

Opinnäytetyö YAMK

Kulttuurihyvinvointi

2025

Anu Merenlahti

Kulttuurihyvinvointi päättäjän pöydällä

Ihmiskeskeinen suunnittelu

Kulttuurihyvinvointipoolin

vaikuttamisviestinnän vahvistajana

Opinnäytetyö (YAMK) | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Kulttuurihyvinvointi

2025 | 75 +14 sivua

Anu Merenlahti

Kulttuurihyvinvointi päättäjän pöydällä

Ihmiskeskeinen suunnittelu Kulttuurihyvinvointipoolin vaikuttamisviestinnän vahvistajana

Kulttuurihyvinvoinnin vaikutuksia ei vielä tunnisteta laajasti poliittisessa päätöksenteossa, vaikka taiteen ja kulttuurin merkitys suomalaisten terveyden, hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisessä on tutkimuksin todettu. Kulttuurihyvinvointipooli perustettiin vuonna 2020 vastaamaan tähän haasteeseen. Riippumattoman, valtakunnallisen vaikuttamisverkoston tehtävänä on edistää kulttuurihyvinvointia osana yhteiskuntapolitiikkaa ja päätöksentekoa.

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tavoitteena oli vahvistaa Kulttuurihyvinvointipoolin vaikuttamisviestintää ihmiskeskeisen suunnittelun keinoin. Kehittämistyö toteutettiin yhteistyössä toimeksiantajan, Kulttuurihyvinvointipoolin ohjausryhmän, ja 31 jäsenorganisaation edustajien sekä poliittisten päättäjien kanssa. Työ ajoittui syksyyn 2024, jolloin hallituksen leikkaukset kohdistuivat laajasti myös poolin toimijoihin.

Kehittämisessä sovellettiin viestinnän palvelumuotoiluprosessia ja laadullista, osallistavaa kehittämisotetta, jossa yhdistyivät työpajat, havainnointi ja yhteiskehittäminen. Tutkimuskysymykset olivat: 1) miten ihmiskeskeinen suunnittelu vahvistaa vaikuttamisverkoston yhteistä viestintää ja osallistavaa vaikuttamista ja 2) millaisena ihmiskeskeinen suunnittelu ilmenee Kulttuurihyvinvointipoolin vaalioppaassa?

Työn tuloksena saatiin strategianäkemyksiä ja luotiin yhdessä ensimmäinen valtakunnallinen *Kulttuurihyvinvointia kuntasi ja alueesi hyväksi* -vaaliopas, joka tarjoaa päättäjille konkreettisia keinoja kulttuurihyvinvoinnin huomioimiseksi kuntien ja hyvinvointialueiden päätöksenteossa.

Tämä ensimmäinen Kulttuurihyvinvointipoolia käsittelevä tutkimus osoittaa tarpeen pitkäjänteiselle, verkostopohjaiselle vaikuttamisviestinnälle, jotta kulttuurihyvinvointi tunnustetaan osaksi yhteiskunnallista päätöksentekoa.

Asiasanat: Kulttuurihyvinvointi, ihmiskeskeinen suunnittelu, vaikuttamisviestintä

Master's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Arts and Health

2025 | 75+14 pages

Anu Merenlahti

Arts and Health on a Decision-maker's Desk

Human-Centered Design Strengthening the Advocacy Communication of 'The Culture and well-being pool'

The positive impact of arts and health are not yet widely recognized in political decision-making, even though the significance of arts and culture in promoting health, well-being, and inclusion in Finland is supported by abundant scientific evidence.

Kulttuurihyvinvointipooli (*The Culture and well-being pool*) was established in 2020 to respond to this challenge. The mission of this independent, nationwide advocacy network is to promote arts and health as part of social policy and decision-making.

The aim of this practice-based research was to strengthen the advocacy communication of The Culture and well-being pool through human-centered design methods. The development work was carried out in cooperation with the commissioner, the steering group of the pool, representatives of the 31 member organizations and political decision-makers. The work took place in autumn 2024, during a time when major government budget cuts broadly affected also the pool's actors.

The development work applied a communication service design process alongside a qualitative and participatory approach, integrating workshops, observation, and co-creation. The research questions were: 1) In what ways does human-centered design strengthen the collective communication and participatory advocacy of an advocacy network? and 2) How is human-centered design reflected in the Culture and well-being pool's election guide?

As a result, strategic insight was gained and the first national election guide was created by the pool. *Arts and Health – For the Well-being of Your Municipality and Wellbeing Services County* provides decision-makers with concrete tools to take arts and health into account in municipal and regional policymaking,

This first study focusing on The Culture and well-being pool highlights the need for long-term, network-based advocacy communication to ensure arts and health becomes embedded in political decision-making.

Keywords: Arts and health, human-centered design, advocacy communication

Sisältö

1 Johdanto	8
2 Kulttuurihyvinvointipoolin vaikuttaminen ja viestintä	11
2.1 Kulttuurihyvinvointialan vaikuttaminen	11
2.2 Kulttuurihyvinvointialan yhteiskunnallinen järjestäytyminen	12
2.2 Kulttuurihyvinvointipooli	13
2.2.1 Kulttuurihyvinvointipoolin toimintatavat	15
2.2.2 Vaikuttamisverkoston nykytilanne	16
2.2.3 Vaikuttamisviestinnän nykytilanne	17
3 Kehittämistyön käsitteellinen viitekehys	20
3.1 Ihmiskeskeinen muotoiluajattelu ja osallisuus	20
3.2 Viestinnän palvelumuotoilu	21
3.3 Vaikuttamisviestintä	23
3.4 Vaikuttava verkosto	26
4 Kehittämistyön toteutus	29
4.1 Kehittämistyön tavoitteet, toimijat ja roolit	29
4.2 Kehittämistyön kulku ja keskeiset vaiheet	31
4.3 Opinnäytetyön aineisto ja aiempi tutkimus	35
5 Vaikuttamisen suunta	38
5.1 Strategiatyön tavoitteet	38
5.2 Vaikuttamisen suunta -strategiakysely	39
5.3 Vaikuttamisen suunta -työpaja	42
5.4 Vaikuttamisen suunta -strategiatyön tuloksia	46
6 Päättäjän pöydällä: Kohti vaaleja 2025	48
6.1 Vaalitavoitteiden yhteiskehittäminen	48
6.1.1 Jäsenkokous	49
6.1.2 Näin onnistut vaalityössä -jäsenkysely	50
6.2 Vaalioppaan sisällönmuotoilu	52

6.2.1 Vaalioppaan konsepti	53
6.2.2 Vaalioppaan sisältö	54
6.3 Vaalioppaan testaus päättäjillä	55
6.4 Oppaan julkistus	59
7 Kehittämistyön opit	61
7.1 Ihmiskeskeinen suunnittelu vastauksena kehittämishaasteisiin ja tutkimuskysymyksiin	61
7.1.1 Miten ihmiskeskeinen suunnittelu vahvisti vaikuttamisverkoston yhteistä viestintää ja vaikuttamista?	61
7.1.2 Millaisena ihmiskeskeinen suunnittelu ilmeni Kulttuurihyvinvointipoolin vaalioppaassa?	62
7.2 Tutkimuksellisen kehittämistyön arviointi	63
7.3 Kehittämisehdotuksia Kulttuurihyvinvointipoolille	65
7.4 Lopuksi	68
Lähteet	70

Liitteet

Liite 1. Vaikuttamisviestinnän maailma

Liite 2. Osallistavat kyselyt

Liite 3. Kulttuurihyvinvointia kuntasi ja alueesi hyväksi -vaaliopas

Liite 4. Vaalioppaan lähdekirjallisuus

Kuvat

Kuva 1. Viestinnän palvelumuotoiluprosessi (Piskonen & Syrman 2024). 22

Kuva 2. Vaikuttamisviestinnän kehittämisen vaiheet 1/2. 33

Kuva 3. Vaikuttamisviestinnän kehittämisen vaiheet 2/2. 34

Kuva 4. Vaikuttamisen suunta -työpaja 4.10.2024. 43

Kuva 5. Jäsenkokous Eduskunnan Kansalaisinfossa 4.12.2024. 50

Kuva 6. Esimerkkejä vaalioppaan kuvituksesta (Merenlahti & Rosenlöf 2025). 54

1 Johdanto

Viimeisen kymmenen vuoden aikana kulttuurihyvinvointi on noussut sen terveys- ja hyvinvointivaikutusten vuoksi osaksi yhteiskunnallista keskustelua. Taiteen ja kulttuurin rooli hyvinvoinnin edistäjinä on saanut tunnustusta niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla, muun muassa WHO:n raportissa (Fancourt & Finn 2019). Kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuutta ei kuitenkaan laajasti tiedetä eikä tunnusteta osana päätöksentekoa.

Tätä haastetta ratkaisemaan perustettiin vuonna 2020 Kulttuurihyvinvointipooli. Kulttuurihyvinvointipooli on vaikuttamisverkosto, joka edistää kulttuurihyvinvointia yhteiskuntapolitiikan kentällä, vaikuttaa päättäjiin ja lainvalmisteluun sekä osallistuu julkiseen keskusteluun (STT 2020; Kulttuurihyvinvointipooli 2025).

Sain toimeksiannon Kulttuurihyvinvointipoolilta keväällä 2024 sen vaikuttamisviestinnän kehittämiseksi. Tutkimuksellisen kehitystyöni lähtökohtana on laadullinen, viestinnän palvelumuotoiluun perustuva osallistava metodologia. Tarkastelen kulttuurihyvinvointia edistävää yhteiskunnallista vaikuttamista ja vaikuttamisviestintää verkostossa erityisesti viestinnän ammattilaisen näkökulmasta. Tutkin, miten kulttuurihyvinvoinnin vaikuttamistyössä voi hyödyntää ihmiskeskeistä suunnittelua ja viestinnän palvelumuotoilua, kun tavoitellaan laajempaa poliittista vaikuttavuutta ja kulttuurihyvinvoinnin tunnustamista osana yhteiskuntaa ja sen päätöksentekoa.

Kehittämistyö ajoittui syksyyn 2024, joka Kulttuurihyvinvointipoolin toimijoille oli poikkeuksellisen vaikeaa aikaa hallituksen kulttuurialaan ja järjestökenttään kohdistuvien rajujen leikkausten vuoksi. Tämä toimintaympäristön muutos vaikutti myös toimeksiantajani osallistumismahdollisuuksiin: jäsenorganisaatioiden oli keskityttävä omien yhteisöjen talouden ja tulevaisuuden turvaamiseen verkostotyön sijaan.

Tutkimuksellisessa kehittämistyössä olen hyödyntänyt yli kahdenkymmenen vuoden kokemustani vaikuttamisviestinnän kehittämisestä

ihmisoikeusjärjestössä, sosiaalialan säätiössä ja julkishallinnossa. Vuodet strategina ja kehittäjänä ovat vahvistaneet työotteessani jo muotoilukoulutuksen myötä omaksumaani inklusiivista *design for all* -muotoiluajattelua.

Ihmiskeskeisen suunnittelun (*human-centered design*) ytimessä on halu ymmärtää ihmistä ja yhteisöjä. Tässä opinnäytetyössä käytän ihmiskeskeisestä *design for all* -muotoiluajattelusta palvelumuotoilun ja luovan suunnittelun menetelmänä käsitettä ihmiskeskeinen suunnittelu (*human-centered design*).

Kehittämistyön ensisijaisina toimijoina ja tutkimuskohteena olivat Kulttuurihyvinvointipoolin yli kolmenkymmenen jäsenorganisaation edustajat, joiden kanssa poolin strategista suuntaa ja vaalitavoitteita laadittiin yli puolen vuoden ajan. Kehittämistyön toissijaisena kohteena olivat poliittiset päättäjät, joille vaaliopas on suunnattu ja jotka loppuvaiheessa osallistuivat sen kehittämiseen. *Kulttuurihyvinvointia kuntasi ja alueesi hyväksi* on ensimmäinen kansallinen opas kunta- ja aluepäättäjille, johon on koottu konkreettisia vinkkejä kulttuurihyvinvointialan huomioimiseksi kuntien, hyvinvointialueiden ja niiden yhdyspinnalla tehtävässä päätöksenteossa.

Opinnäyteraporttini koostuu toteuttamani tutkimuksellisen kehittämistyön ja sen tulosten kuvauksesta sekä ihmiskeskeiseen suunnitteluun ja osallistavaan vaikuttamisviestintään liittyvästä tietoperustasta. Tutkimuskysymykseni ovat:

- 1) Miten ihmiskeskeinen suunnittelu vahvistaa vaikuttamisverkoston yhteistä viestintää ja vaikuttamista?
- 2) Millaisena ihmiskeskeinen suunnittelu ilmenee Kulttuurihyvinvointipoolin vaalioppaassa?

Opinnäyteraportin luvussa kaksi kerron kulttuurihyvinvointialan yhteiskunnallisen vaikuttamisen kehittymisestä Suomessa, esittelen Kulttuurihyvinvointipoolin vaikuttamistyötä verkostossa sekä avaan vaikuttamisviestinnän nykytilannetta ja kehittämisen tarpeita.

Luvussa kolme kerron työn käsitteellisestä viitekehyksestä, joka perustuu laadulliseen, ihmiskeskeiseen muotoiluajatteluun ja palvelumuotoiluun

osallistavana kehittämistyön metodina. Opinnäytetyössäni lähestyn kulttuurihyvinvointialan yhteiskunnallista vaikuttamistyötä ja viestintää yhteiskunta- ja viestintätieteiden näkökulmasta.

Luvussa neljä kerron kehittämistyön toteutuksesta. Kehittämistyön runkona toimii Elina Piskosen ja Salla Syrmanin (2024) luoma viestinnän palvelumuotoiluprosessi, joka perustuu UKDesignCouncilin luomaan tuplaimantti -malliin (Piskonen & Syrman 2024, 48). Tässä luvussa esittelen kehittämistyön etenemisen sekä työn kohteet ja toimijat. Kerron lisäksi opinnäytetyön aineistosta ja aiemmasta tutkimuksesta.

Luvussa viisi kerron tarkemmin kehittämistyön ensimmäisestä osasta, jossa Kulttuurihyvinvointipoolin kanssa laadittiin strategiaa. Kehitystyön toista osaa, vaalioppaan toimittamista, käsittelen puolestaan luvussa kuusi. Kerron näissä luvuissa ihmiskeskeisestä suunnittelusta ja yhteiskehittämisestä Kulttuurihyvinvointipoolin jäsenten, sidosryhmien ja päättäjien kanssa sekä oppaan toimittamisesta työparin kanssa.

Lopuksi luvussa seitsemän kerron ihmiskeskeisen suunnittelun tuloksista ja vastaan tutkimuskysymyksiin aineiston ja tietoperustan pohjalta. Lisäksi tarkastelen tämän tutkimuksellisen kehittämistyön prosessia sekä annan Kulttuurihyvinvointipoolille kehittämisehdotuksia.

Tämän opinnäytetyön laatimisessa tekijä on käyttänyt tekoälytyökalua ChatGPT tiivistelmän laatimisessa sekä sen kääntämisessä englanniksi. Tekijä on tarkistanut ja muokannut työkalun laatimaa sisältöä ja ottaa täyden vastuun teoksen sisällöstä

2 Kulttuurihyvinvointipoolin vaikuttaminen ja viestintä

Opinnäytetyössäni käsittelen yhteiskunnallista vaikuttamisviestintää, jolla edistetään kulttuurihyvinvointia päätöksenteossa. Tässä luvussa kerron ensin kulttuurihyvinvointialan yhteiskunnallisen vaikuttamisen kehittymisestä viime vuosikymmeninä. Sen jälkeen kerron Kulttuurihyvinvointipoolin perustamisesta, kokoonpanosta ja päätöksenteosta. Sitten avaen poolin toimintatapoja, sillä tällä hetkellä se määrittää vaikuttamisen suuntaa ja siten myös vaikuttamisviestinnän painopisteitä. Lopuksi kerron vaikuttamisverkoston ja vaikuttamisviestinnän nykytilanteesta.

2.1 Kulttuurihyvinvointialan vaikuttaminen

Kulttuurihyvinvoinnin yhteiskunnallinen vaikuttaminen liittyy yhdenvertaiseen terveyden, hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämiseen ja terveyserojen kaventamiseen Suomessa. Kulttuurihyvinvoinnin toimijoilla on yhteinen ymmärrys siitä, että kulttuurin ja taiteen hyvinvointivaikutukset ovat tutkitusti merkittäviä sekä yksilöjen että yhteisöjen kannalta. (Lilja-Viherlampi & Rosenlöf 2019, 22).

Suomalaisen hyvinvointia edistetään parhaiten ottamalla taiteen, kulttuurin ja luovuuden näkökulmat vahvasti osaksi terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyötä ja yhteiskunnan palveluita, ei ainoastaan sosiaali- ja terveydenhuollon sektorien toimesta, vaan kaikkien sektorien yhteistyönä. (Kulttuurihyvinvoinnin perusteet, 4.2.)

Kulttuurihyvinvoinnin yhteiskunnallinen vaikuttaminen liittyy kulttuurihyvinvointialan edistämiseen ja kulttuurihyvinvointipalvelujen tuottamiseen. Kulttuurihyvinvointipalvelut tarkoittavat Lilja-Viherlammen ja Rosenlöfin (2019, 22) mukaan sellaisia asiakas- ja tarvelähtöisiä matalan kynnyksen palveluita, jotka ovat vakiintuneita ja joilla on testatusti terveyttä ja hyvinvointia edistäviä vaikutuksia.

Kulttuurihyvinvointipalveluita kehittävät moniammatillisessa yhteistyössä taiteen, kulttuurin sekä sosiaali-, terveys- ja kasvatustyön ammattilaiset.

Räätälöityjen kulttuurihyvinvointipalveluiden tehtävänä on esimerkiksi

lisätä toimintakykyä, elämänhallinnan tunnetta ja koettua terveyttä, ehkäistä yksinäisyyttä ja sosiaalista eriytymistä, lisätä osallisuutta ja oikeutta itseilmaisuun, parantaa työhyvinvointia tai tukea mielenterveyttä. (Lilja-Viherlampi & Rosenlöf 2019, 28.)

Yhteiskunnallisen vaikuttamisen tärkeyttä voidaan perustella Laitisen & Lilja-Viherlammen (2020, 28) tapaan myös kulttuurihyvinvointialan tulevaisuuden turvaamisella ja uudenlaisen osaamisen tarpeella. Heidän mukaansa olennaista on ”rakentaa pysyviä rakenteita, jotka tukevat pitkäaikaista ja sektorirajat ylittävää yhteistyötä.”

Taide- ja kulttuuritoiminnan juurruttaminen osaksi sosiaali- ja terveyspalveluita edellyttää sitovia suosituksia, hallinnonalat ylittävää koordinaatiota ja riittävää rahoitusta sekä uusia, monialaisessa yhteistyössä laadittuja sääntelyratkaisuja. Myös koulutuksen ja harjoittelun merkitys korostuu jatkossa: asiantuntijuuden vahvistaminen sekä taide- ja kulttuurikentällä että sosiaali- ja terveydenhuollossa on keskeistä, sillä työ hybridiympäristöissä taiteen, sosiaalialan ja terveydenhuollon leikkauspisteissä edellyttää uudenlaista ymmärrystä, osaamista ja taitoja. (Laitinen & Lilja-Viherlampi 2020, 28)

2.2 Kulttuurihyvinvointialan yhteiskunnallinen järjestäytyminen

Suomessa ajatus taiteesta ja kulttuurista terveyden ja hyvinvoinnin edistäjänä laajamittaisemmin esiintyi ensimmäisiä kertoja 1990-luvun alussa. Tuolloin YK:n ja Unescon aloitteesta käynnistyi taidetta ja kulttuuria hoivaympäristöissä hyödyntävä Arts in Hospital -hanke eri puolilla maailmaa, myös Suomessa. Yhteiskunnallisen keskustelun ja vaikuttamisen edistämiseksi perustettiin tuolloin Terveyttä kulttuurista -verkosto, jonka myötävaikutuksella käynnistyi 2010-luvulla kansallinen, poikkihallinnollinen Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia eli Taiku-toimintaohjelma (2010–2014). Sen tehtävänä oli edistää taiteen ja kulttuurin hyvinvointia tukevia vaikutuksia ja vahvistaa laajaa, hallinnonalojen rajat ylittävää yhteistyötä. (Rosenlöf 2023.)

Anna-Mari Rosenlöfin mukaan hallitustasoinen Taiku-toimintaohjelma oli maailmanlaajuisesti ainutlaatuinen. Ymmärrys siitä, että terveyttä, hyvinvointia

ja osallisuutta ei edistetä ainoastaan sosiaali- ja terveydenhuollon sektorien toimesta, vaan kaikkien sektorien yhteistyönä, on tuonut taiteen, kulttuurin ja luovuuden näkökulmat vahvasti osaksi terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyötä. (Rosenlöf 2023.)

Taiku-toimintaohjelman yhtenä jatkotoimenpiteenä opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi vuonna 2015 tukea kulttuurihyvinvoinnin valtakunnallisen yhteyspisteen perustamiseen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2015). Turun ammattikorkeakoulun hallinnoima monialainen Taikusydän-yhteyspiste edistää verkostoitumista sekä alueellisesti, kansallisesti että kansainvälisesti, järjestää koulutusta, toimii asiantuntijana, jakaa tietoa ja edistää alan strategista kehitystyötä. Taikusydän toimii neljäntoista alueellisen verkoston kautta, jotka kehittävät kestäviä ratkaisuja ja edistävät alueellaan pitkäjänteistä taiteen, sosiaali-, terveys- ja kasvatustalouden ammattilaisten moniammatillista yhteistyötä. (Taikusydän 2020.)

2.2 Kulttuurihyvinvointipooli

Keväällä 2020 Taikusydän-yhteyspisteen ja Taiteen Sulattamo ry:n aloitteesta perustettiin valtakunnallinen verkosto Kulttuurihyvinvointipooli. Ensisijainen syy poolin perustamiselle oli tarve lisätä kulttuurihyvinvointialan toimijoiden yhteistyötä ja yhdistää yhä edelleen hyvin erillään toimivia taide-, kulttuuri- sekä sosiaali- ja terveydenhuoltosektoreita (Laitinen & Lilja-Viherlampi 2020, 25). Poolin perustamisella haluttiin luoda mahdollisimman laajapohjainen, riippumaton verkosto, jonka tehtävänä on vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon. (Rosenlöf & Lafghani & Kujala 2024; Kulttuurihyvinvointipooli 2025a.)

Kulttuurihyvinvointipoolin perustajajäseniksi kutsuttiin kahdeksan valtakunnallista mielenhyvinvoinnin ja kulttuurialan järjestöä. Perustamiskokouksessa 26.5.2020 poolin tehtäväksi määriteltiin toimia kulttuurihyvinvoinnin asiantuntijaelimenä ja selvittävänä tahona, valmistella lausuntoja ja tarjota asiantuntemusta hyvinvointia ja terveyden edistämistä

koskevaan päätöksentekoon sekä osallistua aktiivisesti hyvinvointi- ja arvokeskusteluun. Toimintatapoihin kirjattiin, että toiminnassa kiinnitetään erityistä huomiota ”yhdenvertaisuuteen, kulttuuristen oikeuksien toteutumiseen sekä taiteen ja kulttuurin saavutettavuuteen”. Perustajat kutsuivat avoimella kutsulla jäseniksi valtakunnallisia yhteisöjä, järjestöjä ja säätiöitä sekä asiantuntijaorganisaatiota. (KULTA ry 2020; Kulttuurihyvinvointipooli 2025a.)

Maaliskuussa 2025 Kulttuurihyvinvointipoolilla on jäsenenä 28 sosiaali-, terveys- ja kulttuurialan järjestöä tai säätiötä sekä kolme asiantuntijajäsentä: Metropolia Ammattikorkeakoulu, Taiteen edistämiskeskus (Taike) ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Jokainen jäsenorganisaatio nimeää edustajan ja hänelle varajäsenen pooliin. Edustajat työskentelevät muun muassa pääsihteerinä, toiminnanjohtajana, yhteiskuntajohtajana, kehityspäällikkönä, johtavana asiantuntijana ja suunnittelijana. (Kulttuurihyvinvointipooli 2025a.)

Kulttuurihyvinvointipoolin päätöksenteosta vastaa ohjausryhmä, joka koostuu pääosin poolin perustajajäsenistä. Taikusydän-yhteyspisteen lisäksi ohjausryhmässä ovat perustajajäsenet FinnFami Mielenterveysomaisten keskusliitto ry., Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry., Mielenterveyden keskusliitto MTKL, MIELI Suomen mielenterveys ry., Taiteen Sulattamo ry. ja Yhdenvertaisen kulttuurin puolesta ry. Ohjausryhmää voidaan täydentää jäsenistöstä kutsuttavilla edustajilla, jotka kaudella 2024–2025 ovat Lasten ja nuorten säätiö ja Suomen Nuorisoseurat ry. Perustajajäsenistä Kukunori ry. ei ole mukana ohjausryhmässä. (Kulttuurihyvinvointipooli 2025a.)

Kulttuurihyvinvointipoolin puheenjohtajana toimiva kansanedustaja tuo poolille merkittävää poliittista painoarvoa ja näkyvyyttä. Kansanedustajan asema mahdollistaa suoran yhteydenpidon päätöksentekijöihin ja vaikuttamisen kansallisella tasolla. Poolin puheenjohtajilla, kuten nykyisellä Anna-Kristiina Mikkosella (sd), on lisäksi vuosien kokemus kunta- ja aluepäättäjänä toimimisesta. Puheenjohtaja valitaan kutsumenettelyllä kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Varapuheenjohtajana vuosina 2024–2025 toimii KULTA ry:n pääsihteeriksi Rosa Meriläinen. (Kulttuurihyvinvointipooli 2024a; Kulttuurihyvinvointipooli 2025a.)

Poolin koollekutsujana ja sihteerinä toimii Taikusydän-yhteyspisteen erityisasiantuntija Anna-Mari Rosenlöf. Hän koordinoi poolin vaikuttamis- ja asiantuntijatyötä sekä hoitaa poolin viestintää. Poolilla ei ole palkattua henkilöstöä. (Rosenlöf 2024; Kulttuurihyvinvointipooli 2025.)

2.2.1 Kulttuurihyvinvointipoolin toimintatavat

Kulttuurihyvinvointipoolilla ei ole varsinaista strategiaa, vaan perustamiskokouksessa vuonna 2020 hyväksytyt toimintatavat ovat poolin toiminnan ”peruskirja”. Kulttuurihyvinvointipoolin verkkosivuilta löytyvät toimintatavat määrittävät poolin vaikuttamistyötä ja ohjaavat sitä, kenet otetaan poolin jäseneksi. (Kulttuurihyvinvointipooli 2025b.)

Toimintatavat-dokumentissa kerrotaan, että Kulttuurihyvinvointipooli on asiantuntijaelin. Konkreettisine tapoina toimia todetaan lausuntojen ja kannanottojen valmistelu, aloitteiden tekeminen ja yhteiskunnalliseen hyvinvointi- ja arvokeskusteluun osallistuminen. (Kulttuurihyvinvointipooli 2025b.)

Kansalaisjärjestöjen vaikuttamistyötä tutkineiden Mayer & Nyman (2020) mukaan keskeisiä yhteiskunnallisen vaikuttamisen toimintatapoja ovat toiminnan koordinointi ja kantojen kokoaminen, päätöksentekoon vaikuttaminen tapaamisilla ja tilaisuuksilla sekä viestinnälliset toimet (kampanjat, koulutukset, neuvonta). Toiminnan tulokset ja suorat vaikutukset liittyvät erityisesti

päätöksentekoon ja lainsäädäntöön, teeman näkyvyyteen keskeisten yhteiskunnallisten toimijoiden agendoissa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa sekä toimijoiden vaikuttamistyön ja toimintaedellytysten vaikuttavuuden paranemiseen. (Lähteenmäki-Smith, Mayer & Nyman 2020.)

Kulttuurihyvinvointipoolin toimintavoissa kerrotaan lisäksi kolmesta vaikuttamisen painopisteestä, joissa Kulttuurihyvinvointipooli

- 1) vaikuttaa poikkisektorisen rahoituksen lisäämiseen ja suuntaamiseen saavutettavaan kulttuurihyvinvointitoimintaan,
- 2) edistää kulttuurilähete/-resepti- ja kulttuuripassimallin tai vastaavien tutkittuun tietoon perustuvien toimintamallien levittämistä väestötasolle Suomessa ja

- 3) tukee valtakunnallisen kulttuurihyvinvoinnin yhteyspisteen vakiinnuttamista sekä muuta kulttuurihyvinvoinnin alan toimijoiden yhteistyötä. (Kulttuurihyvinvointipooli 2025b.)

Toimintatavat on viimeksi päivitetty ohjausryhmän kokouksessa tammikuussa 2023 (Kulttuurihyvinvointipooli 2025). Tarve strategian laatimiseen on poolissa tunnustettu, mutta Anna-Mari Rosenlöfin mukaan tähän mennessä vaikuttamisverkoston työssä ”strategiaprosessiin ei yksinkertaisesti ole ollut mahdollisuutta.” (Rosenlöf 2024).

2.2.2 Vaikuttamisverkoston nykytilanne

Kulttuurihyvinvointipooli on verkostona tuore, vielä tuntemattoman kulttuurihyvinvointialan edistäjä. Kulttuurihyvinvointipoolin alullepanijoiden mukaan poolin esikuvana on ollut Mielenterveyspooli (Rosenlöf & Lafghani & Kujala 2024). Vuonna 2005 perustettuun Mielenterveyspooliin verrattuna Kulttuurihyvinvointipooli on verkostona toimintansa alussa. Viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana Mielenterveyspooli on kehittynyt löyhästä toimijaverkostosta ammatillisesti johdetuksi, valtakunnallisesti merkittäväksi vaikuttajaksi. (STT 2005.)

Kasvun takana ovat vanhat ja vakiintuneet (Mieli ry. jo vuodesta 1897) mielen hyvinvoinnin organisaatiot ja asialle omistautuneet kehittäjät, jotka ovat sekä nähneet laajapohjaisen kansalaisyhteiskunnan voiman että ymmärtäneet hakea rahoitusta toiminnan ammattimaistumiseen runsas kymmenen vuotta sitten. Tällä hetkellä Mielenterveyspooliin kuuluu yhteensä 37 järjestöä, yhdistystä ja tutkimuslaitosta, jotka tekevät mielenterveystyötä ja vaikuttavat mielenterveyden edistämiseen Suomessa. MT-poolilla on kaksi palkattua työntekijää, pääsihteeri ja viestijä. Oikea-aikaisilla valinnoilla, kuten Terapiatakuu-kansalaisaloitteella vuonna 2019 ja siihen liittyvällä näkyvällä markkinointikampanjalla, mielenterveystyö ja pooli on tullut tunnetuksi suurelle yleisölle. (Mielenterveyspooli 2025.) Työ tuottaa myös tulosta: lasten ja nuorten matalan kynnyksen mielenterveyspalvelujen parantamiseen tähtäävä terapiatakuu tuli voimaan 1.5.2025 (STM 2025).

Kulttuurihyvinvointipoolin organisaatiot tulevat kulttuurihyvinvoinnille ominaiseen tapaan hyvin moninaisista taustoista: jäsen- ja asiantuntijaorganisaatioiden omat ydintehtävät ja sitä myötä keskeiset toimija- ja sidosryhmät poikkeavat toisistaan suuresti. Osa järjestöistä toimii tietyn taiteen alan edistäjinä. Näin esimerkiksi sirkustaiteilijalla sosiaalinen sirkus ja siten kulttuurihyvinvointi voi olla yksi osa työtä muun taiteellisen toiminnan ohella. Toiset järjestöt tekevät työtään niin sanotulla ruohonjuuritasolla kuntoutujien tai muuten haavoittuvassa elämäntilanteessa olevien kanssa. Monet kansalliset kattojärjestöt (MTKL, KULTA ry. ja Mieli ry.) ja esimerkiksi Taiteen Sulattamo ry. pyrkivät vaikuttamaan päättäjiin: heillä on yhteiskuntasuhdeosaamista ja vahvat vaikuttamisverkostot poliittisen päätöksenteon rakenteissa.

Vain kolmen poolissa aktiivisesti toimivan organisaation pääasiallinen tehtävä ja tarkoitus kiinnittyy kulttuurihyvinvointiin ja saavutettavaan taiteeseen: Kulttuuria kaikille -palvelu, Taikusydän-yhteyspiste ja Metropolia Ammattikorkeakoulun CuWeRe. Asiantuntijajäsenistä Taiteen edistämiskeskus ja Terveystieteiden tutkimuskeskuksen Hyvinvointinlaitos eivät aktiivisesti osallistu jäsenoimintaan. (Rosenlöf 2024; Kulttuurihyvinvointipooli 2025).

Kulttuurihyvinvointipooli on vaikuttamisverkostona vielä toimintansa alussa. Nähdäkseni se, että poolin positio yhteiskuntapolitiikan kentällä ei ole vakiintunutta, heikentää poolin sisäistä koheesiota, vaikuttamiseen sitoutumista ja vaikuttamistyön tuloksia. Verkostotutkijat kuitenkin toteavat, että verkoston luominen ei tapahdu hetkessä, vaan se on prosessi, joka vie aikaa (Gretschel & Mulari 2013, 19). Perustamisvaiheen innostuksen jälkeen toiminta tulisi vakiinnuttaa ja verkostoa tulisi vahvistaa vaikuttavuuden lisäämiseksi.

2.2.3 Vaikuttamisviestinnän nykytilanne

Vaikuttamisviestintää koskevia linjauksia löytyy Kulttuurihyvinvointipoolin toimintatavoista (Kulttuurihyvinvointipooli 2025b), joissa mainitaan, että viestinnässä hyödynnetään verkostomaista yhteistyötä ja tehdään yhteistyötä Taikusydän-yhteyspisteen sekä muiden toimijoiden kanssa. Poolin sihteeri

koordinoi verkoston työtä ja viestintää poolin linjausten, tavoitteiden ja kokousten päätösten pohjalta.

Yksi keskeisistä Kulttuurihyvinvointipoolin tehtävistä on valmistella lausuntoja hyvinvointia ja terveyden edistämistä koskevaan lainsäädäntöön ja päätöksentekoon. Vuosien 2020–2025 aikana lausuntoja on annettu yli kymmenen muun muassa ikääntyneiden palveluja koskevaan lainsäädäntöön ja sote-uudistukseen liittyen. Kulttuurihyvinvointipooli on myös ollut mukana kulttuurihyvinvoinnin taloudellisen arvioinnin selvitystyössä osana Taideyliopistojen ja Itä-Suomen yliopiston johtamaa ArtWell -hanketta.

Kulttuurihyvinvointipooli on vaikuttanut neljissä vaaleissa vuodesta 2021 lähtien julkaisemalla omia vaalitavoitteitaan ja niihin liittyvää verkko- ja somemateriaalia (kuntavaalit 2021, aluevaalit 2022 ja eduskuntavaalit 2023 sekä osana tätä kehittämistyötä alue- ja kuntavaalit keväällä 2025). Porin Suomi Areenalle pooli on ollut useina vuosina järjestämässä yhteiskunnallisia keskusteluja. Lisäksi asiantuntijawebinaareja ja tapahtumia on järjestetty muun muassa Eduskunnan terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ryhmän ja SOSTE ry:n kanssa. Pari kertaa vuodessa pidetyissä jäsenkokouksissa on perehdytty muun muassa lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen sekä hallitusohjelmaan ja laadittu vaalitavoitteita. (Kulttuurihyvinvointipooli 2025.)

Kulttuurihyvinvointipoolin omat viestintäkanavat ovat ulkoiset verkkosivut, Facebook-sivut ja jäsenille suunnattu sähköposti. Kulttuurihyvinvointipoolin kaikki keskeiset sisällöt löytyvät verkkosivuilta kulttuurihyvinvointipooli.fi. Poolin sihteerin toimittamat asiasisällöt ja uutisointi verkkosivuilla on ammattimaista ja selkeästi toteutettua.

Kulttuurihyvinvointipoolin Facebook-sivulla on 203 seuraajaa (tilanne 4.5. 2025). Sivulla viestitään ajankohtaisista poolin asioista noin kerran kuussa. Pooli löytyy myös muista sosiaalisen median kanavista, kuten Instagramista, #kulttuurihyvinvointipooli-asiasanan kautta. Nollabudjetin viestintä vaikuttaa myös somenäkyvyyteen.

Someviestintä ja kanavien ylläpito vaativat resursseja ja niitä ei ole. Valinta on tietoinen, ettei omia somekanavia juuri ylläpidetä, koska niille ei ole säännöllistä päivittäjää. (Rosenlöf, 2.5.2025.)

Tärkein Kulttuurihyvinvointipoolin viestintäkanava on Taikusydän-yhteyspisteen uutiskirje. Noin kerran kuussa ilmestyvä uutiskirje on taidolla toimitettu ja yksi parhaimmista kulttuurihyvinvoinnin tietolähteistä Suomessa. Sitä kertoivat hyödyntävänsä vaikuttamistyössään myös monet poolin jäsenet. (Vaikuttamisen suunta -kysely 2024, liite 2). Myös somesisältöjä jaetaan säännöllisesti Taikusydän-yhteyspisteen sosiaalisen median kanavissa (Rosenlöf 2024).

Kulttuurihyvinvointipoolilla on logo, joka koostuu piirretystä sydäntunnuksesta ja versaalein, kavennetulla kirjaimilla ladotusta Kulttuurihyvinvointipooli-sanasta tunnuksen alla. Poolilla ei ole varsinaista kattavampaa brändiä eikä siihen liittyvää visuaalista identiteettiä, joka toistuisi kaikessa poolin sisäisessä ja ulkoisessa viestinnässä. Osin jäsentymätön ja vaatimaton kokonaisilme kertoo siitä, että viestintää tehdään oman työn ohessa ja niukoilla resursseilla ilman erillistä rahoitusta.

Sisäisen viestinnän, verkoston aktivoinnin ja kutsut tapahtumiin sihteeri hoitaa sähköpostitse. Poolilla ei ole omaa sisäistä viestintäkanavaa, kuten Teamsia. Rosenlöfin mukaan tällaista ei ole myöskään haluttu, koska eri organisaatioiden välinen yhteiskäyttöinen Teams on koettu haastavaksi. Ohjausryhmän käytössä on lisäksi yhteinen Google Drive -kansio, josta löytyvät kokousmuistiot, jäsenluettelo ja viestintämateriaalit, kuten logot. (Rosenlöf 2025.)

Toimintatapoihin on kirjattu, että ”vaikuttamisviestintään toivotaan osallistumista kaikilta poolin jäseniltä” (Kulttuurihyvinvointipooli 2025.) Omassa selvityksessäni ilmeni, että jäsenorganisaatioiden sitoutuminen poolin vaikuttamisviestintään on suhteellisen heikkoa: vaikuttamistyön tuloksia tai tavoitteita, kuten vaalimateriaalia, jäsenorganisaatiot ovat jakaneet vähäisesti omien kanavien tai oman jäsenorganisaation viestinnän kautta.

3 Kehittämistyön käsitteellinen viitekehys

Opinnäytetyössäni lähestyn kulttuurihyvinvoinnin edistäjien yhteiskunnallista vaikuttamistyötä ja -viestintää yhteiskunta- ja viestintätieteiden näkökulmasta. Työn käsitteellinen viitekehys perustuu ensisijaisesti ihmiskeskeiseen muotoiluajatteluun ja palvelumuotoiluun osallistavana, laadullisen kehittämistyön metodina. Tässä luvussa avaan lisäksi vaikuttamisviestinnän ja vaikuttavan strategian käsitteitä viestintätieteiden näkökulmasta. Lopuksi kerron verkostoteorioiden pohjalta vaikuttavasta verkostosta.

3.1 Ihmiskeskeinen muotoiluajattelu ja osallisuus

Muotoiluajattelu (*design thinking*) on luovaa, ratkaisukeskeistä ajattelua, joka soveltuu kaiken inhimillisen toiminnan, mukaan lukien tieteellisten tai päätöksenteon ongelmien, ratkaisuun. (Simon 1969, *The Foresight Guide 2023* mukaan.) *Design for all* -ajattelun mukaan muotoilun tulee olla inklusiivista ja palvella kaikkia ihmisiä, erityisesti marginaalisia ja aliedustettuja ryhmiä (Papanek 1971, x–xi). Leavyn (2017, 224) mukaan osallistavien menetelmien tarkoitus on edistää yhteisöllistä muutosta tai toimintaa, ja niitä kannattaa käyttää, kun halutaan ”kartoittaa, kuvata, arvioida tai saada aikaan muutosta”.

Luovasta ajattelusta ja muotoilusta tieteellisenä lähestymistapana on jo 1950-luvulta lähtien etsitty ratkaisua sekä teknisen kehityksen että vaikeiden yhteiskunnallisten ongelmien muotoiluun (You & Hands 2019, 1346).

Muotoiluajattelu muotoutui 1990-luvulta lähtien vuorovaikutussuunnittelun (*interaction design*) tuoman osaamisen ja piilaaksolaisen IDEO-muotoilutoimiston kehittämänä palvelumuotoiluksi (*service design*) (Koivisto 2019, 31).

Piskosen ja Syrmanin (2024, 33) mukaan palvelumuotoilun yleistymisen syynä ovat ensiksikin monimutkaiset haasteet, joita yhä kompleksisempi ja tiuhemmalla tahdilla muuttuva sisäinen ja ulkoinen toimintaympäristö tuo. Toiseksi asiakkaan tarpeiden ja käyttäytymisen tunteminen tunnistetaan

organisaatiossa keskeiseksi asiakastyytyvyyttä lisääväksi ja kustannuksia säästäväksi lähestymistavaksi. Kolmanneksi palvelumuotoilu menetelmänä tarjoaa asiakasymmärryksen keräämiseen selkeän kehittämisprosessin ja työkaluja. (Piskonen & Syrman 2024, 33.)

Koiviston (2019, 35) mukaan palvelumuotoilu on levinnyt nopeasti Suomessa erityisesti siksi, että se sopii hyvin arvomaailmaltaan suomalaiseen talkookulttuuriin.

Suomi on hyvin ei-hierarkkinen yhteiskunta, jossa korostetaan tasa-arvoisuutta ja yhdenvertaisuutta. Demokratiaan ja vaikuttamisen mahdollisuuksiin myös luotetaan. Tästä johtuen nähdään luonnollisena, että asiakkaat ja työntekijät voivat osallistua palvelumuotoiluprosessiin, ja heidän mielipiteensä, toiveensa ja ideansa otetaan kehittämisessä huomioon. (Koivisto 2019, 33.)

Ihmiskeskeinen muotoiluajattelu ja palvelumuotoilu sen metodina on edustanut työssäni ihmisoikeusperustaista lähestymistapaa. Asiakslähtöisyyden sijaan ihmisoikeusjärjestöissä puhutaan ihmiskeskeisyydestä, osallisuudesta ja yhdenvertaisuudesta. Aktiivinen osallisuus (*active participatory*) tarkoittaa asianomaisen (*right-holders*) näkökulmaa ja läsnäoloa. Osallisuuden periaate eli ”se jota asia koskee on asianomistaja, siksi osallinen ja mukana toiminnassa koko prosessin ajan” on velvoittanut miettimään ratkaisuja erityisesti silloin kun kyseessä on heikoimmassa asemassa olevat. (Amnesty 2025, 4).

Käytän tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä ihmiskeskeisestä design for all -muotoiluajattelusta palvelumuotoilun ja luovan suunnittelun menetelmänä käsitettä ihmiskeskeinen suunnittelu (*human-centered design*).

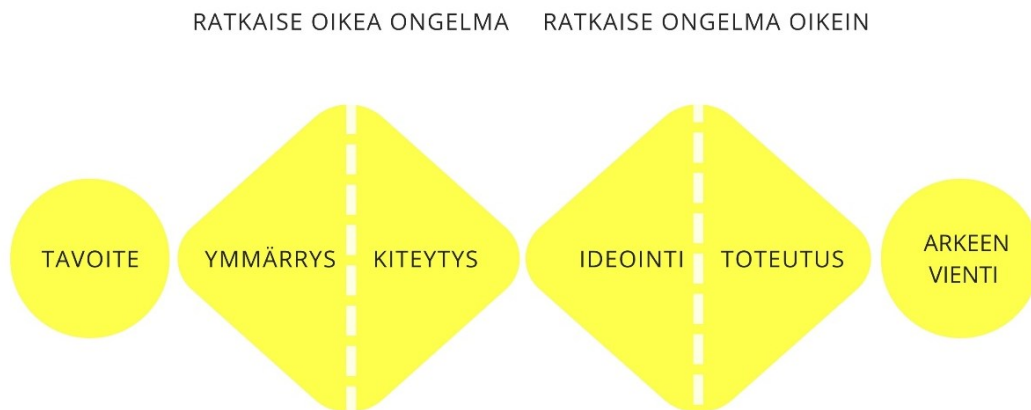
Ihmiskeskeisestä suunnittelusta ja aktivismista olen kirjoittanut artikkelin ja käsitellyt aihetta myös taiteen maisterin lopputyössäni. (Merenlahti 2004, 8; Merenlahti 2009, 18.)

3.2 Viestinnän palvelumuotoilu

Elina Piskosen ja Salla Syrmanin vuonna 2024 julkaistu Viestinnän palvelumuotoilu on ensimmäinen suomenkielinen teos, jossa palvelumuotoilua esitellään kattavammin viestinnän näkökulmasta.

Viestinnän palvelumuotoiluprosessi, jota hyödynnän kehittämistyössäni, on Piskosen ja Syrmanin sovellus palvelumuotoilun tunnetuimmasta mallista eli UKDesignCounciliin tuplatimantti-mallista (*double diamond*). Eri tavalla kuvattuja palvelumuotoiluprosesseja on satoja, sillä palvelumuotoiluun kuuluu prosessin muotoilu kehittämissuunnitelman mukaisesti. (Piskonen & Syrman 2024, 48.)

Viestinnän palvelumuotoilumallissa kehittäminen etenee vuorotellen laajentuen ja supistuen tuplatimantti-mallin mukaisesti. Muotoilussa puhutaan avaavasta eli konvergentista ja sulkevasta eli divergentistä prosessista. (Piskonen & Syrman 2024, 48.)

Kuva 1. Viestinnän palvelumuotoiluprosessi (Piskonen & Syrman 2024).

Viestinnän palvelumuotoiluprosessissa perinteistä tuplatimanttia edeltää tavoitteen asettaminen kehitysprojektille (ks. kuva 1). Ensimmäisessä vaiheessa varmistetaan, että ratkaistaan oikeaa ongelmaa. Aluksi lisätään ymmärrystä ja kerätään laajasti tietoa, jotta huomataan uusia asioita ja yhteyksiä eli laajentamisella avataan näkökantaa. Sen jälkeen kerätty ymmärrys supistetaan eli kiteytetään tarinoiksi ja ratkaistaviksi muotoiluhaasteiksi. Ennen kuin edetään seuraavaan vaiheeseen, varmistetaan, onko tarpeet ymmärretty oikein eli ollaanko ratkaisemassa oikeaa ongelmaa.

Vasta sen jälkeen voidaan siirtyä toiseen vaiheeseen, jossa ratkaistaan ongelmaa oikein. Toisessa timantissa ensin laajennetaan ajattelua ja ideoita kerätään yhteiskehittämällä, jotta ratkaisuja haasteisiin löytyy mahdollisimman runsaasti.

Toteutusvaiheessa parhaimmasta, tai useammasta, ideasta rakennetaan prototyyppi, jota työstetään ja testataan yhdessä. Toteutuksessa iterointi eli prosessin vaiheiden toisto, konsepti-testaus, noudattaa myös tuplatimantin laajentuvaa ja supistuvaa ajattelutapaa. Näin tuotantoon ei viedä palveluja, joiden toimivuutta ei ole testattu. Viestinnän palvelumuotoiluprosessi jatkuu tuplatimantti-vaiheen jälkeen arkeen viennillä. Arjessa palvelun toimivuus mitataan, sitä käytetään ja jatkuvasti kehitetään. (Piskonen & Syrman 2024, 49–52.)

3.3 Vaikuttamisviestintä

Vaikuttaminen on Juholinin (2022, 175) mukaan olennainen osa länsimaista demokratiaa. Vaikuttamisella turvataan omat intressit, Juholinin (2022, 176) mukaan ”organisaation toimintaedellytykset, siten, että päättäjällä on olennaiset ja riittävät tiedot päätöksenteossa.” Vaikuttajaviestinnällä (*lobbying, public affairs*) pyritään viemään eteenpäin tiettyä asiaa tai hanketta poliittisessa ja yhteiskunnallisessa toimintaympäristössä. (Juholin 2022, 175–176.) Rinkisen (2016) mukaan vaikuttajaviestintä ja lobbaaminen ovat termeinä lähes toistensa synonyymeja. Myös viestinnän ammattilaiset pitävät vaikuttajaviestintää ensisijaisena suomenkielisenä terminä lobbaukselle. (Rinkinen 2016, 8.)

Lobbauksen käytänteitä Suomessa valtiollisella tasolla tutkineiden Hirvolan ja Mikkolan (2021) mukaan lobbauksen käytänteistä ja toimintatavoista ei ole muodostunut tarkkaa käsitystä Suomessa. Lobbauksella he tarkoittavat vaikuttamista julkiseen päätöksentekoon, valmisteluun tai toimeenpanoon.

Lobbaaminen tapahtuu vuorovaikutuksessa, joka koostuu yhteydenpidosta päätöksiä tekevän, valmistelevan tai toimeenpanevan tahon ja sellaisen tahon välillä, jolla on päätöksentekoon liittyviä intressejä tai joka edustaa tahoja, jolla on päätöksentekoon liittyviä intressejä. (Hirvola & Mikkola ym. 2021, 9).

Vaikuttamistyö ja lobbaus ovat läheisiä käsitteitä, mutta toisinaan niillä nähdään sekä sisällöllisiä että kontekstuaalisia eroja. Kansalaisjärjestöissä puhutaan yhdistyksen tai muun voittoa tavoittelemattoman yhteisön vaikuttamisviestinnästä, joka kattaa lobbauksen, kampanjoinnin ja mediatyön. (Vaikuttamisen opas n.d., 4). Myös yhteiskunnallinen viestintä, vastuullisuusviestintä ja osallistava viestintä ovat käsitteitä, joita vaikuttamiseen yhdistetään. Tässä opinnäytetyössä puhun vaikuttamisverkoston vaikuttamisviestinnästä.

Millaista vaikuttava vaikuttamisviestintä sitten on? Tutkimuskirjallisuuden perustella ja näkemykseni mukaan se on strategista, tulevaisuustietoista ja vuorovaikutteista. Strategisella viestinnällä Juholin ja Rydenfelt (2020,81) tarkoittavat viestintää, jolla on ratkaiseva asema koko organisaation rakentumisessa ja ylläpidossa. Strategisen viestinnän tehtävänä on olla yhteisöllinen, organisaatiota rakentava ja strategiaa muodostava prosessi. (Juholin & Rydenfelt 2020, 81, 85.)

Avointa strategiaa (*open strategy*) kehittäneiden Leskelän ja Luomarannan (2023) mukaan ”nykyaika haastaa strategiaa”. Toimintaympäristössä meneillään olevat ”yllättävän monisäikeiset ja hitaasti hiipivät” isot murrokset, kuten ilmastonmuutos ja luontokato, aiheuttavat organisaatioissa epävarmuutta. Avoin strategia mahdollistaa Leskelän ja Luomarannan mukaan sen, että yhä useampi sidosryhmistä osallistuu strategian laatimiseen tai strategian sisältö tehdään läpinäkyväksi eri sidosryhmille. (Leskelä & Luomaranta 2023, 21).

Tarja Ketola (2015,18) on tutkinut kansalaisjärjestöjen strategiaa viestinnän näkökulmasta. Liikerytysten strategiakäsitteiden ja ajatusmallien siirtäminen proaktiivisesti toimiviin kansalaisjärjestöihin on Ketolan mukaan haastavaa erilaisten arvojen ja ideologioiden takia. Hän ehdottaa strategian ja vision tilalle tulevaisuustyötä, dynaamisen tulevaisuuskuvan ja unelman käsitteitä.

Vaikuttaminen on sitä tehokkaampaa, mitä perustellummin ymmärretään ympäristössä tapahtuvia muutoksia ja mitä selkeämmin oman pitkän aikavälin tavoitteet on ymmärretty. (Mannermaa 1998, Ketolan 2015, 18 mukaan.)

Juholin ja Rydenfelt (2023) ovat tutkineet erilaisia viestinnän arvoketjuja selvittääkseen millaista arvoa ja vaikuttavuutta viestintä tuottaa koko organisaatiolle. Heidän mukaansa viestinnän näkyvyyden arvoketjussa tunnettuus, läsnäolo ja keskustelu julkisilla areenoilla on välttämätöntä. Tunnettuus kohde- tai sidosryhmän keskuudessa liittyy suoraan vaikuttavuuteen. (Juholin & Rydenfelt 2023, 448).

Näkyvyyden arvoketjuun liittyy myös ajatusjohtajuus. Juholinin ja Rydenfeltin (2023, 449) mukaan ajatusjohtajuus liittyy organisaatioiden pyrkimyksiin, erityisesti siihen miten johtajat puhuvat organisaationsa nimissä julkisuudessa sekä suljetummissa vallankäytön tilanteissa. Viestinnän jatkuvuuden arvoketjussa organisaatioita vahvistavat arvostuksen lisäksi sisäiset yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemukset ja toimintakulttuuri, joka perustuu vuorovaikutukseen (Juholin & Rydenfelt 2023, 447–448). Tarja Ketola (2015, 87) näkee viestinnän merkitystä tuottavana yhteisöllisenä rituaalina. Viestinnällä luodaan yhteisöllisyyttä ja samalla rakennetaan yhteistä, kollektiivista identiteettiä. (Ketola 2015, 87.)

Journalismin yhteiskuntavastuuta tutkineiden Hautakankaan ja Gerlanderin (2021) mukaan vastuullisuusviestintää määrittää ensiksi se, ”keiden joukkoon kuulutaan – ja mitä asetutaan vastustamaan”. Samalla vaikuttamisessa yhteiskunnan eri tahojen ”aito kuunteleminen” on ihanne (Hautakangas & Gerlander 2021, 126). Rieken, Sillarsin ja Petersonin (2009) tutkimukset todentavat, että henkilökohtaisilla eli interpersonallisilla suhteilla on merkitystä luottamuksen vahvistajana ja vaikuttavuuden lisääjänä: jos ihminen kokee lähteen luotettavaksi, hän omaksuu viestin helpommin (Rieke ym. 2009, 142). Huhtinen ja Melgin (2020, 20) nostavat henkilökohtaisen viestinnän ja yhteisöllisyyden edistämisen myös keinoiksi vastata polarisoituneeseen ja hallitsemattomaan viestintään. Moniääninen viestintäkulttuuri edellyttää heidän mukaansa luopumista viestinnästä ainoastaan samanmielisten kanssa.

Oma käsitys totuudesta tulee haasteluksi. Populismia voi kitkeä moniäänisellä ja faktoihin perustuvalla rihmastossa elävällä viestintäkulttuurilla (Huhtinen & Melgin 2020, 20.)

Kulttuurihyvinvointipoolin vaikuttamisessa poliittisen toimintaympäristön ja päättäjien tunteminen ja heidän kuulemisensa on keskeistä. Vaikuttaminen on vuorovaikutteista yhdessä oppimista ja yhteisten intressien etsintää, jonka päämääränä on edistää yhteiskunnalle laajemmin tärkeitä tavoitteita ja luoda toivottua tulevaisuutta yhdessä. Vaikuttava vaikuttamisviestintä on tekoja, aktiivista osallistumista yhteiskuntapolitiikkaan ja itsensä likoon laittamista suhdetoimintaverkostoissa.

3.4 Vaikuttava verkosto

Verkostosta on muodostunut yksi tärkeimmistä yhteiskuntaa ja sen toimintaa kuvaavista käsitteistä viime vuosikymmeninä. Yhteiskuntatieteilijä Kai Erikssonin (2015, 7) mukaan ”maailma näyttää avautuvan verkostomaisena”, ja kiinteiden rakenteiden ja instituutioiden sijaan maailmanlaajuiset ja paikalliset talouden, politiikan ja hallinnon ilmiöt nähdään verkostomaisina yhteyksinä ja suhteiden kenttinä, jossa verkostot yhdistävät yksilöitä ja yhteisöjä. Poutasen (2016) mukaan moni tietää Stanley Milgramin 1960-luvulla toteuttamista ”pienen maailman” kokeista, jonka mukaan kaikki ihmiset ovat keskimäärin kuuden tuttavun päässä toisistaan. ”Virtuaalisten verkostojen aikakaudella tuo välimatka on kutistunut entisestään.” (Poutanen 2016, 83.)

Verkosto on vastavuoroinen ja ”keskinäiseen tiedon sekä resurssien jakamiseen perustuva yhteistyösuhde ja arvontuottamismalli”, kerrotaan valtionhallinnon julkaisemassa Verkostojohtamisen oppaassa (2020,12.). Yhteiskunnallinen verkosto, kuten Kulttuurihyvinvointipoolikin, koostuu usein itsenäisistä toimijoista – esimerkiksi järjestöistä, säätiöistä, asiantuntijoista ja viranomaisista – joilla ei ole yhteistä organisaatiota tai esimiessuhteita. Verkoston avulla yhdistetään toimijoiden osaamista ja voimavaroja synergiaetujen saamiseksi. (Verkostojohtamisen opas 2020, 12.)

Verkostotyön tutkija Timo Järvensivu (2019) kuvaa verkostotyötä autonomisten ja omaehtoisten toimijoiden välisenä vastavuoroisena, pitkään jatkuvana ja

luottamukseen perustavana yhteistyönä. Järvensivun mukaan luottamukseen perustuva vastavuoroisuus on yllättävän tulevaisuusorientoitunutta. Vaikka toimijat ”eivät tiedä mitä vastavuoroisuus tuo tullessaan”, he luottavat toisiinsa ja siihen, että yhteistyö jatkuu. (Järvensivu 2019, 32.)

Ville-Pekka Sorsa (2023) puolestaan vertailee verkostoja ja perinteisiä organisaatioita ja haasteita johtamisen näkökulmasta. Hänen mukaansa verkostojen jäsenillä ja heidän taustaorganisaatioillaan voi olla joko selkeän yhdensuuntaisia tai hyvinkin erilaisia päämääriä ja ristikkäisiä pyrkimyksiä. Moninaisuus voi johtaa tilanteisiin, joissa verkoston jäsenet pyrkivät eri suuntiin, mikä asettaa haasteita yhteisten tavoitteiden saavuttamiselle. Organisaatiota johdetaan suunnitelmilla ja säännöillä, verkostoa sen sijaan avaamalla ja jakamalla johtajuutta.

Verkostoissa suuntaa näytetään ohjaamalla jäsenten välistä vuorovaikutusta ja luomalla jäsenille uusia mahdollisuuksia. Tämä voi yksinkertaisimmillaan näkyä esimerkiksi siten, että johtajat tuovat yhteistyökykyiseksi tietämiään ihmisiä yhteen jonkinlaisiksi työryhmiksi, jonka tavoitteet osallistujat voivat itse määrittellä. (Sorsa 2023.)

Sorsa toteaa, että ”verkostoa voi johtaa vain saamalla ihmiset mukaan”.

Verkostoissa johtaminen ei perustu perinteiseen hierarkkiseen valtaan, vaan siihen, että toimijat tunnustavat toistensa osaamisen ja asiantuntemuksen.

Tämä tarkoittaa, että johtajuus verkostossa syntyy tilanteen ja asiantuntemuksen mukaan, ei muodollisen aseman perusteella. (Sorsa 2023.)

Verkostot tarvitsevat työskentelyyn myös suunnan näyttämistä yhteiselle tekemiselle. Verkostoissa kuka tahansa voi näyttää suuntaa toisin kuin organisaatioissa, joissa johtaminen on useimmiten johtajien yksinoikeus. (Sorsa 2023.)

Kulttuurihyvinvointipoolin kaltaisessa vaikuttamisverkostossa yhteiskunnallista vaikuttavuutta lisäävät poolin kytkökset muihin verkostoihin, kansalaisyhteiskuntaan ja päätöksentekoon jäsenten omien yhteisöjen ja oman persoonan kautta. Vaikuttamisverkoston kehittämisessä myös Granovetterin teoria (1973) heikoista siteistä on kiinnostava. Hänen verkostoteoriaansa mukaan kiinteisiin, läheisiin suhteisiin verrattuna vähemmän tiiviit yhteydet voivat toimia paremmin tiedon ja resurssien jakamisen siltoina, ja siten

edesauttaa innovaatioiden syntymistä ja yhteistyön laajenemista. (Granovetter 1973, Johanssonin 2015, 197–200 mukaan.)

Vaikuttamisverkoston hajanaisuus ei siis välttämättä ole haitta, jos työ on moninaisten yhteyksien takia vaikuttavampaa. Kulttuurihyvinvointipoolin kehittämisessä yksi keskeinen kysymys liittyy tasapainoiluun sen välillä, miten paljon sisäiseen toiminnan kehittämiseen panostetaan ja miten paljon suunnataan työtä uusien yhteyksien luomiseen päättäjiin.

4 Kehittämistyön toteutus

Opinnäytetyöni koostuu tutkimuksellisesta kehittämistyöstä, jonka toteutin Kulttuurihyvinvointipoolin ohjausryhmän toimeksiantona. Työn tarkoituksena oli kehittää poolin ulkoista ja sisäistä vaikuttamisviestintää vuoden 2025 kunta- ja aluevaalien alla.

Kehittämistyö ajoittui pääosin syksyyn 2024, joka oli vaikeaa aikaa Kulttuurihyvinvointipoolin toimijoille hallituksen kulttuurialaan ja järjestökenttään kohdistuvien leikkausten vuoksi. Yhteiskunnallinen tilanne ja poolin resurssit vaikuttivat kehittämistyöhöni siten, että prosessin aikana työ laajeni kaksiosaiseksi: Alkusyksystä jäsenten kanssa luotiin strategiaa ja lokakuusta lähtien työstettiin yhdessä vaaliopasta. Helmikuussa 2025 julkaistiin päättäjille suunnattu opas Kulttuurihyvinvointi kuntasi ja alueesi hyväksi.

Tässä luvussa kerron kehittämistyön toteutuksesta yleisesti. Kerron myös eri toimijoiden rooleista sekä kehittämistyön etenemisestä viestinnän palvelumuotoiluprosessin mukaisesti.

4.1 Kehittämistyön tavoitteet, toimijat ja roolit

Tämä tutkimuksellinen kehittämistyö koostui laajasta kaksiosaisesta kehittämistyöstä eli strategiatyöstä ja vaalioppaan toimittamisesta, tietopohjan rakentamisesta sekä aineiston tulosten analysoinnista. Kehitystyön lähtökohtana oli viestinnän palvelumuotoiluun perustuva osallistava metodologia.

Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan osallistavassa havainnoinnissa arvostetaan ihmisen kokemusta sekä tutkijan ja tutkittavan yhteistyössä syntynyttä tietoa.

Osallistava havainnointi perustuu muutokseen tähtäävään ajatteluun, niin että vuorovaikutuksessa molemmat osapuolet voivat laajentaa ajatteluaan.

Tavoitteena on osallistuttaa tutkimusprojektiin osallistuvat henkilöt siten, että toiminta jatkuisi myös ilman tutkijan tukea. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 95.)

Lähtökohtana tutkimukselliselle kehitystyölle oli Kulttuurihyvinvointipoolin sisäisen ja ulkoisen vaikuttamisviestinnän kehittäminen. Tutkimukselliseen kehittämistyöhön sisältyy Ojasalon, Moilasan ja Ritalahden (2015) mukaan käytännön ongelmien ratkaisemista. Kehittämällä parannetaan käytänteitä, luodaan uusia ideoita ja ratkaisuita sekä tarvittaessa tuotetaan palveluita. (Ojasalo ym. 2015, 19.)

Kulttuurihyvinvointipoolin kehittämistyön tavoitteiksi tarkentui tilannekuvan, strategian ja toivotun tulevaisuuden luominen jäsenorganisaatioiden kanssa sekä vaaliohjelman laatiminen vuoden 2025 kunta- ja aluevaaleihin. Vaalioppaan lähestymistavalla, asiakaslähtöisellä päättäjaviestinnällä, oli tarkoitus sitouttaa jäseniä lisäämään vuorovaikutusta päättäjien kanssa.

Kehittämistyön ensisijaisina toimijoina ja samalla työn tutkimuskohteena olivat Kulttuurihyvinvointipoolin 31 jäsenorganisaation edustajat. Heistä kahdeksan on myös poolin ohjausryhmän jäseniä, jotka toimeksiantajina ohjasivat kehittämistyön suuntaa. Nämä tahot toimivat kehittämistyön ensisijaisina asiakaslähtöisen tiedon tuottajina. Kehittämistyön toisena kohderyhmänä olivat poliittiset päättäjät, joihin pooli vaikuttamistyönsä kohdentaa. Päättäjistä kahdeksan osallistui toteutusvaiheessa vaalioppaan testaamiseen ja kehittämiseen. Kehittämistyön laajenemisen vuoksi alussa kaavailuista sidosryhmä- ja päättäjähastatteluista oli luovuttava.

Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan laadullisessa tutkimuksessa tilastollisten yleistysten sijaan pyritään ymmärtämään tiettyä toimintaa ja

antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle. Aineiston pieni koko ei sinänsä ole ongelma vaan tärkeää on, että henkilöt, joilta tietoa kerätään tietävät tutkittavasta ilmiöstä tai asiasta mahdollisemman paljon tai heillä on kokemusta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98.)

Kehittämistyön aikana työpajoihin, kyselyihin ja kehittämiseen osallistuneille kerrottiin, mihin heiltä saatuja tietoja, kuvia ja tallenteita tullaan käyttämään ja miten niitä käsitellään. Tiedonkeruu toteutettiin anonyymiyksi huomioiden. Halutessaan jäsenkyselyyn vastanneilla oli mahdollisuus kertoa mitä

organisaatiota edustavat, jotta heihin olisi tarvittaessa voitu olla yhteydessä. Jäsentilaisuuksien kuvaamiseen kysyttiin lupa.

Pidin tärkeänä, että prosessissa toimeksiantajan eli ohjausryhmän omistajuus säilyy ja sen ääni kuuluu vahvana. Kehittämistyön suunnittelussa oli olennaista esitysten valmistelu ohjausryhmän kokouksiin, siellä käyty yhteinen keskustelu sekä saadun palautteen läpikäyminen ja seuraavien vaiheiden suunnittelu poolin sihteerin kanssa. Poikkeuksellinen syksy vaikutti miltei kaikkiin poolin jäsenorganisaatioihin, mutta erityisesti ohjausryhmän osallistumismahdollisuuksiin. Tästä huolimatta kehitystyön jokaisessa vaiheessa ohjausryhmän jäseniä oli vastuurooleissa, ja moni heistä vastasi ahkerasti kyselyihin, joilla kerättiin ja tarkennettiin tietoa.

Kulttuurihyvinvointipoolin sihteeri, Taikusydän-yhteyspisteen erityisasiantuntija Anna-Mari Rosenlöf toimi kehittämistyön monissa eri vaiheissa työparinani ja toimeksiantajan edustajana työn ohjaajana. Lisäksi hän toimi kulttuurihyvinvoinnin ja vaikuttamisen asiantuntijana sekä kanssatuottajana ja -toimittajana. Yhteistyömme oli innostavaa ja syvensi omaa kulttuurihyvinvoinnin osaamistani.

Toimin kehittämistyössäni proaktiivisesti viestinnän ammattilaisen ja luovan suunnittelijan tavoin: tein suunnitelmia yhteiskehittämisen etenemiseksi ja konsepteja ja sisältöjä seuraaviin vaiheisiin. Strategiaprosessissa toimin suunnittelijana ja tuottajana. Kannoin vastuuta vaalioppaan sisällönmuotoilusta ja pitkälti sen tuotannostakin: toimin luovana suunnittelijana ja toimittajana sekä yhteiskehittämisen koordinoijana ja vaaliviestinnän suunnittelijana.

4.2 Kehittämistyön kulku ja keskeiset vaiheet

Kehittämistyön toteutin soveltaen viestinnän palvelumuotoiluprosessin tuplatimantti-mallia (Piskonen & Syrman 2024, 24), jonka esittelin luvussa kolme (ks. myös kuva 1). Palvelumuotoilulla luotiin prosessiin mahdollisimman monta strategista kohtaamispistettä. Työpajojen lisäksi luotiin yhteiskehittämisen alustoja ja muotoja. Kyselyillä, jotka ennakoivat ja seurasivat

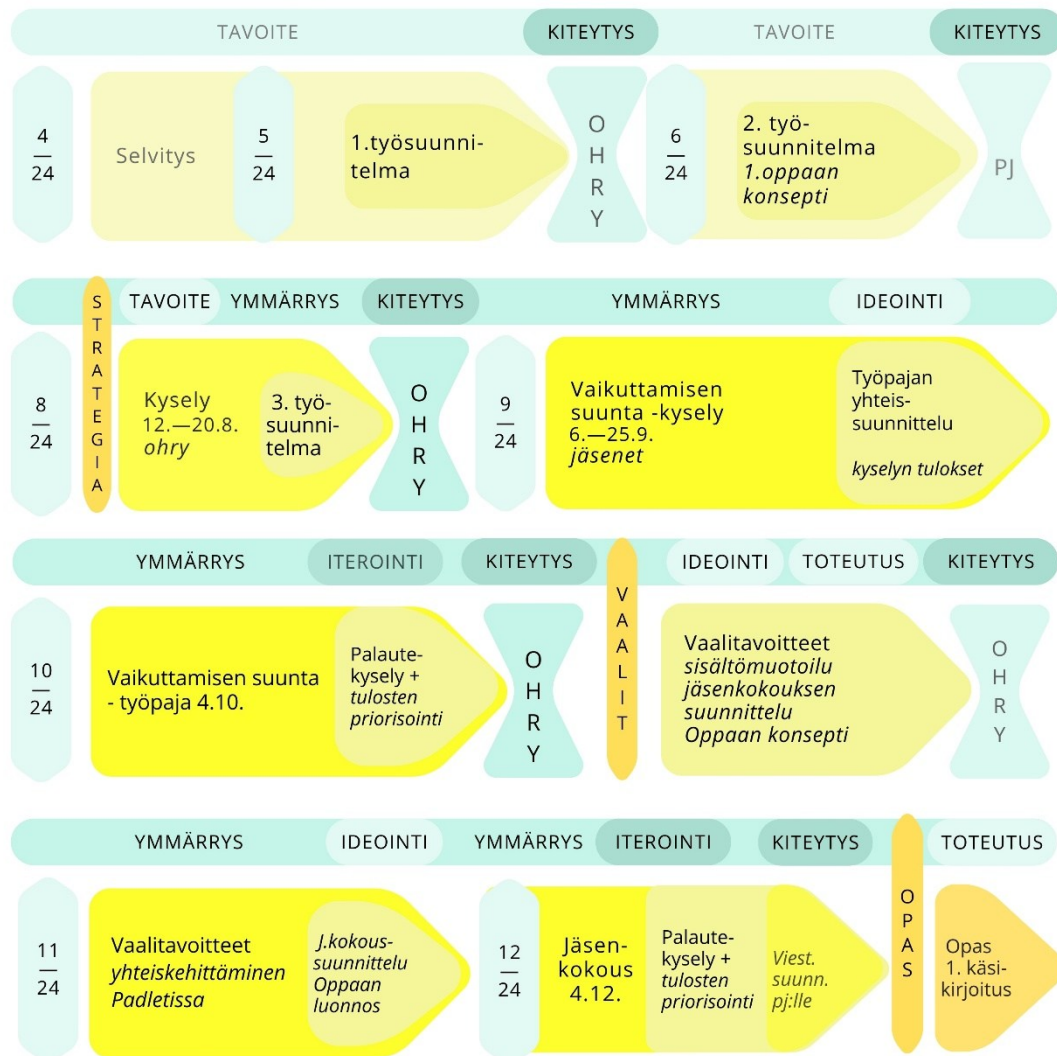
työpajoja, laajennettiin ymmärrystä jäsenorganisaatioiden tarpeista ja toiveista. Kyselyillä myös tarkennettiin strategisia valintoja eli kiteytettiin jo luotua ymmärrystä.

Tärkeä rooli kehitystyössä oli yhteisellä ideoinnilla ja iteroinnilla. Iterointi tarkoittaa ideointivaiheiden, prototyypin kehittämisen ja testauksen toistamista, jotta löydetään parhaat ratkaisut asiakkaiden tarpeisiin (Koivisto ym. 2019, 38).

Kerron seuraavaksi, miten viestinnän palveluprosessi ohjasi kehittämistyön etenemistä.

Osa 1 | Vaikuttamisen suunta -strategiatyö

- Kehittämistyön ensimmäisessä vaiheessa elokuusta lokakuuhun tehtiin tulevaisuustietoista strategiatyötä (ks. kuva 2). Tilannekuvaa luotiin, ymmärrystä lisättiin ja tietoa kerättiin ensin ohjausryhmältä, sitten jäsenistölle suunnatulla strategiakyselyllä syyskuussa.
- Vaikuttamisen suunta -työpajan ohjelma suunniteltiin yhdessä, ja siitä vastasivat ohjausryhmän jäsenet. Työpajassa ideoitiin kulttuurihyvinvoinnin toivottua tulevaisuutta ja iteroitiin poolin yhteistä strategiaa. Ymmärrystä lisättiin jäsenten tarpeista ja toiveista. Jatkokyselyssä työpajan tuloksia arvioitiin ja kiteytettiin kehitysehdotuksiksi.

Kuva 2. Vaikuttamisviestinnän kehittämisen vaiheet 1/2.

Osa 2 | Vaalitavoitteiden yhteiskehittäminen

- Strategiatyön jälkeen poolille lähdettiin laatimaan vaalitavoitteita (ks. kuva 2). Ideoin ensin tavoitteita työparin kanssa. Keräsimme tietoa kulttuurihyvinvoinnista kunta- ja hyvinvointialueiden strategioissa ja päätöksenteossa sekä selvitimme, mitkä poolin omista aiemmista vaalitavoitteista olivat yhä ajankohtaisia. Samaan aikaan suunnittelin vaalioppaan konseptia ja tein toteutuksen ensimmäisiä luonnoksia.

- Marraskuussa vaalitavoitteita iteroitiin eli kehittämistä jatkettiin ideointi–kiteyttäminen–toteutus-syklissä ensin ohjausryhmän ja sitten jäsenistön kanssa yhteiskehittämisen alustalla. Ymmärrystä lisättiin muun muassa kartoittamalla poolin jäsenorganisaatioiden tulevia vaalitavoitteita. Karttuvan tiedon myötä kehitin konseptia eteenpäin ja loin oppaasta ensimmäisen version joulukuun jäsenkokoukseen Eduskuntatalon Kansalaisinfoon.
- Jäsenkokouksessa vaaliohjelman avattiin: näkökulmia vaalitavoitteisiin saatiin asiantuntijakeskusteluissa ja vaalipajassa tavoitteita työstettiin. Samalla kun ymmärrystä lisättiin, tavoitteita myös kiteytettiin jäsenten kanssa. Jäsenkokouksen jälkeen, ennen joulua 2024, koko syksyn yhteiskehittämisen tuotokset avattiin vielä koko jäsenistön arvioitaviksi ja kiteytettäväksi.

Osa 3 | Vaalioppaan toteutus

Kuva 3. Vaikuttamisviestinnän kehittämisen vaiheet 2/2.

- Vuodenvaihteessa 2024–2025 toimitin, kirjoitin ja visualisoin opasta tiiviissä yhteistyössä työparin kanssa (ks. kuva 3). Iterointiin osallistuivat myös sidosryhmät: hyvistä käytänteistä kulttuurihyvinvointipalveluista ympäri Suomen kerättiin tietoa jäsenorganisaatioilta, Taikusydän-verkostolta ja Turun ammattikorkeakoulun kulttuurihyvinvoinnin opiskelijoilta.
- Vaaliopasta testattiin loppukäyttäjien eli päättäjien kanssa. Testaamiseen osallistui kahdeksan kunta- ja aluepäättäjää. Samalla kartoitettiin, miten

he tulevat käyttämään opasta omassa vaalityössään. Heidän palautteensa perustella oppaasta luotiin ainoastaan yksi versio erillisten kunta- ja aluepäättäjäoppaiden sijaan.

- Infotilaisuudessa tammikuun lopussa opas lanseerattiin ensin jäsenistölle. Vielä sen jälkeen koko jäsenistölle ja ohjausryhmälle lähetetyn kyselyn avulla kerättiin viimeisiä kehitysideoita ja samalla sitoutettiin jäseniä hyödyntämään opasta omassa vaikuttamistyössään. Iterointi jatkui jäsenten ja ohjausryhmän kanssa lanseeraukseen ja arkeen viemiseen asti.
- Neljän kuukauden kehittämisen tuloksena helmikuussa 2025 julkaistiin Kulttuurihyvinvointipoolin verkkosivuilla Kulttuurihyvinvointia kuntasi ja alueesi hyväksi -opas. Se sisältää konkreettisia Päättäjän pöydällä -vinkkejä ja kannustaa päättäjää tekemään hyviä päätöksiä kulttuurihyvinvointia hyödyntäen. Poolin vaaliviestintä sisälsi julkaistun oppaan lisäksi mediatiedotteen ja somekuvia. (Kulttuurihyvinvointipooli 2025b.)
- Vaaliopasta on jaettu kevään 2025 aikana poliitikoille muun muassa puoluetuomistojen kautta. Taikusydän-yhteyspiste on tehnyt omille sometileilleen nostoja oppaan sisällöistä ja kertonut vaaliopasta uutiskirjeessään. Myös jäsenorganisaatiot ovat hyödyntäneet vaaliopasta vaalityössään. Lisäksi opasta on esitelty useille asiantuntijaverkostoille. Kesän aikana pooli kehittää opasta päättäjän oppaaksi ja sitä pyritään levittämään valituksi tulleille hyvinvointialueiden ja kuntien päättäjille alkusyksystä 2025. (Rosenlöf 2025.)

4.3 Opinnäytetyön aineisto ja aiempi tutkimus

Opinnäytetyön aineisto koostuu ensisijaisesti kehittämistyön aikana tuottamistani aineistoista, jotka liittyvät prosessin eri vaiheiden dokumentointiin, tutkimukselliseen tiedonkeruuseen jäseniltä sekä varsinaisiin kehittämistyön tuotoksiin. Primääriaineisto koostuu työpajoihin, kokouksiin ja infotilaisuuksiin laadituista suunnitelmista, esitysmateriaaleista, raporteista ja kokousmuistioista,

jäsenkyselyistä ja niiden tuloksista, strategian ja vaalioppaan yhteisestä sisällöntuotannosta työpajoissa ja verkkoalustalla, vaalioppaan toimittamisessa syntyneistä teksteistä, graafisista aineistoista ja tiedon visualisoinnista sekä vaaliviestintämateriaaleista (tiedote ja somekuvat). Lisäksi primääriaineistoni koostuu tapaamisten tallenteista, valokuvista ja videoista sekä havaintomuistiinpanoista. Teams- ja sähköpostikeskustelut poolin sihteerin Anna-Mari Rosenlöfin ja muiden työhön osallistuneiden kanssa toimivat myös työpäiväkirjani. Dokumentointi tapahtui huhtikuun 2024 ja helmikuun 2025 välisenä aikana.

Primääriaineistoni koostuu lisäksi strategiadokumenteista, joita keräsin kehittämistyöni tueksi. Vaalioppaan toimittamisen aikana perehdyin lukuisiin kuntien ja hyvinvointialueiden hyvinvointistrategioihin ja kulttuurihyvinvointisuunnitelmiin, jotta löytäisin kulttuurihyvinvoinnin päätöksenteon kannalta olennaiset asiat ja vaikuttamisen paikat. Hyvänä tukena työssäni oli muun muassa Taiken Kulttuurihyvinvoinnin asiantuntijapalveluiden tekemä listaus Kulttuuri hyvinvointialueilla: Kulttuuriin liittyvät toimenpidekirjaukset hyvinvointisuunnitelmissa (Taike 2024). Listauksen pohjalta kävin läpi mainitut strategiat. Vertailin lisäksi eri hyvinvointialueiden sekä useamman eri kaupungin strategioita ja kulttuurihyvinvointisuunnitelmia. Perehdyin päättäjän näkökulmaan tutustumalla Aluevaltuutetun oppaaseen (2021) ja Hyvinvointialueen valtuutetun HYTE-oppaaseen (THL 2022) sekä taiteen ja kulttuurin sekä kulttuurihyvinvoinnin mainintoihin TEA-viisarissa ja HYTE-kertoimessa. Lisäksi tutustuin kansallisiin suosituksiin, toimenpideohjelmiin ja arviointeihin. (ks. liite 4.)

Opinnäytetyöni sekundääriaineisto koostuu muiden tekemistä tutkimuksista. Aiempaa tutkimusta kulttuurihyvinvoinnin yhteiskunnallisesta vaikuttamistyöstä ja palvelumuotoilun hyödyntämisestä valtakunnallisen vaikuttamisverkoston viestinnän kehittäjänä ei ole. Muutamia kulttuurihyvinvoinnin alueellista ja paikallista vaikuttamistyötä käsitteleviä ja vaikuttamisviestintää sivuavia opinnäytetöitä löytyy: Hanne Vainikan opinnäytetyö (2022) kartoitti alueellisen kulttuurihyvinvointiverkoston vaikuttavaa viestintää. Kaisa Rannanjärvi (2024)

kehitti Harrastamisen mallin -viestintästrategiaa Kotkassa ja hyödynsi työssään palvelumuotoilun menetelmiä selvittääkseen viestinnän nykytilaa ja kehitystarpeita. Elina Piskosen (2018) palvelumuotoilun opinnäytetyö oli hänen ja Salla Syrmanin viestinnän palvelumuotoiluprosessin (2024) taustalla.

5 Vaikuttamisen suunta

Tässä luvussa kerron, miten Kulttuurihyvinvointipoolin strategista suuntaa kehitettiin. Strategiaprosessia kutsun vaikuttamisen suunnan kirkastamiseksi. Kirkastamista ja toivoa tarvittiin syksyllä 2024, jolloin organisaatioiden tulevaisuus näytti sumealta leikkausten vuoksi. Kehittämistyön runkona toimi viestinnän palvelumuotoiluprosessi, jonka esittelin luvussa 3.

5.1 Strategiatyön tavoitteet

Kehittämistyön tavoitteista keskusteltiin ohjausryhmän kokouksessa toukokuussa 2024 suunnittelemani Vaikuttamisviestinnän maailma -kuvan perusteella (ks. liite 1). Keskustelussa ohjausryhmä nosti esiin, että

kun eletään haastavia aikoja, tarvitaan laajoja kehyksiä ja konkreettisia toimenpiteitä vaikuttamisen tueksi. Tällä hetkellä tärkeintä on tilannekuvan muodostaminen.

Kulttuurihyvinvointia ei päätöksenteossa tunneta, joten yhä edelleen Kulttuurihyvinvointipoolin ”vaikuttamisessa tärkein tehtävä on puhua perusasiaa kulttuurihyvinvoinnista”. Sisäisenä tehtävänä nähtiin kasvustrategian laatiminen poolille, jotta ”saataisiin jäseniksi toimijoita mahdollisimman eri sektoreilta”, ja poolin virittäminen tulevaisuusorientaatioon. Ohjausryhmän jäsen totesi:

Tulevaisuusorientaatio tarkoittaa sitä, että poolin on pysyttävä samanaikaisesti ajassa kiinni ja suunnattava katsetta tulevaisuuteen siten, että pooli luo hyvän tulevaisuuden näkymän, ja että tarinat ja ratkaisut tulevat jäsenorganisaatioista.

Palautteen perusteella kehitystyötä suunnattiin jo loppukesän aikana tulevaisuuteen ja jäsenistön kuulemiseen. Tavoitteeksi kirjasin

Syksyn aikana Kulttuurihyvinvointipoolin yhteisessä työssä luodaan strategista suuntaa. Samalla poolille luodaan vaaliohjelmaa ja sen osana päätöksentekijöille konkreettisia kulttuurihyvinvointia edistäviä ratkaisuehdotuksia. Alue- ja kuntavaalit 2025 on hyvä hetki nostaa esille kulttuurin hyvinvointivaikutuksia. (Merenlahti ohjausryhmälle, 22.8.2024.)

5.2 Vaikuttamisen suunta -strategiakysely

Vaikuttavuuden suunta -strategiakyselyllä kerättiin tietoa jäsenten näkemyksistä kulttuurihyvinvointialan vaikuttamistyöstä. Kysely laadittiin Microsoft Forms -ohjelmalla ja se oli avoinna ohjausryhmälle 12.–19.8. ja jäsenistölle 12.–28.9.2024. Avoimilla kysymyksillä selvitettiin muun muassa miten organisaatio hyödyntää kulttuurihyvinvointia omassa vaikuttamistyössään (ks. liite 2). Vastaajia oli yhteensä 15.

Kulttuurihyvinvointipoolin olemassaolon tarkoitusta ja yhteistä vaikuttamistyötä selvitettiin kysymyksellä ”Mikä on se yhteiskunnallinen ongelma, johon kulttuurihyvinvoinnilla olisi tarjottavana ratkaisu?”.

Vastauksissa toistuivat yhteiskunnan vaikeasti ratkaistavat viheliäiset ongelmat, kuten osattomuuden kokemus, taloudellinen ja sosiaalinen eriarvoistuminen, yksinäisyys, lasten ja nuorten pahoinvointi ja koululaisten heikentyneet oppimistulokset, työikäisten uupumus ja eläkeikäisten yksinäisyys.

Monet vastaajat kertoivat ongelmien sijaan ratkaisuista, joita kulttuurihyvinvointi yhteiskunnassa tuottaa. Osallistuminen kulttuuriin vahvistaa ”ihmisten osallisuutta eri toimintaympäristöissä ” ja lisäksi vähentää terveys- ja sosiaalialan kustannuksia. Vastaajien mukaan:

Kulttuuriosallistuminen ennaltaehkäisee syrjäytymistä ja yksinäisyyttä, jotka ovat yhteiskunnassamme merkittäviä ongelmia. Kulttuurihyvinvointi on jokaisen oikeus ja osa kokonaisyhyvinvointia.

Kulttuuri edistää ihmisten henkistä hyvinvointia, vähentää eriarvoisuutta ja vahvistaa sosiaalista yhteenkuuluvuutta tarjoamalla mahdollisuuksia taiteen ja kulttuurin kokemiseen ja osallistumiseen.

Kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuudesta kertoi erään vastaajan mukaan sekin, että ”mielenterveyskuntoutujien keskuudessa kulttuuri nähdään parhaana kuntoutuskeinona.” Toinen vastaaja totesi, että ”investoimalla kulttuurihyvinvointiin voidaan vähentää mielenterveysongelmista johtuvia kustannuksia niin julkisella sektorilla kuin työterveyshuollossa.”

Kyselyyn vastanneiden mukaan kulttuurihyvinvoinnin nähtiin vahvistavan yhteiskunnan kokonaisvaltaista hyvinvointia ja resilienssiä. Erään vastaajan mukaan mielenterveyden ja mielenhyvinvoinnin kohentuminen ”tuottaa suoraan voimavaroja ja resurssia kestäväan ja vakaaseen yhteiskuntaan.”

Kulttuurihyvinvointi tarjoaa kaikenikäisille saavutettavan keinon

hyvinvoinnin kohentamiseen ja ylläpitämiseen muuttuvan maailman ja sen kiristyvän tilanteen sekä mahdollisten uusien uhkien keskellä. Esimerkiksi lasten ja nuorten kasvava pahoinvointi sekä työikäisten lisääntyvät paineet ja eläkeikäisten yksinäisyys ovat kaikki autettavissa myös kulttuurihyvinvoinnin keinoin.

Selviämme niin yksilönä kuin yhteiskuntana jatkuvasta muutoksesta, paineesta/kuormituksesta ja erilaisista kriiseistä vahvan kulttuurisen ymmärryksen avulla...Kulttuuri edistää ihmisten henkistä hyvinvointia, vähentää eriarvoisuutta ja vahvistaa sosiaalista yhteenkuuluvuutta tarjoamalla mahdollisuuksia taiteen ja kulttuurin kokemiseen ja osallistumiseen.

Vastaajien mukaan kulttuurihyvinvointi voi olla ratkaisuna kestävyysvajeeseen ja ekokriisiin. Kulttuurihyvinvointiin liittyy erään vastaajan mukaan ”ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä kehitys, luontoyhteyden vaaliminen ja sitä kautta empatia toisia ihmisiä, toisia lajeja ja yhteistä planeettaamme kohti.”

Kestävät elämäntavat edellyttävät merkitysten löytämistä ja hyvinvoinnin rakentamista aineettomien resurssien varaan. Yhteiskunnassa on panostettava ihmisten väliseen luottamukseen, löydettävä ihmisiä yhteen tuovia ja elämän merkityksellisyyteen kiinnittäviä keinoja. Näin voidaan ennalta ehkäistä osattomuuteen johtavia ketjuja sekä monenlaista pahoinvointia ja rakentaa hyvinvoivaa ja yhteisöllistä yhteiskuntaa.

Kyselyssä haluttiin selvittää, miten jäsenorganisaatiot edistävät kulttuurihyvinvointia omassa vaikuttamistyössään. Kysymykseen ”Mitä kerrot päättäjälle kulttuurihyvinvoinnin yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta oman organisaatiosi näkökulmasta?” jäsenet vastasivat, että keskusteluissa päättäjien kanssa he korostavat kulttuurin ja taiteen vaikutuksia ihmisen hyvinvointiin ja terveyteen, erityisesti mielenterveyteen. Työllisyys- ja taloudelliset näkökulmat nostetaan esille, jotta keskustelua voidaan käydä talouden ja tuottavuuden kannalta. Mielen hyvinvoinnin edistäjät kertoivat päättäjille kulttuurin hyödyistä kuntoutumisen apuna:

Kulttuurikummitoiminnalla ja kulttuuripajatoiminnalla on onnistuttu tavoittamaan ihmisiä, jotka eivät muuten löytäisi kulttuurin pariin. Toiminta on ollut erityisen

vaikuttavaa niiden ryhmien keskuudessa, jotka ovat perinteisesti jääneet kulttuuripalveluiden ulkopuolelle.

Saavutettavan taiteen edistäjät tarjoavat päättäjille dataa kävijämääristä ja tositarinoita ihmisiltä, jotka ovat päässeet Kaikukortin avulla helpommin käyttämään yhteisiä kulttuuripalveluita. Yhteisötanssilla ja Tanssikummitoiminnalla luodaan hyvinvointia hyvinvointialueella. Osaamiskeskus kertoo tuottavansa päättäjille uutta tietoa kulttuurihyvinvoinnin vaikutuksista. Lastenkulttuurin edistäjä puolestaan kertoo päättäjille, miten lasten ja nuorten kulttuurisia oikeuksia edistetään valtakunnallisten toimintamallien kautta:

Taidetestaajat-ohjelma tarjoaa kulttuurikokemuksia kaikille Suomen kahdeksaslukkalaisille, ja kulttuurikasvatussuunnitelmien kattavuus laajentunut lähes 80 %:iin Suomen kunnista.

Kysymykseen ”Kerro mitä hyötyä Kulttuurihyvinvointipoolin työstä on ollut tai voisi parhaimmillaan olla omalle organisaatiollesi” vastaajat kertoivat, että yhteistyön vahvistaminen ja vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen on ollut keskeinen hyöty. Tärkeintä on erään vastaajan mukaan ”edistää yleisesti kulttuurihyvinvoinnin asemaa.” Monelle pooli on olennainen kulttuurihyvinvointialan tiedon lähde. Erään vastaajan mukaan parasta poolissa on mahdollisuus verkostoitua muiden kulttuurihyvinvointiin liittyvien toimijoiden kanssa ja päästä aktiiviseksi toimijaksi osaksi kulttuurihyvinvoinnin vaikuttamistyötä.

Yhteistyön vahvistaminen ja vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen on eräs keskeinen hyöty. Parhaimmillaan voimme jakaa vaikuttamistyön resursseja keskenään ja olla rohkeampi, inspiroiva, tuloksellisempi vaikuttajaryhmä.

Poolin toiminnassa pidettiin tärkeänä edistää yhdenvertaisuutta ja kulttuuristen oikeuksien toteutumista. Erityisen tärkeää se on silloin, kun kohderyhmänä ovat muita heikommassa asemassa olevat.

Poolista voisi parhaimmillaan olla hyöty vahvistamassa omaa viestiämme vaikuttavasta kuntoutusmuodosta, johon panostaminen on yhteiskunnallisesti kannattavaa. Tämä vaatii kuitenkin toimivaa yhteistyötä, jotta eri kanavien ja verkostojen kautta viestittävät asiat ovat keskenään riittävän yhteneviä eivätkä päädy heikentämään tai mutkistamaan omaa strategista viestintäämme.

Eräs vastaaja toivoi ”konkreettisempaa yhteistyötä, kuten yhteishankkeita ja esimerkiksi konsultointivaihtoa”. Myös Kulttuurihyvinvointipoolin strategiseen kehittämiseen ja vaikuttamistavoitteisiin tuli ehdotuksia:

Miten pystymme vaikuttamaan siihen, että kulttuuriset innovaatiot kuntoutuksen saralla leviävät yhä laajemmalle? Toivomme, että poolin kautta kulttuurihyvinvointitoimijoiden rahoitukseen voitaisiin vaikuttaa positiivisesti.

Toivoisin Kulttuurihyvinvointipoolin edistävän poikkisektorisen rahoituksen lisäämistä ja suuntaamista kulttuurihyvinvointitoimintaan. Tämä tekisi organisaationi toiminnan helpommaksi ja mahdolliseksi moninaisemmissa ympäristöissä.

Kulttuurihyvinvointipooli on lisännyt vuoropuhelua sote-järjestöjen ja kulttuuritoimijoiden välillä, mutta sitä tarvitaan vielä paljon, jotta sote-toimijat eivät pelkää kulttuurialan yrittävät viedä heidän rahansa ja jotta kulttuuritoimijat oppivat ymmärtämään mitä kaikkea, miksi, miten ja kuka sote-järjestöissä ja hyvinvointialueilla jo tekee ja osaa.

Yhteinen vaikuttaminen on parhaimmillaan hyvä asia, mutta vaatii huolellista suunnittelua ja harkintaa toimiakseen toivotulla tavalla. On erittäin hyvä asia, että poolin strategiaa muodostetaan yhdessä ja viestinnän ja vaikuttamisen suunnittelussa tämä on tätä päivää. Toivomme aktiivista yhteistyötä jatkossakin etenkin omaa alaamme koskevissa asioissa, mm. siten, että vaikuttamistyötä tiettyjen asioiden tiimoilta jo toteuttaneita henkilöitä ja tahoja konsultoidaan tarpeen mukaan.

5.3 Vaikuttamisen suunta -työpaja

Kulttuurihyvinvointipoolin jäsenille ja ohjausryhmälle tarkoitettu Vaikuttamisen suunta -työpaja järjestettiin Helsingissä 4.10.2024. Kutsussa kerrottiin, että työpajan tavoitteena on tehdä yhteisestä vaikuttamistyöstä yhä vaikuttavampaa ja jäsenorganisaatioita hyödyttävää.

Työpajaan osallistui 12 osallistujaa yhdeksästä eri organisaatiosta. Viisi heistä oli poolin ohjausryhmän jäsentä. Työpaja koostui puheenjohtajien ”aamun avauksista” ja poolin sihteerin tilannekatsauksesta sekä kahdesta noin tunnin pituisesta työpajaosuudesta: Tulevaisuus- ja strategiaosiosta sekä lopun taidetuokiosta. Työpajassa työskenneltiin itsenäisesti, pareittain ja yhdessä

keskustellen. Vastasin työpajan suunnittelusta, tuotannosta ja viestinnästä sekä taidetuokion ohjaamisesta.

Tulevaisuus- ja strategiaosiossa käytettiin menetelmän Sitran aiempien tulevaisuusmenetelmien pohjalta luotua tulevaisuusorientaation menetelmää.

Kolmiosaisessa Tulevaisuustajuus-työpajassa ensin haastetaan tulevaisuusoletuksia, sitten kuvitellaan toivottavia tulevaisuuksia ja ”lopuksi tehdään niitä todeksi”. (Poussa ym. 2023, 10; Halonen ym.2022, 5.)

Vaikuttamisen suunta -työpajassa tulevaisuutta oli tarkoitus ”toisinajotella” ja viedä ajatuksia kohti toivottua tulevaisuutta.

Kuva 4. Vaikuttamisen suunta -työpaja 4.10.2024.

Tulevaisuuspujassa unelmoitiin vuodesta 2035, jolloin Kulttuurihyvinvointipoolin vaikuttamistyön ansiosta kulttuurihyvinvoinnilla on tunnustettu rooli suomalaisen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin lisääjänä. Melis Ari-Gürhanlin (Mieli ry.) vetämässä työpajassa pohdittiin, mikä on muuttunut ihmisten käyttäytymisessä

ja toiminnassa, yleisissä ajattelumalleissa ja yhteiskunnan rakenteissa.

Tulevaisuustyön tulokset olivat muun muassa seuraavia:

Käytännön ja toiminnan tasolla vuonna 2035: "Kaikilla on mahdollisuus toteuttaa luovuuttaan, koska museokortti löytyy Kela-kortista" ja "Suomalaisen ruokaympyrässä terveellisen elämän reseptinä on: syö kasviksia, liiku, nuku – ja harrasta taiteita ja kulttuuria".

Rakenteiden tasolla vuonna 2035: "Kaikilla on ikään ja toimintakykyyn katsomatta yhdenvertainen oikeus kulttuuriin hyvinvointipalveluihin", "Vastaanotolla lääkäri kysyy mielen hyvinvoinnin, ravinnon ja liikunnan ohella suhteesta taiteeseen ja kulttuuriin" ja "Vuonna 2035 ei ole erikseen STM:ää ja OKM:ää vaan hyvinvointiministeriö".

Ajatusmallien tasolla vuonna 2035: "Kymmenen vuoden päästä luovuus on suomalaisen arjessa normaali asia, ei tabu eikä ulkoinen koriste", "Suomalainen tunnistaa kulttuurin kokemisen ja tekemisen hyvät vaikutukset omassa elämässään ja yhteiskunnassa" ja "Pääosa suomalaisista osallistuu kulttuuriin ja tekee itse taidetta".

Työpajan toisessa osiossa laadittiin Kulttuurihyvinvointipoolille strategiaa.

Työskentelyn pohjana toimi poolin "peruskirja" eli Toimintatavat-dokumentti, jota työstettiin pareittain ja avattiin yhteisessä keskustelussa. Työpajan vetäjänä toimi Aura Linnanpuomi (Yhdenvertaisen kulttuurin puolesta ry:n Kulttuuri kaikille -palvelu).

Ydinkysymyksenä oli "Saavuttaako pooli vaikuttamisen päämäärät nykyisillä tehtävillä?" ja "Mitä asioita poolin pitää edistää, mihin keskittyä?" Osallistujat toivat esille, että yhä edelleen keskeisintä poolin työssä on kulttuurihyvinvoinnin tunnetuksi tekeminen. Osallistujat painottivat, että kulttuurihyvinvointi on ihmisen arkeen liittyvä kokemus:

Päätäjät ja suomalaiset eivät tiedä mitä kulttuurihyvinvointi on. Kulttuurihyvinvointi on paljon enemmän kuin palveluita – "se on arjen elämässä mukana silloinkin, kun emme sitä välttämättä kulttuuriksi kutsuisikaan".

Taide ja kulttuuri on ihmisen arjessa, se ei missään nimessä ole vaan sitä luksusta, jota kaadetaan jostain.

Osallistujat korostivat, että tulevaisuuden kulttuurihyvinvointi ei ole teko vaan seurausta politiikasta ja politiikkatoimista, joita nyt toteutetaan. Työpajassa

viitattiin kulttuurivastaisen asenneilmaston yleistymiseen ja hallituksen taiteeseen, kulttuuriin ja järjestöihin kohdistuviin leikkauksiin:

Päätöksentekijöitä hallituksessa eivät kiinnosta tutkimukset eikä mittarit, vaan yksinomaan eurot, jotka voitaisiin säästää.

Osallistujat toivat esille, että kustannussäästöjen paineissa kipuilevat päättäjät tarvitsevat yhä enemmän mitattua tietoa kulttuurihyvinvoinnin vaikutuksista ja vaikuttavuudesta. Vaikka kulttuurihyvinvoinnin koetut hyvinvointivaikutukset ovat tutkitusti todennettuja, haasteena on se, että kulttuurihyvinvointia ei tällä hetkellä samalla tavoin mitata ja tilastoida kuin joitakin muita terveyden edistämisen keinoja. Osallistujien mukaan poolin tulisi vaikuttaa tällä hetkellä erityisesti kuntiin ja hyvinvointialueisiin, jotka ovat keskeisessä asemassa kulttuurihyvinvoinnin juurruttamisessa kansalaisten palveluihin.

Kun hyvinvointialueet tulivat, monilla alueilla hyvät ja vakiintuneet yhteistyörakenteet hiipuivat. Poolin tehtävänä olisi nyt hyvinvointialueilla tunnistaa avainhenkilöt, keneen vaikutetaan ja missä tehdä pitkäjänteistä vaikuttamistyötä.

Työpajassa pohdittiin myös kulttuurihyvinvoinnin tunnetuksi tekemistä väestötasolla. Työpajassa todettiin, että jotta käyttäytymistä saadaan muutettua kulttuurihyvinvointi pitää saada Käypä hoito -suositukseen ja ikäkausiseurantaan. Lisäksi taiteen ja kulttuurin lautasmallia pitäisi saada jalkautetuksi koko ikäluokassa. Neuvoloiden ja koulujen lisäksi kulttuurikylyyn paikkoja voisi olla esimerkiksi armeijassa ja elämän taitekohdissa, kuten eläköityessä.

Osallistujat kokivat isoksi haasteeksi sen, että kulttuurihyvinvointialalla toimitaan hajallaan ja struktuuri puuttuu: eri organisaatioissa tehdään samoja asioita päällekkäin, kun ei tiedetä mitä muut tekevät. Osallistujat kiteyttivät, että ”nyt tarvitaan selkeitä kulttuurihyvinvoinnin rakenteita.” Vaikuttamisen haasteeksi koettiin myös, että kulttuurihyvinvoinnin edistäjät ovat hyvin homogeeninen joukko. Vaikuttajien joukkoon kaivataan moninaisuutta.

Kuka kulttuurihyvinvointia edustaa ja miten saadaan vaikuttamiseen mukaan erilaisia/erinäköisiä lobbaajia? Entä miten päättäjien joukkoon saadaan kulttuurihyvinvoinnin osaamista ja osaajia?

Työpajan jälkeen osallistujille lähetettiin kysely, jossa he saivat vielä priorisoida työpajan antia ja antaa palautetta (ks. liite 2.) Yhteisesti suunniteltu työpaja, jossa vetovastuussa oli useampi jäsen, sai osallistujilta kiitosta.

Erinomainen keskustelu ja dialoginen ilmapiiri. Tuntui, että löysimme hyvin yhteisiä suuntia ja kaikkia eteenpäin erikseen, mutta myös samalla yhteistä asiaa eteenpäin vieviä konkreettisia askeleita. (Vastaaja 1.)

5.4 Vaikuttamisen suunta -strategiatyön tuloksia

Strategiatyön tuloksena saatiin keskeistä tietoa kulttuurihyvinvoinnin vaikuttamisen nykytilasta ja näkemyksiä Kulttuurihyvinvointipoolin strategian kehittämiseen.

Kulttuurihyvinvointipooli nähdään keskeisenä kulttuurihyvinvoinnin äänitorvena ja vaikuttajana. Jäsenet ovat pääosin tyytyväisiä siihen mitä viidessä vuodessa on saatu yhteisellä vaikuttamistyöllä aikaan. Tärkeintä poolin työssä on poliittisen vaikuttamisen edistäminen, riippumattomuus ja moninaisuus.

Keskeisenä kysymyksenä oli, miten Kulttuurihyvinvointipoolin pitäisi toimia, jotta työ olisi vaikuttavaa. Jäsenten mukaan poolin pitäisi olla tiukasti ajassa kiinni. Vaikka yhteiskunnassa muutokset tapahtuvat hitaasti, pitäisi poolin hyödyntää ”pelipaikkoja” ja reagoida tarvittaessa oikea-aikaisesti ja nopeasti. Miten toimintaan vaikuttaa esimerkiksi se, ettei poolilla ole omaa palkattua henkilöstöä? Entä onko oikea määritelmä poolille asiantuntijaelin, vaikuttamisverkosto vai jokin muu?

Vaikka jäsenet ovat pooliin liittyessään sitoutuneet sen toimintatapoihin, he kokevat tarpeen strategian päivittämiseksi ja tehtävien selkeyttämiseksi. Työpajassa ilmeni, että osa vaikuttamistavoitteista – kuten valtakunnallisen asiantuntijaelimen rahoitus tai kulttuurilähetteen valtavirtaistaminen – vaatii vielä syvempää yhteistä keskustelua sitoutumisen tueksi.

Syksyn strategiatyöstä saatiin konkreettisia ehdotuksia poolin strategian kehittämiseksi. Yksi tulos syksyn strategiatyöstä oli myös riippumattomuuskäsitteen liittäminen osaksi Kulttuurihyvinvointipoolin määritelmää. Selkeitä

vaikuttamistavoitteita kuitenkin tarvitaan, jotta kulttuurihyvinvointi tulee tunnetuksi ja piirtyy päättäjien mieleen ratkaisuna.

Esittelin Anna-Mari Rosenlöfin kanssa Vaikuttamisen suunta -kyselyn ja työpajan tuloksia ohjausryhmälle lokakuun 2024 alussa, minkä jälkeen kehittämistyössä siirryttiin toiseen osaan eli laatimaan vaalitavoitteita alue- ja kuntavaaleihin, jotka pidettäisiin huhtikuussa 2025. Syksyn aikana koottua tietoa strategiastyöstä hyödynnettiin vaalivaikuttamisen suunnittelussa.

6 Päättäjän pöydällä: Kohti vaaleja 2025

Tässä luvussa kerron, miten Kulttuurihyvinvointipoolin vaaliopasta kehitettiin ihmiskeskeisen suunnittelun menetelmin ennen kunta- ja aluevaaleja 2025. Tämä kehittämistyön toinen vaihe muodostui intensiiviseksi neljän kuukauden matkaksi, jota tein poolin, erityisasiantuntijan, vaalioppaan kehittämiseen osallistuneiden sidosryhmien ja arviointiin osallistuneiden päättäjien kanssa.

Kulttuurihyvinvointipoolin tekemä aiempi vaalityö loi perustan vaalioppaan sisällöntuotannolle. Vaalivaikuttaminen on viitoittanut poolin yhteistä työtä vuotta 2024 lukuun ottamatta. Kulttuurihyvinvointipooli oli osallistunut kolmiin edellisiin vaaleihin: vuoden 2021 kuntavaaleihin, ensimmäisiin aluevaaleihin vuonna 2022 ja eduskuntavaaleihin vuonna 2023. (Kulttuurihyvinvointipooli 2025.)

Kerron seuraavaksi vaalitavoitteiden yhteiskehittämisestä sekä siitä, miten konsepti päättäjälle suunnatusta oppaasta muotoutui ja millaisia viestinnällisiä haasteita oppaan toimittamisessa ratkaistiin.

6.1 Vaalitavoitteiden yhteiskehittäminen

Kulttuurihyvinvointipoolin vaaliopasta tehtiin yhteiskehittämällä digitaalisella alustalla, jäsenkokouksen työpajassa, osallistamalla toimijoita sisällöntuotantoon, iteroimalla opasta heidän kanssaan sekä testaamalla opasta loppukäyttäjillä eli poliittisilla päättäjillä. Vaalioppaan suunnittelussa ja toteuttamisessa oli mukana noin viisikymmentä henkilöä.

Niemisen ym. (2021) mukaan yhteiskehittäminen on tuotteiden tai palveluiden kehittämisprosessi, jossa on mukana monia eri tahoja: asiakkaita, asiantuntijoita ja palvelun tuottajia.

Kehitettävän palvelun tai tuotteen jokaisessa kehitysvaiheessa haetaan palautetta käyttäjiltä tai käyttäjät osallistuvat itse suoraan palvelun toteuttamiseen. (Nieminen ym. 2021, 4, 14.)

Vaalioppaan suunnittelu alkoi lokakuussa 2024, jolloin Anna-Mari Rosenlöfin kanssa luonnostelimme vaalitavoitteet yhteiskehittämistä varten digitaaliselle alustalle. Padlet sisälsi toistakymmentä teemaa ja kymmeniä tehtävälappuja: sisältö koostui tietoruuduista, päättäjille tehdyistä vinkkilistoista, poolin aiemmista sekä jäsenorganisaatioiden omista vaalitavoitteista. Vaaliopasta työstettiin yhdessä marraskuun-joulukuun ajan.

Yhteiskehittäminen edelsi Kulttuurihyvinvointipoolin joulukuista jäsenkokousta, Samaan aikaan suunnittelin ja taitoin oppaasta ensimmäisen version, joka liitettiin jäsenkokouskutsun ja yhteiskehittämispyyynnön yhteyteen. Näin jäsenet saivat hieman käsitystä oppaan lopullisesta muodosta ja sisällöistä.

6.1.1 Jäsenkokous

Kulttuurihyvinvointipoolin jäsenkokous järjestettiin Eduskunnan Kansalaisinfossa 4.12.2024. Kokoukseen osallistui parikymmentä poolin jäsen- ja asiantuntijajäsenorganisaation edustajaa. Kokouksessa valmisteltiin alue- ja kuntavaaleissa vaikuttamista ja työstettiin vaalitavoitteita kolmen ydintavoitteen pohjalta, jotka Anna-Mari Rosenlöf (2024) kiteytti seuraavasti:

Ensiksikin kulttuuriset oikeudet ovat perusoikeuksia, joiden tulee toteutua kaikissa elämäntilanteissa, eikä niistä voi tinkiä tiukassakaan taloustilanteessa. Toiseksi kuntien, järjestöjen, kulttuurikentän toimijoiden ja hyvinvointialueiden pitää kehittää yhteistyötään ja luoda toimivia yhdyspintoja. Kolmanneksi alueen asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on sekä hyvinvointialueen että kunnan lakisääteinen tehtävä: se on yhteistä työtä, josta molempien pitää kantaa vastuuta. (Kulttuurihyvinvointipooli 2024b.)

Jäsenkokouksessa poolin keskeisenä vaikuttamistavoitteena nähtiin erityisesti kulttuurilähete ja kulttuuri osana hyvinvointiohjausta. Jäsenten mukaan asukkaat ja asiakkaat motivoituvat osallistumaan, kun kulttuurihyvinvointipalvelut ovat löydettävissä. Siksi erityisesti asiakas- ja palveluohjausjärjestelmää pitää kehittää ja yhdyspinnoille, ja erityisesti hyvinvointialueille, tarvitaan lisää kulttuurihyvinvoinnin asiantuntijoita. (Oma muistiinpano 4.12.2024; Kulttuurihyvinvointipooli 2024b.)

Kuva 5. Jäsenkokous Eduskunnan Kansalaisinfossa 4.12.2024.

Kulttuurihyvinvointitoiminnassa saavutettavuuden ja moninaisuuden edistäminen on elinehto, jotta yhä useammalla on tosiasiallinen mahdollisuus osallistua. Poolissa halutaan tukea myös elinikäistä harrastamista. Edellä mainitut vaikuttamistavoitteet tuskin toteutuvat, ellei järjestöjen ja kulttuurin rahoitusta turvata. (Oma muistiinpano 4.12.2024; Kulttuurihyvinvointipooli 2024b.)

6.1.2 Näin onnistut vaalityössä -jäsenkysely

Joulukuisen jäsenkokouksen jälkeen koko jäsenistöllä oli vielä mahdollisuus vaikuttaa ja valita jäsenkokouksessa työstetyistä vaalitavoitteista tärkeimmät vaalioppaaseen. Näin onnistumme vaalityössä -kyselyllä selvitettiin, miten jäsenorganisaatio tulee tekemään omaa vaalivaikuttamista (ks. liite 2). Kysely

oli avoinna Kulttuurihyvinvointipoolin jäsenille Microsoft Formissa 9.12.–20.12.2024. Vastaajia oli yhdeksän.

Jäsenkokouksen työpajan koonnin olin muotoillut kyselyyn teeseiksi, joita vastaajan tuli tarkastella päätöksentekijän näkökulmasta. Vastaajista enemmistö valitsi, että poliittisen päättäjän ja poolin vaikuttamistyön kannalta tärkeintä on ”edistää alueen ihmisten kokonaisvaltaista hyvinvointia.” Vastaajien mukaan päätöksenteossa on tärkeää lisätä ymmärrystä, että taide ja kulttuuri ovat kiinteä osa asiakas- ja palveluohjausta. Parhaiten se onnistuu, jos kulttuuri on osa hyvinvointiohjausta ja/tai että alueella on käytössä kulttuurilähetemalli. (Näin onnistut vaalityössä -kysely 2024, liite 2.)

Yhtä tärkeänä pidettiin, että ”päättäjät edistävät sosiaalista saavutettavuutta ja moninaisuutta taiteen ja kulttuurin avulla ja siten ehkäisevät segregatiota”. Kolmanneksi tärkeimmäksi asiaksi vastaajat nostivat ”järjestöjen ja kulttuurin rahoituksen varmistamisen, koska näin turvataan matalan kynnyksen palvelut alueen ihmisille”.

Vastaajien piti lisäksi valita keinoja edistää poolin vaalitavoitteita. Suurin osa vastaajista aikoi hyödyntää omassa asiantuntijatyössään poliitikoille suunnattua vaaliopasta. He suunnittelivat jakavansa opasta päättäjille sekä ottavansa henkilökohtaisesti yhteyttä poliitikkoihin ja päättäviin asiantuntijoihin. Lisäksi monet jäsenorganisaatiot suunnittelivat järjestävänsä omia vaalitapahtumia, joissa opasta voi hyödyntää.

Puolentoista kuukauden yhteiskehittämisen jälkeen koostin Padletin, työpajan ja kyselyn tuotokset oppaan ensimmäiseksi käsikirjoitukseksi. Joulun jälkeen toimitimme opasta vuorovedoin Anna-Mari Rosenlöfin kanssa. Suunnittelin oppaan visuaalista ulkoasua ja tiedon visualisointeja. Sidosryhmiltä kerättiin tietoa kulttuurihyvinvointipalveluista ympäri Suomen.

6.2 Vaalioppaan sisällönmuotoilu

Kulttuurihyvinvointipoolin vuoden 2025 vaalitavoitteissa kiinnitettiin erityistä huomiota poolin keskeisiin arvoihin: yhdenvertaisuuteen ja eri väestöryhmien välisten erojen kaventamiseen kulttuuriin osallistumisessa. (Ks.

Kulttuurihyvinvointipooli 2025b.)

Yhteiskunnassa osallisuus on keskeinen arvo ja tärkeä osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. THL:n osallisuustutkijan Anna-Maria Isolan mukaan osallisuus on kuulumista ja kuulluksi tulemistä.

Osallisuus on helppo ymmärtää, kun sitä ajattelee osallisuutena jostakin tai osallisuutena johonkin. Ihminen voi esimerkiksi olla osallinen tai osaton taloudellisesta hyvinvoinnista, turvallisuudesta, sukunsa kulttuurista, huolenpidosta, tulevaisuususkosta, vaikutusmahdollisuuksista ja vuorovaikutussuhteista, joissa kokea merkityksellisyyttä, luottamusta ja tarpeellisuutta. (Isola 2022.)

Osallisuus tarkoittaa esimerkiksi asukkaiden kuulemistä päätöksenteossa tai heidän osallistumistaan hyvinvointia tukevien palveluiden kehittämisessä (THL 2025). Kulttuurihyvinvointipoolin vaalioppaassa osallisuus avattiin seuraavasti:

Kenelle kulttuurihyvinvoinnista on hyötyä?

Kulttuurihyvinvointi hyödyttää jokaista kunnan ja hyvinvointialueen asukasta. Tutkimusten mukaan kuitenkin ne asukkaat, jotka hyötyisivät eniten kulttuuritoiminnasta, jäävät usein sen ulkopuolelle. Siksi kulttuuripalveluissa pitää huomioida entistä paremmin heitä, joille osallistuminen on eri syistä vaikeaa.

Kulttuurihyvinvointi hyödyttää erityisesti asukkaita, joilla on moninaisia palvelutarpeita. Heillä on heikentynyt tai vaihteleva opiskelu-, työ- tai toimintakyky tai syrjäytymisriski esimerkiksi taloudellisten ongelmien vuoksi. (Merenlahti & Rosenlöf 2025.)

Syksyn aikana kerätyn aineiston pohjalta oli syntynyt näkemys vaaliviestinnän haasteista, joita päättäjille suunnatun vaalioppaan avulla lähdettiin ratkaisemaan. Omiin muistiinpanoihin olin kirjannut seuraavia haasteita:

Haaste 1: Ongelmana on kulttuurihyvinvoinnin vähäinen tunnettuus poliittisten päättäjien, asiantuntijoiden ja ylipäänsä suomalaisten keskuudessa. Miten jakaa perustietoa kulttuurihyvinvoinnista ja sen vaikuttavuudesta niin, että päättäjät siihen tarttuu?

Haaste 2: Nyt on tiedossa (syksyllä 2024), että kevään 2025 vaaleissa ehdokkaita olisi ehdolla ennätysellisen vähän. Taloustilanne kunnissa ja hyvinvointialueilla on huono, eivätkä leikkaukset houkuttele toimimaan päätöksentekijänä. Miten motivoida suomalaisia lähtemään ehdolle? Entä miten kannustaa päättäjää hyödyntämään kulttuurihyvinvointia, jos samanaikaisesti hänen tehtävänä on saksia kulttuuria ja kuluja?

Haaste 3: Vaalien aikaan monet organisaatiot ovat vaatimuksineen liikkeellä sen lisäksi, että ehdokkailla ja puolueilla on omiakin vaalitavoitteita. Miten poolin vaaliohjelma saadaan läpi ja käytäntöön? Miten Kulttuurihyvinvointipoolin tavoitteet erottuvat ja jäävät ehdokkaiden ja puolueiden mieleen?

Haaste 4: Vaikka vaaleissa vaikuttaminen on ollut olennainen osa Kulttuurihyvinvointipoolin työtä viime vuosina, selvitysvaiheessa kävi ilmi, ettei poolin vaalivaikuttaminen ollut saanut näkyvyyttä. Aiemmissa vaaleissa Kulttuurihyvinvointipoolin vaalitavoitteita oli laadittu ohjausryhmän kanssa ja jäsenorganisaatioilta oli pyydetty kommentteja. Poolin edustajat ja jäsenorganisaatiot olivat hyödyntäneet materiaaleja omassa vaalivaikuttamisessaan vähäisesti. Miten jäsenorganisaatioiden osaamista voitaisiin hyödyntää vaalitavoitteiden laadinnassa kattavammin? Miten jäsenet saataisiin sitoutettua vaalityöhön ja vaaliviestit levitettyä laajalle? Mitä pitäisi tehdä toisin?

Oma ajatukseni oli, että ideointi- ja toteutusvaiheessa ilmenneitä haasteita ratkaistaan ihmiskeskeisen suunnittelun avulla. Seuraavaksi kerron, miten haasteita ratkaistiin asiakaskeskeisellä lähestymistavalla.

6.2.1 Vaalioppaan konsepti

Kerroin aiemmin, että oppaan toimittamisen aikana perehdyin kuntien ja hyvinvointialueiden strategioihin ja kulttuurihyvinvointisuunnitelmiin. Tutustuin lisäksi Kulttuurihyvinvointipoolin jäsenorganisaatioiden aiempiin vaalikampanjoihin. Lisäksi tein vertailevaa analyysia yli kymmenen muun organisaation vaalikampanjoinnista. Kiinnitin huomiota erityisesti puhuntaan: Onnistuneimmat vaalikampanjat kutsuivat päättäjää yhteistyöhön, antoivat tietoa ja loivat lisäarvoa kannustamalla päättäjää. Toiset organisaatiot puhuivat omaa agendaansa juuri miettimättä vastaanottajaa. Pahimmillaan ”Me vaadimme” -listat tuntuivat vierittävän vastuun yhteiskunnan rakentamisesta poliittisille päättäjille.

Konseptin ytimeen nousi ajatus, että Kulttuurihyvinvointipoolin vaaliohjelma rakennetaan viestinnän palvelumuotoilun menetelmin asiakaslähtöiseksi

oppaaksi ja päättäjälle myönteiseksi kokemukseksi. Oppaan tarkoituksena on kannustaa päättäjää edistämään alueen asukkaan tai kuntalaisen kokonaisvaltaista hyvinvointia saavutettavan taiteen ja kulttuurin avulla. Oppaasta päättäjät saisi selkeitä vinkkejä päätöksentekoon kulttuurihyvinvoinnin tunnusluvuilla ja vaikuttavilla esimerkeillä höystettynä.

Päättäjälle suunnatun oppaan tarkoitus oli, että sekä päättäjät että Kulttuurihyvinvointipooli onnistuu työssään. Tarjoamalla päättäjälle tietoa ja tukea, ja auttamalla häntä onnistumaan tehtävässään, Kulttuurihyvinvointipoolin on mahdollista tulla kuulluksi ja saada tavoitteitaan läpi poliittisessa päätöksenteossa. Vuoropuhelulla ja lisäämällä ymmärrystä poliittisen päätöksentekijän maailmasta pooli oppii itsekin. Vaikuttaminen ei ole yksisuuntaista, vaan se on vastavuoroista oppimista ja yhteiskunnan rakentamista yhdessä.

6.2.2 Vaalioppaan sisältö

Kulttuurihyvinvointipoolin vaaliopas Kulttuurihyvinvointi kuntasi ja alueesi hyväksi on kunta- ja aluepäättäjille suunnattu 17-sivuinen Powerpoint-esitys. Opas koostuu lyhyistä faktateksteistä ja ”Päättäjän pöydällä” -muistilapuista eli ko. sisältöihin liittyvistä toimintaehdotuksista. (ks. liite 3.)

Kuva 6. Esimerkkejä vaalioppaan kuvituksesta (Merenlahti & Rosenlöf 2025).

Powerpoint on visuaalisesti rajoitteinen, mutta oppaan sisällöntuottamisessa, saavutettavuudessa ja käytettävyydessä toimiva formaatti. Oppaassa tiedon visualisoinnilla on olennainen rooli: Kuvat kulttuurihyvinvoinnista eri palveluissa antavat kokonaisnäkemyksen siitä, mihin kaikkeen kulttuurihyvinvointi kiinnittyy kunnan ja hyvinvointialueen palveluissa. Miltei joka sivulta löytyy taiteen ja kulttuurin saavutettavuuteen liittyviä tunnuslukuja. Jäseniltä ja sidosryhmiltä kerätyt esimerkit palveluista ympäri Suomen havainnollistavat kuvitusta. (ks. liite 3.)

Kulttuurihyvinvoinnin perustietojen jälkeen oppaassa esitellään viisi aihetta päätöksenteon tueksi (ks. koko opas liite 3):

1. Edistä hyvinvointia. Kannusta kuntia ja hyvinvointialueita ottamaan asiakas-, palvelu- ja elintapaohjauksessa käyttöön taide- ja kulttuuritoiminta osana hyvinvointia tukevaa lähetetoimintaa. Kulttuuripalveluihin ohjaaminen tukee kokonaisvaltaista hyvinvointia ja voi vähentää samalla sote-palveluiden kuormitusta.
2. Turvaa hyvä arki. Kansalaisyhteiskunta vastaa monista arjen palveluista. Varmista, että kunta ja hyvinvointialue hankkivat sekä sote- että kulttuurijärjestöjen palveluita ja myöntävät järjestöavustuksia.
3. Toimi sillanrakentajana. Hyvinvointialueiden, kuntien ja järjestöjen yhteistyö on välttämätöntä, kun resurssit niukkenevat ja ongelmat monimutkaistuvat.
4. Pidä huolta ihmisestä. Yhdenvertaiset palvelut edistävät hyvinvointia. Harrastamisen Suomen malli, kulttuurikasvatussuunnitelmat, kulttuurikirjaaminen asiakassuunnitelmissa, kulttuurin huomioiminen kilpailutuksissa ja taideterapiat tuovat kulttuurin ja taiteen mahdollisuudet kaikkien ulottuville.
5. Tee viisaita päätöksiä. Kulttuurihyvinvoinnin kirjaaminen hyvinvointisuunnitelmiin varmistaa suunnitelmallisen kehittämisen. (Merenlahti & Rosenlöf 2025.)

6.3 Vaalioppaan testaus päättäjillä

Vaalioppaan ensimmäistä versiota testattiin päättäjillä 24.–27.1.2025. Tässä vaiheessa oppaasta oli vielä kaksi eri versiota, kunta- ja aluepäättäjille erikseen. Kunta- ja aluepäättäjiä ja ehdokkaita kutsuttiin arvioimaan oppaita sidosryhmien kautta. Arviointiin osallistui yhdeksän päättäjää. Vastaajista kuusi arvioi

kuntaopasta, yksi alueopasta ja kaksi molempia. Jotta testaaminen olisi päättäjille helpompaa, loin arviointia varten sähköisen kyselylomakkeen Microsoft Formsiin. Sähköisessä kyselyssä oli viisi avovastausta ja kaksi LIKERT-asteikolla arvioitavaa kysymystä. (Ks. liite 2.) Lisäksi tein yhden haastattelun Pohjois-Pohjanmaalta kotoisin olevan päätöksentekijän kanssa 27.1.2025. Hän toimii päättäjänä kunta- ja aluevaltuustossa ja tuntee työn yhdyspinnoilla. Hän antoi palautetta molemmista oppaista.

”Myönteinen, kannustava, valoisa” ja ”selkeä, mukava tapa puhutella lukijaa” olivat päättäjien ensiajatukset vaalioppaasta. Opas on erään päättäjän mukaan ”asiapitoinen ja hyvin jäsennelty”. Toisen päättäjän mielestä selkeät ohjeet ja konkreettiset esimerkit nousivat oppaassa heti esille. Päättäjät nostivat useammassa palautteessa esiin, että on ”mukavaa, että puhutaan henkilökohtaisella otteella” ja että opas on tehty ”hyvällä tarkoituksella ja myönteisellä sävyllä”.

Aluepäättäjä koki, että opas on tarpeellinen, mutta sanoitus tuntui ”paikoitellen vaativalta” (*varmista, pidä huolta, tee viisaita päätöksiä*):

Uskoisin, että halu tähän on, mutta keinoja päätöksenteon prosesseissa vähemmän. Esimerkiksi itse olen tehnyt aloitteen kulttuurihyvinvoinnin huomioimisesta. Mutta asia sinänsä ei ole edistynyt tästä huolimatta. (Aluepäättäjä 3.)

Eräs vastaaja koki, että oppaassa kulttuurihyvinvoinnin merkitys on tuotu hyvin esille niin, että opas ”antaa selkeitä ohjeita toimintaan ja päätöksentekoon”. Parikin vastaajaa koki, että oppaassa on liikaa tekstiä. Aluepäättäjän mielestä opas on ”liian pitkä, mutta tarpeellinen. Ihanaa, että opas on!” Oppaan laajuutta kyseinen vastaaja kommentoi seuraavasti:

Olen ollut hyvinvointialueen valtuutettuna tämän ensimmäisen kauden, enkä muista, että mikään esityslistoja liitteineen lukuun ottamatta olisi ollut 15 sivua, yleensä max. kaksi kolme sivua. Toki visu on kiva ja selkeä ja teksti tiivistetty, mutta jos vielä tiiviimmäksi saa niin ei pelästytä sellaista, ei niin asiasta kiinnostunutta, heti sulkemaan viestiä. (Aluepäättäjä 3.)

Kysymykseen ”kenelle aineisto on mielestäsi suunnattu ja tavoittaako opas päättäjän, jolle kulttuurihyvinvointi on vierasta?” yksi päättäjistä vastasi, että opas tavoittaa, jos on kiinnostunut ottamaan asiasta selvää, mutta ei

valitettavasti tavoita niitä, jotka ”vieroksuvat koko kulttuurisanaa”. Hän ehdotti, että kulttuurihyvinvoinnin sijaan ikäihmisille kannattaa puhua ”hyvästä ja mielekkästä elämästä” ja lapsille ”hyvistä harrastuksista.”

Kunta- ja aluepäättäjänä vaikuttava toteaa, että kulttuuri kuuluu kunnan perustehtäviin ja ”opas on suunnattu kunnasta riippumatta jokaiselle kunnallispolitiikassa vaikuttavalle”. Hänen mukaansa

Käytännönläheinen opas varmasti aukeaa myös päättäjälle, jolla ei ole aiempaa kokemusta kulttuurihyvinvoinnista – kunhan hänet vaan saadaan se ensin avaamaan. Avaamista varmasti edesauttaa ensimmäisen sivun ytimekkyys ja suoraan asiaan meneminen. (Kunta- ja aluepäättäjä 1.)

Eräs kuntapäättäjä kertoi, että kulttuurihyvinvoinnin pitäisi olla kuntapäättäjälle tuttua, mutta ”kulttuuri kuuluu kaikille” -ajattelutapa on päättäjälle vieraampaa.

Esteettömyydessä ja saavutettavuudessa on paljon tekemistä ja myös siinä, että kulttuuri on oleellinen osa kunnalle kuuluvaa terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tehtävää (tämä viimeksi mainittu hyvin esillä tässä oppaassa). (Kuntapäättäjä 1.)

Hän pohti, tuleeko oppaassa riittävän selkeästi esille ”kulttuuri työkaluna kunnan muidenkin perustehtävien toteuttamisessa”. Toinenkin kuntapäättäjä piti hyvänä, että kulttuuri liitetään olennaiseksi osaksi kunnan muuta tehtävää, sillä se ”liian usein ymmärretään irrallisena asiana”. Kolmas kuntapäättäjä puolestaan ehdottaa, että opasta suunnataan kuntapäättäjille, valtuustoon ja lautakuntiin.

Oppaassa tuodaan ennaltaehkäisyä esille, joten varojenkäytölle kulttuurihyvinvointiin löytyy tätäkin kautta perusteita. (Kuntapäättäjä 2.)

Eräs hyvinvointialueen päättäjä piti vaaliopasta mukavan tiivistettynä ja sanoi, että ”se on täyttä asiaa”. Hän pohti vastauksessaan, että kulttuurihyvinvointi on pakostakin tullut tutuksi hyte-lautakuntalaisille (po. hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta), mutta ”rivivaltuutettu, joka ei ole kiinnostunut kulttuurista, sitä tuskin lukee”.

Parasta on se, että opas ylipäätään on. Todella hyvä! Epäilyttää vain se, jääkö se lukematta niiltä, jotka eivät jo valmiiksi ole asiasta kiinnostuneita. Sellainen ei - kulttuurinystävä ei edes tajua miten ihmeessä tämä kulttuuri liittyy hyvinvointialueeseen, vaikka siinä kuinka lukisi hyvinvointi mukana.

Pahoittelen skeptisyyttäni, mutta niin uskomattomissa 'väännetään rautalankaa' -keskusteluissa olen ollut mukana, että ne ovat tehneet aika kynniseksi. Kuntapolitiikassa uskon materiaaliin perehtymiseen enemmän ja laajemmin. Etenkin kuntien kulttuurilain 'osallisuutta, hyvinvointia ja terveyttä' lakipykälää korostaisin niin, että vaikkei muuta jäisi mieleen, niin edes se. (Aluepäättäjä 3.)

Päättäjiltä kysyttiin kehitysehdotuksia ennen julkaisua. Päättäjän pöydällä -vinkkejä pidettiin toimivina. Samalla toivottiin ohjeita, miten suosituksia voisi konkreettisesti viedä eteenpäin, sekä aloitepohjia ja neuvoja, miten ottaa kulttuurihyvinvointi rohkeasti puheeksi.

Esimerkit ovat oikein hyviä. Kulttuurihyvinvointipooli ei ole itselleni entuudestaan tuttu mutta mukana olevat tahot vakuuttavat. Olisiko jotain linkkiä mistä saisi lisää tietoa poolin toiminnasta? Päättäjän näkökulmasta valmiit aloitepohjat ovat aina hyvä lisä. (Kunta- ja aluepäättäjä 2.)

Mukava lähestymistapa. Mukava, että puhutaan henkilökohtaisella otteella. Päättäjän pöydällä osiot tosi hyviä, niistä voi halutessaan tehdä itselleen tsekkilistan (sellainen toki voisi olla jo valmiina liitteenä.) (Aluepäättäjä 2.)

...voisi olla ohjeita, miten näitä suosituksia konkreettisesti voi viedä eteenpäin ja miten rohkeasti ottaa näitä puheeksi. Aina on joku "dissaja" ja valitettavasti käy niin, että paukut loppuvat ja asian esillä pitäminen käy vähäisemmäksi. (Aluepäättäjä 1)

Hyvinvointialueen päättäjä kertoi, että hyvinvointialueen sähköpostiin tulee vetoimuksia ja materiaaleja paljon, minkä takia "ainoastaan niihin viesteihin, mitkä ovat akuutteja tai vastaavat omia kiinnostuksen kohteita, ehtii perehtyä". Hän kuitenkin kannatti materiaalin eteenpäin laittamista ja korosti, että nyt on parempi ajankohta kuin edellisen, ensimmäisen hyvinvointialuekauden alussa.

Silloin päätettävät asiat olivat niin 'isoja ylätasoa juttuja' ettei kulttuurihyvinvointi oikein mahtunut mukaan valtuusto- saati hallitustasolle, mutta lautakuntaan toki! (Aluepäättäjä 3.)

Useampi vastaaja ehdotti, että vaalioppaan voisi liittää puolueiden vaalimateriaaleihin puoluetoimistojen ja piiritoimistojen kautta. Lisäksi opasta kannattaisi jakaa puolueiden paikallisosastojen puheenjohtajille. Eräs vastaajista ehdotti, että opas kannattaisi toimittaa "kunnissa kulttuuri- ja liikuntalautakuntiin ja hyvinvointialueilla yhdyspinta- ja hyte-lautakuntaan".

Teams-haastattelussa kävin Pohteen päättäjän kanssa läpi sekä kunta- että aluevaaliopasta. Haastateltavakin oli ilahtunut oppaiden kannustavasta sävystä.

Myös oppaiden laajuudesta keskusteltiin. Haastateltavakin piti oppaita pitkinä, mutta samalla toimivina ”tietopankkeina” kulttuurihyvinvoinnista. Hän kertoi, että PowerPoint-muodossa olevasta oppaasta ”on helppo poimia muutamat diat omiin esityksiin”.

Haastateltava oli tarkastellut vaalioppaita rinnakkain ja todennut, että suurin osa aineistosta koskettaa sekä kunta- että aluepäättäjää. Hänen mukaansa tärkeintä juuri nyt ”on lisätä ymmärrystä ja vastuutta sekä kunta- että aluepäättäjiä toimimaan aktiivisesti yhdyspinnalla”. Näin esimerkiksi hyvinvointiohjaukseen lähdetään etsimään yhdessä ratkaisuita kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Hänen kehittämis ehdotuksestaan, vain päivää ennen ensimmäistä julkistusta, aineistot yhdistettiin yhdeksi oppaaksi ”Kulttuurihyvinvointia kuntasi ja alueesi hyväksi.”

6.4 Oppaan julkistus

Kulttuurihyvinvointia kuntasi ja alueesi hyväksi -opas julkistettiin ensin jäsenorganisaatioiden edustajille 29.1.2025 Teams-etäyhteydellä. Kutsua oli pyydetty välittämään myös oman organisaation viestintään.

Paikalla aamun infotilaisuudessa oli 20 osallistujaa. Esittelimme oppaan sisällöt Anna-Mari Rosenlöfin kanssa. Jäseniä pyydettiin vielä antamaan palautetta ja kehitysehdotuksia ennen julkaisua. Vastauksia saatiin neljä Microsoft Forms -kyselyn kautta. Lisäksi kaksi jäsenorganisaatioita kommentoi ja teki muutoksia jaossa olleeseen pdf-oppaaseen.

Kulttuurihyvinvointi on selkeytetty hyvin. Mielestäni loistavasti sotele korostettu palvelusopimuksen tärkeyttä ja siten kulttuurin ostamisen mahdollistamista, kuten kulttuuriohjaajan työ...Lähetäisin mieluummin tämän ehdokkaille tai laittaisin someen ihan kansalaisten ajateltavaksi. (Vastaaja 1.)

Mielestäni opas on suunnattu päättäjille. Varmasti jokainen ehdokas saa tästä jotain tietoa itselleen, mikäli vain jaksaa perehtyä. Toki on vaikea arvioida sitä, kuinka tämä aukeaa niille, joille kulttuurihyvinvointi on vierasta, kun itselle se on tuttua. Post-it-laput ovat hauska idea. (Vastaaja 2.)

Intoiin jo kollegalle, että tämä on aivan valtavan hieno vaalimateriaalikonaisuus, jota voimme myös meillä benchmarkata. (Vastaaja 3.)

Opasta iteroitiin vielä runsaan viikon ajan jäsenten kanssa. Lisäksi laadittiin tiedotepohja ja somemateriaaleja. Opas julkistettiin 10.2.2025 kulttuurihyvinvointipooli.fi-sivuilla.

7 Kehittämistyön opit

Tässä luvussa arvioin, miten kehittämistyöni vastasi asetettuihin tavoitteisiin sekä tiivistän vastaukset tutkimuskysymyksiin kerätyn aineiston pohjalta. Lisäksi arvioin tutkimuksellisen kehittämistyön prosessia. Lopuksi esitän Kulttuurihyvinvointipoolille kehittämisehdotuksia.

7.1 Ihmiskeskeinen suunnittelu vastauksena kehittämishaasteisiin ja tutkimuskysymyksiin

Tutkimuksellinen kehittämistyöni lähti ajatuksesta, että ihmiskeskeinen suunnittelu olisi toimiva lähestymistapa vaikuttamisverkoston viestinnän kehittämisessä. Lähtöoletuksenani oli, että verkoston vaikuttamisviestintää pystytään kehittämään yhdistämällä ihmiskeskeinen muotoiluajattelu kulttuurihyvinvoinnin, palvelumuotoilun, vaikuttamisviestinnän ja verkostotyön tietopohjaan. Kehittämistyön aikana kerättiin sekä tietopohjaa että aineistoa, jotta alla oleviin tutkimuskysymyksiin löydettiin vastauksia.

7.1.1 Miten ihmiskeskeinen suunnittelu vahvisti vaikuttamisverkoston yhteistä viestintää ja vaikuttamista?

Ihmiskeskeinen muotoiluajattelu sopii hyvin moniammatillisen kulttuurihyvinvoinnin ja sen moninaisen vaikuttamisverkoston kehittämiseen. Vaikuttamisviestinnän kehittäminen viestinnän palvelumuotoiluprosessilla toi asiakkaat eli Kulttuurihyvinvointipoolin jäsenet ja loppuvaiheessa myös päättäjät viestinnän kehittämisen keskiöön. Palaute yhteiskehittämisestä osaltaan ilmaisi, että tarvetta yhteisen vaikuttamisen suunnan kehittämiselle on: yhteiskehittämisellä ja osallistavilla kyselyillä saadaan jäsenorganisaatioilta olennaista tietoa ja samalla sitoutetaan verkostoa toimimaan yhdessä.

Perustamisvaiheessa pooli oli määritelty asiantuntijaelimeksi, mikä loi mielikuvaa ammattimaisesta asiantuntijaorganisaatiosta. Kehittämistyön

tuloksena vahvistui ajatus, että vaikuttamisverkosto kuvaa täsmällisemmin tätä laaja-alaista, pääosin kansalaisyhteiskunnan toimijoista ja asiantuntijoista koostuvaa verkostoa. Myös riippumattomuus nousi yhdeksi poolin keskeiseksi arvoksi ja näin uusi määritelmä ”Kulttuurihyvinvointipooli on riippumaton valtakunnallinen vaikuttamisverkosto” kirjattiin poolin kuvaukseen. Jäsenet kokivat, että riippumatonta vaikuttamisverkostoa tarvitaan kokoamaan vielä nuorta ja hajallaan olevaa kulttuurihyvinvointialaa yhteen.

Kehittämistyö todensi, että vaikuttamisverkoston toimintaa ja sen johtamista sekä rikastuttavat että haastavat erilaiset näkemykset ja osaamiset kulttuurihyvinvoinnista ja yhteiskuntapoliittisesta vaikuttamisesta.

Kulttuurihyvinvointipoolista vaikuttamisverkostona voi aineiston perusteella todeta seuraavaa: Ensinnäkin poolissa toimimalla sekä jäsenorganisaation että edustajan oma osaaminen kulttuurihyvinvoinnista ja vaikuttamisesta lisääntyy. Toiseksi jokaisen uuden jäsenen myötä Kulttuurihyvinvointipoolin identiteetti muovautuu ja käsitys kulttuurihyvinvoinnista rikastuu, kun siihen saadaan uusia näkökulmia. Kolmanneksi poolissa osaamiset yhdistyvät tavalla, joka mahdollistaa kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuuden kasvun. Erilaisten osaamisten hyödyntäminen ja eri tehtäviin kiinnittyminen ydinosaamisten perusteella lisää poolin vaikuttavuutta. Tämä on hyvä huomioida verkoston johtamisessa.

7.1.2 Millaisena ihmiskeskeinen suunnittelu ilmeni Kulttuurihyvinvointipoolin vaalioppaassa?

Kulttuurihyvinvointia kuntasi ja alueesi hyväksi -opas on ensimmäinen kansallinen kulttuurihyvinvointia käsittelevä kuntien ja hyvinvointialueiden päättäjille suunnattu opas. Oppaassa merkittävintä oli päättäjille kohdennettu tieto kulttuurihyvinvoinnin hyödyistä ja hyödyntämisessä kuntien ja hyvinvointialueiden päätöksenteossa sekä yhdyspinnoilla tehtävässä yhteistyössä (ks.liite 3.)

Opas toteutettiin viestinnän palvelumuotoiluprosessin mukaisesti. Sisällön suunnitteluun osallistui miltei viisikymmentä asiantuntijaa eri puolilta Suomea.

Sisältö rakennettiin kokoamalla tiiviisti tietoa kulttuurihyvinvoinnin toteutumisesta kunnissa ja alueilla. Päättäjien testausvaiheessa antamat ehdotukset olivat ratkaisevia – esimerkiksi erilliset kunta- ja aluevaalioppaat yhdistettiin yhdeksi kokonaisuudeksi.

Oppaassa ihmiskeskeinen suunnittelu ilmeni myös päättäjälle kohdennetussa lähestymistavassa ja kannustavassa äänensävyssä (*tone of voice*).

Ihmiskeskeisyydestä viestivät raikas visuaalinen ilme ja selkeät, silmällävät sisällöt, kuten konkreettiset Päättäjän pöydällä -vinkit ja tiedon visualisoinnit.

Powerpoint-muotoinen toteutus tukee helppoa jakamista ja käyttöä eri tilanteissa.

7.2 Tutkimuksellisen kehittämistyön arviointi

Viestinnän palvelumuotoilu ja osallistava havainnointi laadullisena tutkimusmetodina oli mielestäni luonteva valinta tähän kehittämistyöhön.

Osallistavassa havainnoinnissa on olennaista tutkimukseen osallistuvien tiedon arvostaminen ja periaate, että eri näkökulmat tulevat parhaiten esille, kun asioista keskustellaan ryhmässä. Tuomen ja Sarajärven (2018, 96) mukaan ”tutkija on tullut oppiakseen: hän mahdollistaa osallistujien oppimisen, toimii fasilitaattorina sekä kokoaa ja koordinoi ihmisiltä tulevia ideoita.” (Tuomi & Sarajärvi 2018, 96.) Osallistavan havainnoinnin periaatteet rinnastuvat ihmiskeskeisen suunnittelun ja palvelumuotoilun periaatteisiin eli osallisuuteen, empatiaan ja ihmiskeskeisyyteen. Myös tiedon kerääminen vuorovaikutuksessa keskustellen ja fasilitoiden vastaa palvelumuotoilua menetelmänä.

Tutkimusaineiston hankinta kytkeytyi erottamattomasti kehittämistyössä hyödynnettyihin osallistaviin menetelmiin, kuten Kulttuurihyvinvointipoolin jäsenille järjestettyihin työpajoihin. Kulttuurihyvinvointipoolin jäsenorganisaatioiden edustajat eli ensisijaiset tutkimuskohteet ovat tässä tapauksessa tutkittavan ilmiön, kulttuurihyvinvointialan yhteiskunnallisen vaikuttamisen asiantuntijoita. Päättäjät toissijaisena kehittämistyön kohteena ja kohderyhmänä osallistuivat oppaan kehittämiseen.

Kehittämistyön työpajoissa, kokouksissa ja digitaalisilla alustoilla työskentelyssä osallistavan havainnoinnin menetelmät toimivat hyvin. Lisäksi osallistavat kyselyt sisälsivät pääosin avoimia kysymyksiä ja muodostuivat siten dialogiseksi jatkumoksi kehittämistyön edellä mainittujen kohtaamispisteiden välillä.

Osallistavan havainnoinnin tavoitteena on Tuomen ja Sarajärven (2018, 96) mukaan ”osallistuttaa tutkimusprojektiin osallistuvat henkilöt siten, että toiminta jatkuisi ilman tutkijan tukea.” Hyvistä tuloksista ja palautteesta huolimatta oletan, että ihmiskeskeisen suunnittelun juurruttaminen Kulttuurihyvinvointipoolin arkeen ei tule olemaan helppoa. Ilman tätä kehitystyötä näin monivaiheinen strategiaprosessi ja vaalioppaan mittava toteutus ei poolilta olisi onnistunut. Osallistava, ihmiskeskeinen suunnittelu ja yhteiskehittäminen on resurssi-intensiivistä tuottamista, johon tarvitaan sitoutuneita tekijöitä.

Lisäksi jäin pohtimaan omaa suhdettani kehittämiseen. Otin toimeksiannon nopeasti haltuun, lähdin tuottamaan suunnitelmia ja haasteisiin ratkaisuita, kuten olen tottunut organisaatioon palkattuna kehittäjänä. Strategiatyön tuottaminen ja erityisesti vaalioppaan toimittaminen muodostui intensiiviseksi, miltei kokopäiväiseksi viestijän työksi, johon en alunperin opinnoissani ollut varautunut. Onneksi sain kehittämistyöhöni paljon tukea toimeksiantajaltani, asiantuntijatyöpariltani. Mietin millaisia tuloksia neutraalimpi ja etäisempi tutkijan rooli olisi tuottanut kehittämistyöhön, mitä poolin toiminnassa nyt jäi havaitsematta – ja mitä minulta jäi oppimatta?

Koen, että tässä kehittämisprosessissa sain toimia sekä antavassa että saavassa rooleissa. Tuin poolin työtä vaikuttamisviestinnän ammattilaisena ja sain samalla yhtenä poolilaisena ja kulttuurihyvinvoinnin noviisina olla oppijana yhteisessä kehittämisprosessissa.

Kulttuurihyvinvointialan päätöksentekoon perehtyminen ja tiedon jalostaminen päättäjille loi hyvän pohjan omalle vaikuttamisviestintään perustuvalla kulttuurihyvinvoinnin asiantuntijuudelle. Vaalioppaan yhteiskehittäminen vaikuttamisverkoston kanssa ja oppaan sisällöntuotanto vahvisti ammatillista

osaamistani erityisesti kulttuurihyvinvoinnin kentästä Suomessa sekä päätöksenteon toimintaympäristöistä kunta- ja hyvinvointialueilla.

7.3 Kehittämisehdotuksia Kulttuurihyvinvointipoolille

Näkyvyyden ja tunnettuuden puute on yksi isoimmista haasteista poolin vaikuttamistyössä. Kulttuurihyvinvointipoolin keinot lisätä näkyvyyttä esimerkiksi mediatyön avulla ovat tällä hetkellä vähäiset. Sen sijaan poolin kannattaa vaikuttamistyössään luottaa vahvuuteensa – luovuuteen ja lähestyttävyyteen. Kehittämistyön tuloksena syntyneet kolme kehittämissuositusta edesauttavat vaikuttamisviestinnän vahvistamista verkoston työssä. Ne käsittävät Kulttuurihyvinvointipoolin 1) position vahvistamista vaikuttamisen kentällä ja tulevaisuutta hyvinvoinnin näkemysjohtajana, 2) päättäjakeskeiseen viestintään panostamista ja 3) identiteetin vahvistamista visionäärisenä vaikuttamisverkostona.

Kulttuurihyvinvointipoolin position vahvistaminen liittyy olennaisesti toiveeseen, että vaikuttamisverkosto voisi tulevaisuudessa olla kulttuurihyvinvoinnin näkemysjohtaja (Rosenlöf & Lafghani & Kujala 2024). Kulttuurihyvinvoinnin näkemysjohtajaksi nousee, jos pooli tunnetaan ja siihen luotetaan päättäjien, muiden yhteiskunnallisten vaikuttajien ja suomalaisten keskuudessa. Edellytyksenä on, että pooli kykenee vakuuttamaan päättäjät, ei ainoastaan kulttuurihyvinvoinnin, vaan suomalaisen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäjänä.

Paras tapa lisätä kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuutta Suomessa on löytää rahoitus riippumattomaan, ammattimaisesti resursoituun ja johdettuun vaikuttamisverkostoon. Näin voidaan saada aikaan tuloksia ja laajempaa poliittista vaikuttavuutta, tunnistaa vaikuttamisen hetkiä ja tehdä nopeita, näkyviä ulostuloja – ja olla siten lähempänä Kulttuurihyvinvointipoolin päämäärää eli ”kulttuurihyvinvoinnin tunnustamista osana yhteiskuntaa ja sen päätöksentekoa”. Tiukoista ajoista huolimatta omarahoitusosuuden löytymiseen yli 30 toimijan vaikuttajaverkosto on riittävä, jos vain tahtotilaa löytyy.

Päätäjakeskeinen viestintä tarkoittaa, että Kulttuurihyvinvointipoolin vaikuttamistyötä suunnataan entistä enemmän päättäjän kontekstin ymmärtämiseen ja ratkaisuiden tuottamiseen. Kiristyvän talouden aikana vaikuttamistyössä korostuu tarve kuulla päättäjiä, hahmottaa heidän todellisuutensa ja tarjota päätöksenteon tueksi paitsi tietoa myös konkreettisia ratkaisuja ja rohkeita visioita toivotun tulevaisuuden rakentamiseen. Vaikuttamistyössä olisi tärkeää lisätä ymmärrystä erityisesti poliittisten moniosaajien – kuten kansanedustajina ja aluepäättäjinä toimivien – arjesta.

Vaikka poolikaan ei voi näinä aikoina välttää vaikuttamistyössään haastamista – ja jopa vähätteleviä näkemyksiä taiteen ja kulttuurin arvosta – on päättäjyymmärryksen lisääminen tehokkain keino lisätä verkoston vaikuttavuutta. Juholinin ja Rydenfeltin (2016) mukaan aitoa vuoropuhelua edesauttaa osallistumisen avoimuus, yhteiset päämäärät ja omien näkemysten problematisointi.

Hyvää viestintäkulttuuria leimaa omien käsitysten problematisointi: vankka käsitys niiden rajallisuudesta ja erehtyväisyydestä. Tämä erottaa hyvän viestintäkulttuurin itsepäisyydestä ja dogmaattisuudesta, joka pitää omia mielipiteitä erehtymättöminä tai perusteluja tarpeettomina. (Juholin & Rydenfelt 2016, 22).

Käytännössä päätäjakeskeisyys poolin työssä voisi tarkoittaa sitä, ettei yhtäkään poolin tilaisuutta tai tapaamista järjestetä ilman että päättäjä tai hänen näkökulmansa on läsnä. Vaikuttamistapaamisissa kannattaisi hyödyntää taidetta ja jäsenorganisaatioiden taiteilijoiden osaamista. Vaikuttamistilaisuus voi olla elämys, aktivoida päättäjän omaa luovuutta ja jäädä siten mieleen.

Vaikuttavuus syntyy yhteisesti suunnitellusta ja ajoitetusta viestinnästä. Yksinkertainen keino vaikuttamisviestinnän vahvistamiseen on olemassa olevien resurssien hyödyntäminen: yhteisten sisällöntuotantotapojen löytäminen ja jäsenorganisaatioiden oman median ja viestintäasiantuntijoiden hyödyntäminen. Ennakointiin sisältyy lisäksi yhteinen sisällöntuotanto ja tiedon jakelu. Monet jäsenorganisaatiot tuottavat vaikuttavuusarvioita rahoittajille – nämä tiedot kulttuurihyvinvoinnin vaikutuksista olisi hyvä saada poolin käyttöön. Vaikka digitaaliset yhteistyöalustat on koettu haasteellisiksi, ehdotan poolille

yhteisöllisyyden vahvistamista Teamsissa. Erityisesti uusille jäsenorganisaatioille ja edustajille Teams tarjoaa kanavan perehtyä poolin historiaan ja käytänteisiin. Myös vaikuttamisen vuosikalenteri tukisi viestinnän strategista suunnittelua.

Kulttuurihyvinvointipooli tarvitsee lisäksi selkeää brändiviestintää, visuaalisen ilmeen, ydinviestit ja viestintäsuunnitelman vaikuttamisen tueksi. Pienikin panostus ammattiviestintään tuottaa tulosta.

Rohkea visiointi innostaa ja sitouttaa, ja heijastuu suoraan vaikuttamisverkoston näkyvyyteen ja vaikuttavuuteen. Kulttuurihyvinvointipoolin kehittäminen tulevaisuuteen suuntautuvaksi visionääriseksi verkostoksi voisi tarkoittaa sitä, että jäsenorganisaatiot ja edustajat osallistuvat kiinnostuksensa mukaan projektiluonteisiin visioryhmiin, jotka rakentavat skenaarioita ja konkreettisia vaikuttamiskärkiä yhteiseen vaikuttamiseen. Visioita tarvitaan esimerkiksi kuntoutuksen, kulttuuriharrastamisen ja kulttuurihyvinvoinnin koulutuksen kehittämiseksi sekä kulttuurilähetteen valtavirtaistamiseksi elintapa- ja hyvinvointiohjaukseen. Kulttuurihyvinvointi tarvitsee suuntaa myös kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuuden mittaamiseen ja tiedolla johtamiseen sekä rahoituksen varmistamiseen alan edistämiseksi.

Kehittämistyö osoitti, että yhteiset keskustelut ja neuvottelut Kulttuurihyvinvointipoolin toiminnan suunnasta ja sisällöstä lisäsivät tunnepohjaista sitoutumista ja motivoivat toimijoita toimimaan yhdessä.

Jatkossa Kulttuurihyvinvointipoolin toiminnassa on hyvä panostaa siihen, että jäsenillä on mahdollisuus vaikuttaa käsiteltäviin asioihin ja muodostaa käsitystä vaikuttamisen suunnasta. Verkostotyötä vahvistaa ennakointi ja systemaattinen vuosisuunnittelu. Verkoston johtamisessa on hyvä hyödyntää vuorovetovastuuta ja vahvistaa vastuurooleja.

7.4 Lopuksi

Tutkimuksellinen kehittämistyö osoitti, että Kulttuurihyvinvointipoolin toiminta nojaa verkostomaiseen yhteistyöhön ja jaettuun tavoitteeseen kulttuurihyvinvoinnin aseman vahvistamisesta yhteiskunnassa.

Vaikuttamisverkosto kokoaa erilaiset toimijat yhteen, mahdollistaa koordinoitun vaikuttamisviestinnän ja suhteet poliittisiin päätöksentekijöihin.

Vaikuttamisviestintä näyttäytyy poolin keskeisenä keinona lisätä näkyvyyttä ja vaikuttavuutta.

Kehittämistyö osoitti, että ihmiskeskeinen suunnittelu on toimiva menetelmä yhteiskunnallisen vaikuttamisverkoston viestinnän kehittämisessä.

Vuorovaikutuksen avulla voidaan tuottaa tietoa ja viestintää, jota päättäjät voivat hyödyntää. Keskeistä on, että vaikuttamisviestintä kytkeytyy suoraan yhteiskunnallisiin tavoitteisiin ja ajankohtaisiin poliittisiin prosesseihin. Päättäjät ei pelkästään tavoitella, vaan heitä tuetaan tekemään parempia, tietoperustaisia päätöksiä. Tuloksena syntyi esimerkiksi päättäjän parhaaksi tehty opas.

Kulttuurihyvinvointipoolin merkitys vaikuttamisverkostona rakentuu luottamukselle ja päätöksentekijöiden kanssa jaetulle näkemykselle siitä, että taiteella ja kulttuurilla on olennainen paikka hyvinvointiyhteiskunnan kehittämisessä. Yhteiskunnallisesti vaikea syksy osoitti, että kehittyäkseen vartenotettavaksi vaikuttajaksi Kulttuurihyvinvointipooli tarvitsee vaikuttamiseen suuntaa, ajatuksen kasvusta, aktiivisia toimijoita ja lisää resursseja. Vaikuttavuus puolestaan kasvaa, kun vaikuttamisviestintä on innostavaa ja ajassa kiinni. Näin Kulttuurihyvinvointipooli voi yhä vahvemmin toimia suomalaisen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäjänä muuttuvassa yhteiskunnassa.

Kiitokset

Tämän opinnäytetyötä ei olisi syntynyt ilman seuraavien tahojen tukea. Iso kiitos siis

- yhteistyöstä toimeksiantajalle, Kulttuurihyvinvointipoolin ohjausryhmälle sekä jäsenorganisaatioiden edustajille, jotka osallistuite tämän kehittämistyön työpajoihin, kyselyihin ja yhteiskehittämiseen.
- asiantuntemuksesta ja innostavasta työparitoveruudesta Kulttuurihyvinvointipoolin sihteerille, Taikusydän-yhteyspisteen erityisasiantuntijalle Anna-Mari Rosenlöfille.
- vaalioppaan testaukseen osallistuneille päättäjille sekä Taikusydän-verkostoille ja opiskelijakollegoilleni vaalioppaan sisällöntuotantoon osallistumisesta. Ilman teitä vaalioppaasta ei olisi tullut näin toimivaa. Kiitos päättäjät, että käytätte aikaanne ja osaamistanne päätöksentekijöinä yhteisten asioiden edistämiseen!
- opintojen mahdollistamisesta perheelle, Suomen valtiolle ja aikuisopintotuella (2001–2024), opinnäyteraportin esilukijoille sinnikkydestä ja Turun ammattikorkeakoulun kulttuurihyvinvoinnin vuosikurssille 2024–2025 ammattiosaamisesta ja yhteisyydestä, josta olen saanut nauttia.

Lähteet

Amnesty 2025. Public Participation in Decision-Making. How do states inform, consult with and obtain free, prior and informed consent from rights-holders. Index: POL 30/8958/2025. Viitattu 5.6.2025.

file:///C:/Users/OMISTAJA/Desktop/2025_oppari/MUUT/POL3089582025ENGLISH.pdf

Eriksson K. 2015. Yhteiskuntatieteellinen verkostoajattelu. Teoksessa Eriksson, K. (toim.) Verkostot yhteiskuntatutkimuksessa. Helsinki: Gaudeamus, 7–24.

Fancourt, D. & Finn, S. 2019. What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being – A scoping review. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe. Viitattu 12.3.2025. [9789289054553-eng.pdf](#)

The Foresight Guide 2023. Simon´s Design Thinking Cycle. Foresight University. Viitattu 11.4.2025. <https://foresightguide.com/simon-design-thinking-cycle/>

Gretschel, A. & Mulari, T. 2013. Ryhmistä verkostoiksi ja verkoston toiminta laadukkaaksi: monialaisten yhteistyöverkostojen kehittämishankkeen loppujulkaisu. Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 67. SP-Paino. Viitattu 16.3.2025.

https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/ryhmista_verkostoksi_ja_verkoston_toiminta_laadukkaaksi.pdf

Halonen M.; Hyytinen K. & Kurki S. 2022. Tulevaisuustaaajuus-työpajamenetelmän arviointitutkimuksen tulokset. Sitran selvityksiä 221. Viitattu 12.4.2025. https://www.sitra.fi/wp/wp-content/uploads/2022/10/sitra_tulevaisussajattelu-kansalaistaidoksi_final.pdf

Hautakangas, M. & Gerlander M. 2021. Kuunteleminen vastuullisuuden ja luottamuksen rakentajana: Esimerkkinä journalismin yhteiskuntavastuu. Teoksessa Eräranta K. ym. (toim.) Vastuullinen viestintä –ProComma Academic 2021, 124–139. Helsinki: ProCom. Viitattu 20.4.2025. <https://doi.org/10.31885/2021.00001>

Hirvola, A.; Mikkonen, S.; Skippari, M. & Tiensuu, P. 2021. Kohti avoimempaa lobbausta: Lobbauksen nykytila Suomessa valtiollisella tasolla. Helsinki: Oikeusministeriö. Viitattu 2.5.2025.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162855/OM_2021_6_S_O.pdf?sequence=4

Huhtinen, A-M. & Melgin, E. 2020. Populismi, elitismi, rihmastot ja ”sotakone”. Hallitsemattomuuteen sopeutumisesta. Teoksessa Huhtinen, A-M. & Melgin, E. (toim.) Hallitsematon viestintä – Procomma Academic 2020, 13–27. Helsinki: ProCom. Viitattu 5.6.2025. <http://hdl.handle.net/10138/314487>

Isola, A-M. 2022. Mitä osallisuus on ja miten sitä edistetään? You Tube -video 27.4.2022. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Viitattu 11.5.2025.

<https://www.youtube.com/watch?v=U9qYvLSLgE>

Johanson, J-E. 2015. Heikot suhteet ja uppoutuneisuus. Teoksessa Eriksson K. (toim.) Verkostot yhteiskuntatutkimuksessa. Helsinki: Gaudeamus, 196–213.

Juholin, E. 2022. Communicare! Ota viestinnän ilmiöt ja strategiat haltuun. Kahdeksas uudistettu painos. Helsinki: Infor / Management Institute of Finland MIF Oy.

Juholin E. & Rydenfelt, H. 2016. Hyvä viestintä – parempi viestintäkulttuuri. Teoksessa Juholin, e. (toim.) Eettinen viestintä – Procomma Academic 2016. Helsinki: ProCom, 13–27. Viitattu 7.3.2025. <http://hdl.handle.net/10138/275003>

Juholin E. & Rydenfelt, H. 2020. Strateginen viestintä ja organisaation tavoitteet: Mihin viestinnällä pyritään? Media & viestintä, vol. 43, no.1., 79–99. Viitattu 10.4.2025. <https://doi.org/10.23983/mv.91081>

Juholin, E. & Rydenfelt H. 2023. Viestinnälliset arvoketjut – Mistä koostuu viestinnän arvo organisaatioille? Työelämän tutkimus, vol. 21, no. 3, 430–465. Viitattu 2.6.2025. <https://doi.org/10.37455/tt.126925>

Ketola, T. 2015. Strategiatyöstä tulevaisuustyöhön: Toiminnallinen tapaustutkimus Suomen luonnonsuojeluliitossa. Väitöskirja. Sosiaalitieteiden laitos. Helsinki: Helsingin yliopisto. Viitattu 5.4.2025.

<http://hdl.handle.net/10138/156509>

Koivisto, M. 2019. Palvelumuotoilun kehittämisote ratkaisuna. Teoksessa Koivisto, M.; Säynäjäkangas, J. & Forsberg, S (toim.) Palvelumuotoilun bisneskirja. Helsinki: Alma Talent. 31–51.

Koponen, J.; Hildén, J. & Vapaasalo, T. 2019. Tieto näkyväksi informaatiomuotoilun perusteet. Kolmas painos. Aalto-yliopiston julkaisusarja. Taide+muotoilu+arkkitehtuuri 2016. Helsinki: Aalto ARTS Books.

KULTA ry. 2020. Kulttuurihyvinvointipooli on perustettu. KULTA ry. -verkkosivut 27.5.2020. Viitattu 12.4.2024. <https://kulttuurijataide.fi/kulttuurihyvinvointipooli-on-perustettu/>

Kulttuurihyvinvoinnin perusteet 2024. MOOC-kurssi (3 op), Digicampus. Viitattu 14.4.2025. <https://digicampus.fi/course/view.php?id=5136>. Vaatii käyttäjätunnuksen.

Kulttuurihyvinvointipooli 2024a. AnnaKristiina Mikkosesta Kulttuurihyvinvointipoolin uusi puheenjohtaja 12.8.2024. Kulttuurihyvinvointipooli.fi -verkkosivut. Viitattu 3.5.2025. <https://www.kulttuurihyvinvointipooli.fi/anna-kristiina-mikkosesta-kulttuurihyvinvointipoolin-uusi-puheenjohtaja/>

Kulttuurihyvinvointipooli 2024b. Poolin jäsenkokouksessa valmisteltiin alue- ja kuntavaaleissa vaikuttamista 11.12.2024. Kulttuurihyvinvointipooli.fi -verkkosivut. Viitattu 4.5.2024. <https://www.kulttuurihyvinvointipooli.fi/poolin-jasenkouksessa-valmisteltiin-alue-ja-kuntavaaleissa-vaikuttamista/>

Kulttuurihyvinvointipooli 2025a. Kulttuurihyvinvointipooli.fi -verkkosivut. Viitattu 12.2.2025. <https://www.kulttuurihyvinvointipooli.fi/>

Kulttuurihyvinvointipooli 2025b. Toimintatavat. Kulttuurihyvinvointipooli.fi -verkkosivut. Viitattu 12.2.2025. <https://www.kulttuurihyvinvointipooli.fi/info/toimintatavat/>

Leavy, P. 2017. Research Design. Quantitative, Qualitative, Mixed Methods, Art-Based, and Community-Based Participatory Research Approaches. New York: The Guilford Press.

Leskelä, M. & Luomaranta, J. 2023. Avoin strategia/Suljettu strategia. Miten strategiaa tulisi tehdä avoimuuden aikakaudella? Helsinki: Alma Talent.

Laitinen, L.; Jakonen, O.; Lahtinen, E. & Lilja-Viherlampi, L-M. 2020. From grass-roots activities to national policies – the state of arts and health in Finland. *Arts & Health*, vol. 14, no. 1., 14–31. Viitattu 15.4.2025.

<https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/17533015.2020.1827275?needAccess=true>

Lilja-Viherlampi, L-M. & Rosenlöf, A-M. 2019. Moninäkökulmainen kulttuurihyvinvointi. Teoksessa Tanskanen, I. (toim.) *Taide töissä – Näkökulmia taiteen opetukseen sekä taiteilijan rooliin yhteisöissä*. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 256. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 20–39. Viitattu 15.3.2025. <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522167170.pdf>

Lähteenmäki-Smith, K.; Mayer, M. & Nyman, J. 2020. Luotettu ja mahdollistava järjestöyhteistyön alusta. Väliarviointi Fingon vaikuttamistyön tilanteesta tuloksellisuuden kehittämiseksi. Helsinki:MDI. Viitattu 3.5.2025.

<https://fingo.fi/wp-content/uploads/2020/12/final-raporttifingo201020.pdf>

Merenlahti, A. 2004. Aktivismi. Teoksessa Karttunen, L.; Koskinen, K.; Kurppa, H.; Merenlahti, A.; Ollikainen T. & Reponen, A. (toim.) 1. luku – graafiset suunnittelijat kirjoittavat. Helsinki: Grafia, 18–23.

Merenlahti, A. 2009. Unelma julistajasta – julistesuunnittelija aktivistina. *Opinnäytetyö (TaM)*. Graafisen suunnittelun koulutusohjelma. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.

Merenlahti, A. & Rosenlöf, A-M. 2025. Kulttuurihyvinvointia kuntasi ja alueesi hyväksi 2025. Kulttuurihyvinvointipooli. Viitattu 13.2.2025.

https://www.kulttuurihyvinvointipooli.fi/wp-content/uploads/2025/02/Kulttuurihyvinvointipoolin-vaaliopas_2025-1.pdf

Mielenterveyspooli 2025. Verkkosivut. Viitattu 20.3.2025.

<https://mielenterveyspooli.fi/>

Nieminen, V.; Kirjavainen, H.; Lang, M. & Jäppinen, T. 2021. Kuinka onnistua yhteiskehittämällä? Case: vaikeasti tavoitettavat nuoret ja heidän palvelunsa. Helsinki: Kuntaliitto. Viitattu 6.5.2025.

file:///C:/Users/OMISTAJA/Downloads/2110-Kuinka-onnistua-yhteiskehittamalla-2021.pdf

Ojasalo, K.; Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Ohjausryhmä 2024. Kulttuurihyvinvointipoolin ohjausryhmän kokoukset ja kokousmuistiot 1.5–31.12.2024 välisenä aikana.

Papanek, V. 1984. Design for the Real World. Human Ecology and Social Change. Second edition. Lontoo: Thames & Hudson.

Poussa, L.; Lähdemäki-Pekkinen, J.; Ikäheimo, H-P. & Dufva, M. 2023. Käsikirja työpajan vetäjälle – Työpajamenetelmä toisenlaisten tulevaisuuksien rakentamiseen. Sitran selvityksiä 173. Helsinki: PunaMusta. Viitattu 13.4.2025. <https://www.sitra.fi/julkaisut/tulevaisuustajuus-kasikirja-tyopajan-vetajalle/>

Poutanen, P. 2016. Verkostoajattelu mullistaa yhteiskuntatieteitä. Sosiologia 1/2016, Vol. 53, 83–85. Viitattu 1.4.2025. <https://journal.fi/sosiologia/article/view/124216>

Piskonen, E. 2018. Viestinnän asiakaskeskeinen kehittäminen. Opinnäytetyö (YAMK). Palvelumuotoilu. Vantaa: Laurea ammattikorkeakoulu. Viitattu 2.5.2025. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018052710450>

Piskonen E. & Syrman S. 2024. Viestinnän palvelumuotoilu. Helsinki: Alma Media.

Rannanjärvi K. 2024. Harrastamisen Suomen malli Kotka-hanke – Kulttuurihyvinvointia edistävä viestintästrategia. Opinnäytetyö (YAMK). Kulttuurihyvinvointi. Kouvola: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Viitattu 12.3.2025. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2024052918022>

Rieke, R. D.; Sillars, M. O. & Peterson, T. R. 2012. Argumentation and critical decision making. 8. edition. Upper Saddle River: Pearson.

Rinkinen, J. 2016. Poliittinen vaikuttaminen murroksessa? Näkemyksiä kansalaisaloitteen ja sosiaalisen median roolista vaikuttamiskanavana. Pro gradu -työ. Viestintätieteiden laitos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Viitattu 18.4.2025. <http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201605122528>

Rosenlöf A-M, 2023. Kulttuurihyvinvoinnin historia on taiteen ja parantamisen historiaa, joka ulottuu taiteen syntyvaiheisiin. Talk-verkkolehti. Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 12.4.2025. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2023111314555>

Rosenlöf & Lafghani & Kujala 2024. Keskustelu Anna-Mari Rosenlöf (Taikusydän-yhteyspiste), Eveliina Lagfhani (Taiteen Sulattomo ry.), Johanna Kujala (MTKL) ja Anu Merenlahti. Teams 22.4.2024.

Rosenlöf 2024 & Rosenlöf 2025. Anna-Mari Rosenlöf ja Anu Merenlahti. Teams-tapaamiset ja -keskustelut sekä s-postit 9.4.2024–9.5.2025 välisenä aikana.

Sorsa, V-P. 2023. Mikä tekee verkostojen johtamisesta erityistä? Verkostojohtamisen käsikirja: kohti vaikuttavaa yhteistyötä sosiaali- ja terveysalalla. Innokylän toimintamalli. Viitattu 15.3.2025.
<https://blogs.helsinki.fi/verkostojohtaminen/2023/12/11/mika-tekee-verkostojen-johtamisesta-erityista/>

STM 2015. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – Toimintaohjelman 2010–2014 loppuraportti. STM:n raportteja ja muistioita 2015:17. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 27.4.2025. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3578-5>

STM 2025. Lasten ja nuorten terapiatakuu. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 9.5.2025. <https://stm.fi/lasten-ja-nuorten-terapiatakuu>

STT 2005. Suomeen perustettiin kansallinen mielenterveyspooli. STT:N uutinen 17.12.2005. STT/Kaleva. Viitattu 10.5.2025. <https://www.kaleva.fi/suomeen-perustettiin-kansallinen-mielenterveyspool/1998119>

Taike 2024. Kulttuuri hyvinvointialueilla: Kulttuuriin liittyvät toimenpidekirjaukset hyvinvointisuunnitelmissa. Korja V. (toim.). Viitattu 13.10.2024.
<https://innokyla.fi/sites/default/files/2024-09/Kulttuurikirjaukset-hyvinvointisuunnitelmissa-2024-Taike.pdf>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vaikuttamisen työkirja n.d. Nalbantoglu, I. (toim.). Helsinki: Fingo. Viitattu 2.5.2025. https://fingo.fi/wp-content/uploads/2021/12/Vaikuttamisen_tyokirja.pdf

Verkostojohtamisen opas 2019. Valtioneuvoston kanslia. Viitattu 20.4.2025.
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161513>

You, X. & Hands, D. 2019. A Reflection upon Herbert Simon's Vision of Design in The Sciences of the Artificial. The Design Journal 22:sup1. 1345–1356. Viitattu 3.4.2025. <https://doi.org/10.1080/14606925.2019.1594961>

Liite 1. Vaikuttamisviestinnän maailma

Kulttuurihyvinvointipoolin vaikuttamisviestinnän maailma (Merenlahti 2024).

Kehittämistyön alussa tein Kulttuurihyvinvointipoolin tilanneanalyysia myös visualisoiden. Visualisoimalla voidaan hahmottaa organisaation toiminta ja strategiset painopisteet tekstiä helpommin. Tapaamisissa strateginen kuva toimii keskustelun avaajana ja innoittajana. Informaatiomuotoilijat Koponen ym. (2019, 22) toteavat, että ”visualisoinnin avulla lukija löytää oman tarinansa.”

Visualisointi on eksploratiivinen (engl. exploratory), uusia piirteitä aineistosta paljastava grafiikka. Sen tehtävä painottuu uuden tiedon löytämiseen, ei pelkästään tiedonvälitykseen. Sen tehtävänä on toimia, jonka avulla lukija voi itse aineistosta kiinnostavia piirteitä. (Cairo 2016 mukaan Koponen ym. 2019, 21.)

Vaikuttamisviestinnän maailma -kuva perustui poolin olemassa oleviin toimintatapoihin. Kuvaan on lisätty keväällä 2024 selvitysvaiheessa esiin nousseita ajankohtaisia teemoja, kuten mielenterveyskriisi, ja olennaisia kohderyhmiä, kuten ikääntyneet, lapset ja nuoret. Koska hyvinvointiohjauksessa liikuntareseptin kaltaista taidereseptiä tai kulttuurilähetettä pidettiin keskeisenä vaikuttamistavoitteena, nostettiin se keskiöön. Kuvaa päivitettiin henkisellä huoltovarmuudella ja kestäväällä kehityksellä. (Rosenlöf & Lafghani & Kujala 2024; Kulttuurihyvinvointipooli 2025.)

Liite 2. Osallistavat kyselyt

Alla kehittämistyön aikana laaditut neljä Microsoft Forms -kyselyä.

1. Vaikuttamisen suunta -strategiakysely

12. –20.8.2024 Kulttuurihyvinvointipoolin ohjausryhmälle ja 6. –25.9.2024, Kulttuuripoolin jäsenorganisaatioille.

Kulttuurihyvinvointipoolin tulevaisuutta tehdään nyt. Vastaa ennakkokyselyyn 25.9. mennessä.!

1. Mikä on se keskeisin kysymys, yhteiskunnallinen ongelma, johon kulttuurihyvinvoinnilla olisi tarjottavana ratkaisu?

2. Mitä kerrot päättäjälle kulttuurihyvinvoinnin yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta oman organisaatiosi näkökulmasta? Millaisia tuloksia, tietoa ja tositarinoita teillä on tarjolla?

3. Kerro mitä hyötyä Kulttuurihyvinvointipoolin työstä on ollut tai voisi parhaimmillaan olla omalle organisaatiollesi.

4. Mainitse 1–2 yhteiskunnallista vaikuttajaa tai päättäjää, joita Poolin kannattaa kuulla nyt. Miksi juuri heitä?

5. Mainitse Poolista 1–2 yhteiskunnallisen vaikuttamisen osaajaa, joita kannattaa kuulla nyt. Miksi juuri heitä?

6. Toiveita strategiatyön ja yhteisen vaikuttamisen kehittämiseen.

7. Kiitos, että annoit aikaasi yhteiseen vaikuttamistyöhön! Jätä sähköpostiosoitteesi, jos haluat meidän ottavan sinuun yhteyttä palautteeseen liittyen.

2. Näin onnistumme vaalityössä 9. –20.12.2024

Kysely Kulttuuripoolin jäsenille

Valitse jäsenkokouksessa työstetyistä vaalitavoitteista tärkeimmät ja kerro miten olette mukana. Anna palautetta jäsenkokouksesta.

Vaalitavoitteet keväällä 2025 | Jäsenkokouksen tulosten priorisointi

Valitse poolin yhteisen vaikuttamistyön kannalta keskeisimmät asiat, jotka samalla auttavat poliitikkoa onnistumaan työssään. Tarkoituksena on tehdä selkeäkielinen "Näin onnistut päättäjänä"-taskuopas kulttuurihyvinvoinnista ehdokkaille/päättäjille.

1. Päättäjää, pidä huolta ja...

Valitse 4 tärkeintä poliittisen päättäjän & Poolin vaikuttamistyön kannalta juuri nyt.

Valitse enintään 4 vaihtoehtoa.

- Edistä alueen ihmisten kokonaisvaltaista hyvinvointia: Kulttuuri on kiinteä osa asiakas- ja palveluohjausta. Varmista, että kulttuuri on osa hyvinvointilähetettä ja/tai että aluella on käytössä kulttuurilähetemalli
- Ehkäise yksinäisyyttä ja syrjäytymistä: Edistä elinikäistä harrastamista
- Kanna vastuuta lapsista ja nuorista: Edistä koulujen ja toisen asteen kulttuurikasvatussuunnitelmaa ja toimeenpanoa kunnassasi
- Ehkäise segregatiota: Edistä sosiaalisen saavutettavuutta ja moninaisuutta taiteen ja kulttuurin avulla.
- Lisää päätöksenteon vaikuttavuutta: Varmista, että kulttuurihyvinvoinnin asiantuntijoita on palkattu alueille ja kuntiin, ja että asiantuntijarakenne toimii yhdyspintatyössä.
- Turvaa alueesi ihmisille matalan kynnyksen palvelut: Varmista järjestöjen ja kulttuurin rahoitus (kulttuuritoiminnan ekosysteemi).

- Varmista kunnan vetovoima kasvaa: Kulttuuristaan tunnettu, kulttuuripalveluitaan ja kulttuurihyvinvointipalveluja kehittävä kulttuurihyvinvoiva kunta kunta on vetovoimatekijä.
- Tee viisaita päätöksiä: Vaadi mielenterveysvaikutusten arviointia päätöksenteon tueksi.
- Vaikuta, että kulttuurihyvinvointi on mukana hyvinvointisuunnitelmissa, - kertomuksissa ja indikaattoreissa.

2. Konkretisointi/ esimerkit: Kirjaa parhaat käytänteet erityisesti omasta organisaatiostasi, jotka tukevat edellä valittuja tavoitteita.

Jäsen: Miten edistät poolin vaalitavoitteita?

Vaikutamme yhdessä. Miten omalta osaltasi varmistat, että viestimme tavoittaa puolueet, ehdokkaat/valitut ja muut keskeiset päätöksentekotahot? Miten tavoitamme alan asiantuntijat ja yhteiskunnalliset vaikuttajat? Miten saat oman organisaatiosi mukaan? Miten voit itse vaikuttaa?

3. Jäsen: Miten edistät poolin vaalitavoitteita?

Valitse 2–3 keinoa, johon olet valmis sitoutumaan.

- Hyödynnän omassa asiantuntijatyössä poliitikoille suunnattua Kulttuurihyvinvoinnin -taskuopasta. Kerro kohdassa "muu" miten.
- Voin olla mukana vaaliviestintäryhmässä miettimässä viestintää
- Voin toimia kulttuurihyvinvoinnin asiantuntijana muiden vaalipaneeleissa tai mediassa.
- Otan henkilökohtaisesti yhteyttä poliitikkoihin ja päättäviin asiantuntijoihin, jaan opasta
- Voin kirjoittaa mielipidekirjoituksen lehteen/mediaan.
- Suunnittelemme omia ulostuloja. Otan oman organisaation viestinnän mukaan. Lisätietoa tammikuun infosta (etänä)
- Kerron vaalitavoitteista, kirjoitan blogin tai asiantuntijapostauksen someen
- Järjestämme vaalipaneelin tai useamman teemasta
- Jos pooli tekee poliitikkojen haastekampanjan someen, jaan ja haastan omalta tiiltäni

Jos järjestämme keväällä Poolin Kulttuurihyvinvoiva Suomi-Teamsin (3 kpl), saan mukaan osallistujiksi myös päättäjiä

4. Poolin työssä toivoisin kehitettävän...

5. Palaute jäsenkokouksesta: Kuinka tyytyväinen olet jäsenkokoukseen kokonaisuutena? Luokitus.

Hyvin tyytymätön- Hyvin tyytyväinen

6. Palautetta jäsenkokouksesta.

7. Kiitos, että annoit aikaasi yhteiseen vaikuttamistyöhön! Jätä sähköpostiosoitteesi, jos haluat meidän ottavan sinuun yhteyttä palautteeseen liittyen.

3. Vaalioppaan arviointi

Kysely päättäjille ja ohjausryhmälle 24. –27.1.2025

sekä kyselyn toinen versio jäsenille 29.1.–5.2. 2025

Kiitos, että olet lupautunut antamaan palautetta Kulttuurihyvinvointipoolin kevään 2025 alue- ja/tai kuntavaalien minioppaista.

Kulttuurihyvinvointipooli tukee päättäjää tehtävässään

Loimme vaaliohjelman mini-oppaaksi, josta löytyy vinkkejä päätöksenteon tueksi. Arvioi opasta ehdokkaan ja päättäjän näkökulmasta.

1. Mitä mini-opasta arvioit?

- Kuntavaalit 2025
- Aluevaalit 2025

2. Mitkä ovat ensimmäiset sanat, jotka tulivat mieleen, kun näit tämän mini-oppaan?

3. Kenelle aineisto on mielestäsi suunnattu? Tavoittaako opas päättäjän, jolle kulttuurihyvinvointi on vierasta? Arvioi sisältö päättäjän näkökulmasta. Asteikolla 1–5, heikko–hyvä

4. Vakuuttako opas ja onko hyödynnettävissä kampanjoinnissa ja päätöksenteossa? Likert.

- Sisältää ajankohtaista ja paikkansapitävää tietoa kulttuurihyvinvoinnin mahdollisuuksista
- Tieto on objektiivista ja puolueetonta
- Tukee poliittisten päätösten perustelua ja viestintää
- Tarjoaa konkreettisia esimerkkejä ja toimintasuosituksia
- Auttaa ymmärtämään asukkaiden tarpeita ja huolenaiheita
- Tukee kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kehittämistä ja strategista suunnittelua
- Tukee vuorovaikutusta äänestäjien kanssa.
- Opas innostaa ja ilahduttaa
- Opasta on helppo käyttää
- Opas vakuuttaa Poolin asiantuntijuudesta

5. Millainen opas ja sen sisältö on päättäjän näkökulmasta? Likert.

- Opas houkuttelee tutustumaan
- Sisältö on relevanttia juuri nyt
- Tarjoaa konkreettisia esimerkkejä ja toimintasuosituksia
- Kohdentuu oikein ja puhuttelee päättäjää
- Laajuus on oikea: Tietoa on sopivasti.
- Helposti hyödynnettävissä omassa kampanjoinnissa
- Kieli on sujuvaa
- Visuaalinen ilme on laadukas
- Kulttuurihyvinvointipooli tulee riittävän tutuksi
- Mini-opas on laadukas

6. Anna ruusuja ja risuja eli mikä oppaassa on parasta ja heikointa päättäjän kannalta.

7. Kerro kolme asiaa mitä pitäisi vielä muuttaa tai ottaa huomioon ennen julkaisua.

8. Anna vielä hyviä vinkkejä missä ja miten opas päättyy ehdokkaan ja päättäjän käsiin.

9. Tarvitsemme oppaan loppuun esimerkkejä kulttuurihyvinvoinnin toteutuksista eri puolelta Suomea. Voit kirjoittaa tähän tiiviin kuvauksen (max 400 merkkiä).

10. Terveisiä Kulttuurihyvinvointipoolille ja tekijöille.

11. Vastaajan rooli MInä olen

- Kuntapäättäjä ja/tai -ehdokka
- Aluepäättäjä ja/tai -ehdokka
- Poolin jäsenorganisaation edustaja
- Kulttuurihyvinvoinnin asiantuntija

Liite 3. Kulttuurihyvinvointia kuntasi ja alueesi hyväksi -opas

Kulttuurihyvinvointipoolin vaaliopas toim. Anu Merenlahti & Anna-Mari Rosenlöf 2025.

- Opas luettavissa kulttuurihyvinvointipoolin.fi -sivuilla osoitteessa <https://www.kulttuurihyvinvointipooli.fi/kunta-ja-aluevaalit-2025/>
- Opas ladattavissa pdf-muodossa (saavutettava) https://www.kulttuurihyvinvointipooli.fi/wp-content/uploads/2025/02/Kulttuurihyvinvointipoolin-vaaliopas_2025-1.pdf
- Opas ladattavissa ppt-muodossa (saavutettava) [Kulttuurihyvinvointipoolin vaaliopas 2025 \(PowerPoint\)](#)

KUNTA- JA ALUEVAALIT 2025

KULTTUURI-HYVINVOINTIA KUNTASI JA ALUEESI HYVÄKSI

Päättäjänä keskeinen tehtäväsi on pitää huolta kuntasi ja/tai alueesi asukkaiden kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista nyt ja tulevaisuudessa.

Päätöksenteossa kannattaa hyödyntää kulttuurihyvinvointia, sillä taiteen, kulttuurin ja luovan toiminnan vaikutukset hyvinvoinnille ovat tutkitusti kiistattomat.

Kulttuurihyvinvointipooli tukee sinua tehtävässäsi. Pistetään pallot liikkeelle!

KIITOS SINULLE

Arvostamme suuresti, että tahdot kantaa vastuuta yhteisistä asioistamme päätöksentekijänä.

Joudut perehtymään laajoihin asiakokonaisuuksiin ja tekemään päätöksiä tiukassa taloudellisessa tilanteessa.

Päätösesi vaikutukset saattavat ulottua vuosikymmenten päähän. Siksi haluamme, että päättäjänä onnistut tehtävässäsi ja että alueesi ja/tai kuntasi voi hyvin.

Seuraavaksi kerromme, miten kulttuuri voi edistää hyvinvointialueen ja kunnan asukkaiden hyvinvointia, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta.

Me tuemme sinua työssäsi. **Päättäjän pöydällä** -muistilapuulta löydät vinkkejä ja toimintaehdotuksia.

Onnea matkaan!

Kulttuurihyvinvointipooli

PÄÄTTÄJÄN PÖYDÄLLÄ

Tee kestäviä päätöksiä, jotka kantavat vuosien päähän:

- Löydä uusia keinoja edistää asukkaiden hyvinvointia, terveyttä ja osallisuutta.
- Vähennä eriarvoistumista ja ehkäise syrjäytymistä.
- Panosta ennaltaehkäisevään työhön ja säästä kustannuksissa.

KUNTA = keltainen

ALUE = turkoosi

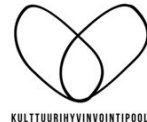
YHTEINEN = vihreä

KULTTUURIHYVINVOINTIPOOLI

Kulttuurihyvinvointipooli on valtakunnallinen riippumaton asiantuntijaelin, jonka jäseninä on jo yli kolmekymmentä sote-, kansalais- ja kulttuurijärjestöä, säätiötä, verkostotoimijaa sekä kulttuurihyvinvoinnin asiantuntijatahoja. Vuonna 2020 perustettu pooli vahvistaa kulttuurin, taiteen ja luovuuden merkitystä osana kokonaisvaltaista hyvinvointia. Se tarjoaa tietoa ja kokemusta taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksista päätöksenteon tueksi.

[FinFami Mielenterveysomaisten keskusliitto ry](#)
[Kukunori ry](#)
[Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry](#)
[Kulttuurisen ohjaustoiminnan ammattilaiset – OTA ry](#)
[Lasten ja nuorten säätiö](#)
[Mielenterveyden keskusliitto](#)
[MIELI Suomen mielenterveys ry](#)
[Näkövammaisten kulttuuripalvelu ry](#)
[Sairaalaklovnit ry – Siukhusklovern rf](#)
[Sosped-säätiö](#)
[SOSTE ry](#)
[Suomen Kuvataidepsykoterapeuttien Liitto ry](#)
[Suomen lastenkulttuuriliitto ry](#)
[Suomen musiikkiterapiayhdistys ry](#)
[Suomen Nuorisoseurat ry](#)

[Suomen Nuorisosirkusliitto ry](#)
[Suomen Sinfoniaorkesterit ry](#)
[Suomen sosiaalipsykiatristen yhteisöjen keskusliitto ry \(SSYK\)](#)
[Suomen Tanssiterapiayhdistys ry](#)
[Suomen terveyttä edistävät sairaalat ja organisaatiot ry](#)
[Syömishäiriöliitto – SYLI ry](#)
[Taikusydän – kulttuurihyvinvoinnin valtakunnallinen yhteispiste](#)
[Taiteen Sulattamo ry](#)
[Taiten ry – Taideterapia-alan neuvottelukunta](#)
[Tanssin aluekeskusverkosto](#)
[Teatterikeskus ry](#)
[Työttömien keskusjärjestö ry](#)
[Videootit ry](#)
[Yhdenvertaisen kulttuurin puolesta ry](#)

KULTTUURIHYVINVOINTIPOOLI

NÄIN ONNISTUT PÄÄTTÄJÄNÄ

KUNTAPÄÄTTÄJÄNÄ

tehtävänäsi on edistää asukkaiden hyvinvointia ja kunnan elinvoimaa. Kunta järjestää asukkaille palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla sekä tekee yhteistyötä hyvinvointialueen ja järjestöjen kanssa. **Kulttuuritoiminnan järjestäminen on yksi kunnan lakisääteisistä tehtävistä.**
§ Kuntalaki, Terveystoimintalaki, Laki kuntien kulttuuritoiminnasta

HYVINVOINTIALUEEN PÄÄTTÄJÄNÄ

Tehtävsi kuuluu päättää, miten **hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä** sekä sosiaali-, terveys- ja pelastuspalveluita toteutetaan alueellasi.
§ Laki hyvinvointialueesta, Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä

HYVINVOINTIALUEIDEN JA KUNTIEN YHTEISTYÖSSÄ

painopiste on hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi, mikä vähentää sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvetta. Tähän keskeiseen tehtävään kulttuurihyvinvointi liittyy.

1

EDISTÄ HYVINVOINTIA.

Kannusta kuntia ja hyvinvointialueita ottamaan **asiakas-, palvelu- ja elintapaohjauksessa** käyttöön taide- ja kulttuuritoiminta osana hyvinvointia tukevaa **lähetöimintää**. Kulttuuripalveluihin ohjaaminen tukee kokonaisvaltaista hyvinvointia ja voi vähentää samalla sote-palveluiden kuormitusta.

2

TURVAA HYVÄ ARKI.

Kansalaisyhteiskunta vastaa monista arjen palveluista. Varmista, että kunta ja hyvinvointialue hankkivat sekä sote- että kulttuurijärjestöjen palveluita ja myöntävät järjestöavustuksia.

3

TOIMI SILLANRAKENTAJANA.

Yhteiskunnan viheliäiset ongelmat ovat sekä hyvinvointialueen että kunnan yhteisiä ongelmia. Hyvinvointialueiden, kuntien ja järjestöjen yhteistyö on välttämätöntä, kun resurssit niukkenevat ja ongelmat monimutkaistuvat.

4

PIDÄ HUOLTA IHMISESTÄ.

Yhdenvertaiset palvelut edistävät hyvinvointia. Harrastamisen Suomen malli, kulttuurikasvatussuunnitelmat, kulttuurikirjaaminen asiakassuunnitelmissa, kulttuurin huomioiminen kilpailutuksissa ja taideterapiat tuovat kulttuurin ja taiteen mahdollisuudet kaikkien ulottuville.

5

TEE VIISAITA PÄÄTÖKSIÄ.

Kulttuurihyvinvoinnin kirjaaminen hyvinvointisuunnitelmiin varmistaa suunnitelmallisen kehittämisen.

KULTTUURIHYVINVOINTI HOITAA KANSAN-TERVEYTTÄ JA LISÄÄ LUOTTAMUSTA

Taiteen, kulttuurin ja luovan toiminnan vaikutukset hyvinvoinnille ovat tutkitusti kiistattomat.

Laaja kansainvälisesti ja kansallisesti tunnustettu tutkimus- ja kokemustieto tukee kulttuurin ja taiteen hyödyntämistä terveysongelmien sekä sosiaalisen syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä, sairauksien hoidossa ja niiden kanssa selviytymisessä.
(Fancourt & Finn, WHO, 2019)

Taide- ja kulttuuriosallistuminen on tutkimuksissa yhdistetty pienentyneeseen varhaisen kuoleman riskiin ja pidempään eliniänodotteeseen.

Eriarvoistuminen lisää sote-palveluiden kuormitusta ja on uhka kokonaisturvallisuudelle.

Mitä enemmän meillä on työstä, koulutuksesta ja vapaaehtoistoiminnasta ulkona olevia ihmisiä, sitä enemmän huoltosuhte kasvaa ja sote-palveluiden järjestäminen kriisiytyy entisestään.

KULTTUURIHYVINVOINNILLA TARKOITETAAN KULTTUURIN JA TAITEEN MAHDOLLISUUKSIA EDISTÄÄ HYVINVOINTIA JA HOITAA IHMISEN TERVEYTTÄ LÄPI ELÄMÄN.

KULTTUURIHYVINVOINTI KUNNASSA TARKOITTAÄ

- Kulttuuritarjonnan saavutettavuutta.**
Kun erilaiset ihmiset voivat osallistua kulttuuritoimintaan mahdollisimman helposti ja esteettömästi, myös kulttuurin hyvinvointivaikutukset voivat toteutua.
- Kestävää kehittämistä.**
Kulttuurihyvinvointi tukee kunnan elinvoimaa, työllistymistä, kotoutumista ja kaupunkisuunnittelua. Taide ja kulttuuri ovat sivistyksemme kivijalka.

KUNTIEN JA HYVINVOINTIALUEEN YHTEISTYÖSSÄ kulttuurihyvinvointi on asiakkaiden ja asukkaiden hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden kokonaisvaltaista edistämistä ja ohjausta. Kun asiakas-, palvelu- ja elintapaohjauksessa ohjataan asiakkaita kulttuuripalveluihin ja järjestöjen matalan kynnyksen toimintaan, voidaan tukea asiakkaan mielekästä, aktiivista arkea ja mielen hyvinvointia ja vähentää sote-palveluiden kuormitusta.

KULTTUURIHYVINVOINTI HYVINVOINTIALUEELLA ON

- Ennaltaehkäisevää ja kuntouttavaa, toimintakykyä lisäävää tai ylläpitävää toimintaa** perusterveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa, kuntoutuspalveluissa, mielenveys- ja päihdepalveluissa, ikääntyneiden palveluissa, sosiaali- ja perhepalveluissa, vammaispalveluissa sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä.
- Pitkäaikaisen hoidon, hoivan tai asumispalveluiden piirissä olevien sote-palveluiden asiakkaiden kulttuuristen ja sivistyksellisten perusoikeuksien toteutumista.**

JOKAISELLA TULEE OLLA YHDENVERTAINEN MAHDOLLISUUS OSALLISTUA TAIDE- JA KULTTUURI-TOIMINTAAN NIIN KOKIJANA KUIN TEKIJÄNÄ KOKO ELÄMÄNSÄ AJAN.

KENELLE KULTTUURIHYVINVOINNISTA ON HYÖTYÄ?

Kulttuurihyvinvointi hyödyttää jokaista kunnan ja hyvinvointialueen asukasta. Tutkimusten mukaan kuitenkin ne asukkaat, jotka hyötyisivät eniten kulttuuritoiminnasta, jäävät usein sen ulkopuolelle. Siksi kulttuuripalveluissa pitää huomioida entistä paremmin heitä, joille osallistuminen on erityistä vaikeaa.

Kulttuurihyvinvointi hyödyttää erityisesti asukkaita, joilla on moninaisia palvelutarpeita. Heillä on heikentynyt tai vaihteleva opiskelu-, työ- tai toimintakyky tai syrjäytymisriski esimerkiksi taloudellisten ongelmien vuoksi. Siksi kulttuurihyvinvointiin panostaminen kannattaa!

PÄÄTTÄJÄN PÖYDÄLLÄ

Poista osallistumisen esteitä ja pidä päätöksenteossa mielessä

- lapset ja nuoret
- ikääntyneet
- erityistä tukea tarvitsevat ja
- eri tavoin haavoittuvassa elämäntilanteessa olevat.

100 KUNNASSA ON KÄYTÖSSÄ KAIKUKORTTI. SEN AVULLA TIUKASSA RAHATILANTEESSA OLEVAT NUORET, AIKUISET, PERHEET JA IKÄIHMISET PÄÄSEVÄT KOKEMAAN JA TEKEMÄÄN KULTTUURIA MAKSUTTA.

1

EDISTÄ HYVINVOINTIA

Kokonaisvaltainen elintapaohjaus on kunnan ja hyvinvointialueen yhteinen tehtävä.

**YKSINÄISYYS
MASENNUS
AHDISTUS
UNETTOMUUS
PÄIHTEIDEN KÄYTTÖ
RIIPPUVUUDET
EPÄTERVEELLISET
ELINTAVAT
LIIKKUMATTOMUUS**

**KOKONAISSVALTAINEN
ELINTAPOHJAUS
LIIKUNTA & RAVITSEMUS
TAIDE & KULTTUURI
LUOVA TOIMINTA
YHTEISÖLLISYYS
LUONTO
UNI & LEPO**

PÄÄTTÄJÄN PÖYDÄLLÄ

Kannusta kuntaa ja hyvinvointialuetta

- ottamaan käyttöön taide- ja kulttuuritoiminta osana hyvinvointia tukevaa lähetetoimintaa.
- kehittämään elintapa-, asiakas- ja palveluohjausta yhdessä kulttuurikentän ja järjestöjen kanssa.

50% SUOMALAISTEN SAIRAUKSISTA OLISI EHKÄISTÄVISSÄ ELINTAPOIHIN VAIKUTTAMALLA. KUN HYVINVOINNIN TUEKSI SAA SOPIVIA PALVELUITA, EI-TARKOITUKSEN MUKAISET KÄYNNIT SOTE-PALVELUISSA VÄHENEVÄT.

2

TURVAA HYVÄ ARKI PÄÄTTÄJÄN PÖYDÄLLÄ

VARMISTA RAHOITUS

Pidä huolta, että kunta ja hyvinvointialue

- myöntävät järjestöavustuksia
- hankkivat järjestöjen ja kulttuuritoimijoiden palveluita
- tarjoavat tiloja kansalais- ja kulttuurijärjestöjen hyvinvointia edistävään toimintaan.

KULTTUURIA KAIKILLE

Varmista, että myös tiukassa taloudellisessa tilanteessa oleville tarjotaan mahdollisuus osallistua kulttuuritoimintaan maksuttoman tai edullisen käytännön avulla. Kaikukortti ja muut etukortit edellyttävät usein yhteistyötä hyvinvointialueen, kuntien ja kulttuuritoimijoiden kesken.

KULTTUURI HYTE- PALVELUTARJOTTIMELLE

Pidä huolta, että hyvinvointialueellasi kehitetään ja ylläpidetään toimivaa hyte-palvelutarjotinta, josta löytyvät myös taide- ja kulttuuripalvelut, harrastukset, järjestöjen ja kulttuuritoimijoiden toiminta. Tarjotin on välttämätön apu palveluiden omatoimisessa löytämisessä sekä asiakas- ja palveluohjauksen työvälineenä.

80%

SUOMALAISEN HYVINVOINTIIN VAIKUTTAVISTA TEKIJÖISTÄ TULEE MUUALTA KUIN SOTE-PALVELUISTA.

3

TOIMI SILLANRAKENTAJANA

Kun resurssit niukenevat, on hyvinvointialueiden, kuntien ja järjestöjen yhteistyö ratkaisevassa asemassa.

Yhteiskunnan viheliäiset ongelmat ovat sekä hyvinvointialueen että kunnan yhteisiä ongelmia, joiden ratkaisijana monilla järjestöillä on ruohojuuritason kokemusta ja näyttöä vaikuttavuudesta.

- Palveluita tuotetaan yhdessä, ostopalveluina tai kumppanuuksin ja sopimuksin.
- Hyvinvointialueet ja kunnat tukevat kolmannen sektorin toimijoita.
- Yhteistyössä osaavia toimijoita ovat muun muassa kulttuurihyvinvoinnin asiantuntijat, kulttuurikoordinaattorit ja esimerkiksi ikääntyneiden palveluissa toimivat kulttuuriohjaajat.

PÄÄTTÄJÄN PÖYDÄLLÄ

- Varmista, että kunnassasi ja hyvinvointialueellasi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työssä työskentelee kulttuurihyvinvoinnin asiantuntijoita.
- Varmista, että kulttuurihyvinvointi on esillä ja kehittämisen kohteena hyvinvointialueen työryhmissä sekä järjestöjen, hyvinvointialueen ja kuntien yhdyspintatyössä.

VIHELIÄISET YHTEISKUNNALLISET ONGELMAT, KUTEN YKSINÄISYYS, ERIARVOISTUMINEN, VÄKIVALTA SEKÄ LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN PAHOINVOINTI EIVÄT TUNNE ORGANISAATIOAJAJA.

4

PIDÄ HUOLTA IHMISESTÄ PÄÄTTÄJÄN PÖYDÄLLÄ KUNNASSA

1. KULTTUURIKASVATUS KUNTOON

Varmista, että kunnassasi on käytössä kulttuurikasvatussuunnitelma. Se takaa kaikille varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa koulupäivän aikaisen kulttuuri- ja taidetoiminnan ja näin vähentää eriarvoisuutta. Suunnitelma on käytössä jo 80 prosentissa kuntia.

2. HARRASTUS KOULULAISILLE

Varmista, että kunnassasi jokainen lapsi ja nuori voi halutessaan osallistua laadukkaasti ohjattuun taide- ja kulttuuriharrastukseen joko koulupäivän aikana tai sen jälkeen. Tämä toteutuu esimerkiksi Harrastamisen Suomen mallin avulla.

3. TURVAA KUNTASI PALVELUT

Pidä huolta, että kuntasi kulttuuri- ja kirjastopalveluilla on käytössään riittävät resurssit monipuolisen toiminnan järjestämiseen vauvasta vaariin.

258

KUNTA JÄRJESTÄÄ 143 000 PERUSKOULULAISILLE MIELUISIA JA MAKSUTTOMIA HARRASTUKSIA KOULUPÄIVÄN YHTEYDESSÄ. HARRASTAMISEN SUOMEN MALLI LISÄÄ ERITYISESTI PIENITULOISTEN JA YHDEN VANHEMMAN PERHEIDEN LASTEN HARRASTAMISTA.

4 PIDÄ HUOLTA IHMISESTÄ PÄÄTTÄJÄN PÖYDÄLLÄ HYVINVOINTIALUEELLA

1. KULTTUURIKIRJAAMINEN ASIAKASSUUNNITELMIIN

Pidä huolta, että ikääntyneen tai tukea tarvitsevan, esimerkiksi vammaisen, kulttuurinen tausta, kulttuuriset mieltymykset ja kiinnostuksen kohteet sekä niiden toteuttaminen kirjataan asiakas- ja palvelusuunnitelmaan. Kulttuurikirjaaminen tehdään osana palvelutarvekartoitusta asiakastieto- ja toimintakyvyn arviointijärjestelmiin, sillä se on olennainen osa elämän ja arkipäivän kuvausta.

2. KULTTUURI KILPAILUTUKSIIN

Pidä huolta, että kilpailutuksissa sopimuksiin, kuten ikääntyneiden palveluasumiseen liittyen, on sisällytetty määritelmä ja laatuksiteerit **lakisääteisen sosiaali- ja terveydenhuollon piirissä toteutettavan sosiaalista kanssakäymistä edistävän toiminnan järjestämisestä** mukaan lukien kulttuurihyvinvointitoiminta.

3. TAIDETERAPIAT KUNTOUTUKSEEN

Pidä huolta, että kuntoutuksen tarpeessa olevia asiakkaita ohjataan aktiivisesti taideterapia-palveluiden piiriin ja että taideterapiat huomioidaan kilpailutuksissa ja ostopalvelusopimuksissa.

83% SUOMALAISISTA KÄYTTÄÄ KÄYTTÄÄ VÄHINTÄÄN MUUTAMAN KERRAN VUODESSA KIRJASTO- JA KULTTUURIPALVELUITA, MUTTA YLI 75-VUOTIAISTA ENÄÄ 64 %.

5 TEE VIISAITA PÄÄTÖKSIÄ PÄÄTTÄJÄN PÖYDÄLLÄ

1. KULTTUURIHYVINVOINTI STRATEGIOISSA

Varmista, että kulttuurihyvinvointi on sisällytetty kuntien ja hyvinvointialueen

- strategiaan
- hyvinvointisuunnitelmaan ja -kertomukseen
- lasten ja nuorten sekä ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelmaan
- yhdyspintasopimuksiin
- osallisuussuunnitelmaan
- suunnitelmien tavoitteisiin, toimenpiteisiin, indikaattoreihin ja toteutuksen resursointiin.

2. VAIKUTUSTEN ARVIOINTI PÄÄTÖKSENTEON TUEKSI

Tee viisaita päätöksiä ennakoiden ja vaadi päätösten vaikutusten ennakoarviointia, kuten lapsivaikutusten ja mielenterveysvaikutusten arviointia kestävien ja vaikuttavien päätösten tueksi.

12 HYVINVOINTIALUEELLA ON KULTTUURIHYVINVOINTIIN LIITTYVIÄ KIRJAUKSIA HYVINVOINTISUUNNITELMASSAAN. Tilanne 2/2024

KULTTUURI- HYVINVOINTI KUNTALAISEN PALVELUISSA

Kuntalaisten hyvän arjen turvaamiseksi tarvitaan sujuvia palveluja ja ihmiskeskeisiä palvelupolkuja, jotka rakennetaan tiiviissä yhteistyössä kunnan, hyvinvointialueen, kulttuurikentän, järjestöjen ja toimijoiden, kuten seurakuntien kanssa.

**KATSO ESIMERKKEJÄ
SEURAAVALTA SIVULTA.**

**HYVINVOINNIN JA
TERVEYDEN
EDISTÄMINEN**
yhdyspintatyö,
hyvinvointiohjaus ja
-lähteet
ennaltaehkäisy,
järjestöavustukset ja
-yhteistyö, Kaikukortti,
osallisuus

**KULTTUURI-
PALVELUT**
harrastaminen, tapahtumat,
teatterit, museot, orkesterit,
kulttuuritilat, kulttuuriperintö,
erityisryhmien palvelut,
taide ja luova toiminta,
lasten kulttuuri,
ikäystävälliset kulttuuripalvelut
kumppanuudet ja
kulttuurijärjestöjen avustukset
kulttuurin etukortit,
kulttuuriluotsit

TIEDOLLA JOHTAMINEN
kuntastrategia, toiminta- ja taloussuunnittelu,
hyvinvointisuunnitelmat ja -kertomukset,
lasten ja nuorten sekä ikääntyneen väestön
hyvinvointisuunnitelma,
kulttuurihyvinvointisuunnitelmat,
kulttuurin TEA-viisari

ELINYMPÄRISTÖ
kaavoitus ja arkkitehtuuri
kulttuuriympäristöt
julkinen taide
kulttuurisuunnittelu
luonto ja kestävä kehitys
kiertotalous

**TYÖLLISYYSPALVELUT
JA KOTOUTUMINEN**
työllistymisen ja työkyvyn
haasteet, aktiiviseen
elämäntapaan kannustaminen,
suomalaiseen kulttuuriin
tutustuminen, Kaikukortti

ELINVOIMA
luova talous,
tapahtumat,
kulttuurimatkailu

**KASVATUS, SIVISTYS
JA OPPIMINEN**
taide- ja kulttuurikasvatus,
kulttuurikasvatussuunnitelmat,
taiteen perusopetus,
kansalaisopistot, kirjastot
Harrastamisen Suomen malli

NUORISOPALVELUT
kulttuurinen nuorisotyö,
nuorisotilat ja -tapahtumat

ESIMERKKEJÄ KULTTUURIHYVINVOINNISTA KUNNISSA

- **Valkeakoskella** nuorten työpajoitointia tarjoaa 18–25-vuotiaille valmennusyhdistys, joka ohjaa nuoria tavoitteellisesti kohti koulutus- ja työelämävalmiuksia. Pajajakson aikana luovuus, kulttuuri ja taide toimivat työkaluina hyvinvoinnin, identiteetin ja työelämätaitojen rakentamisessa. Paja ehkäisee syrjäytymistä, tarjoaa sosiaalisia kontakteja ja iloa arkeen sekä tukee nuorten työllistymistä.
- **Kymmenissä kunnissa ympäri Suomen** on käytössä Kirjaston kotipalvelut, Kirjat kotiin-, Kotikirjasto-, tai Kirjakassi-palvelu. Palvelun piiriin voi hakutua, jos ei itse pääse itse asioimaan kirjastossa esimerkiksi sairauden, vamman tai korkean iän vuoksi.
- **Kulttuuripajat** ovat matalan kynnyksen paikkoja, joissa järjestetään erilaisia maksuttomia kulttuuri-, taide-, luonto- ja liikuntaryhmiä. Ryhmien suunnittelusta ja ohjauksesta vastaavat koulutetut vertaisohjaajat. Pajat on tarkoitettu 18–35-vuotiaille, joilla on jokin mielenterveyden haaste tai haastava elämäntilanne. Pajoja ylläpitää muun muassa Sosped-säätiö ja useat järjestöt Suomessa. Ne tekevät tiivistä yhteistyötä kuntien ja hyvinvointialueiden kanssa.
- **Kaarinan, Turun ja Loimaan** kaupunginkirjaston Lukulähti-toiminta tarjoaa maksutonta lukuseuraa ikääntyneille ja yksinäisille. Vapaaehtoiset lukulähdet vierailtavat palvelutaloissa ja kodeissa lukemassa ääneen kirjoja, lehtiä ja runoja.
- **Tampereen Ohjaamon** taidelähtöinen Tosi-labra -ryhmätoiminta tukee nuorten osallisuutta ja jaksamista sekä vahvistaa työ- ja opiskeluvaihtumia.
- **Kuopiossa** draamatoiminnan avulla edistetään lasten ja nuorten vuorovaikutus- ja kaveritaitoja ja siten ennaltaehkäistään kiusaamista. Toiminta sisältää muun muassa draamakavastaffajan ohjaamia työpajoja 5.–6. luokille sekä koulutuksia opettajille.
- **Rovaniemen kaupungin** virallinen rytmiorkesteri Kunnan Pojat on kaupungin kulttuuripalveluiden tuottama hyvinvointipalvelu. Kunnan pojat on rytmimusiikin ammattilaisista sekä palkkatuen avulla työllistettyjä ammattimuusikoista koettu kokoonpano. Se tuottaa matalan kynnyksen kulttuuripalveluita konsertoimalla kylätaloilla, päiväkodeissa, palvelutaloissa, hoito- ja hoivailaitoksissa, päiväkeskuksissa sekä matalan kynnyksen kohtaamistiloissa.
- **Oulun kaupunki** järjestää yli 65-vuotiaille oululaisille taideklubeja, joissa tutustutaan taiteen tekemiseen osaavien ammattilaisten opastuksella. Klubit on suunnattu erityisesti henkilöille, jotka ovat elämässään jonkinlaisessa muutosvaiheessa tai kaipaavat seuraa ja piristystä arkeensa.
- **Tampereella** neuvolasta voi saada harrastelähteen, jolla perhe pääsee maksutta osallistumaan kulttuuri- tai liikuntakursseille. Lähteitä jaetaan perheille, jotka hyötyvät yhteisestä tekemisestä eniten, eivätkä ehkä muuten pääse palveluiden pariin. Neuvolat ja lastenkulttuuripalvelut tekevät yhteistyötä myös muun muassa **Turussa, Porissa, Varkaudessa, Jyväskylässä ja Hankasalmissa.**
- **Seinäjoella** Rock Camp-toiminta tukee päihteetöntä ja positiivista rock-henkistä nuorisokulttuuria. Musiikki on voimakas työväline luoda sisältöä nuorten elämään ja torjua nuoruusiän kuulumattomuuden tunnetta ja henkistä pahoinvointia.

KULTTUURI-HYVINVOINTI-HYVINVOINTI-ALUEEN PALVELUISSA

Hyvinvointialueen asukkaiden hyvän arjen turvaamiseksi tarvitaan sujuvia palveluja ja ihmiskeskeisiä palvelupolkuja, jotka rakennetaan tiiviissä yhteistyössä tiiviissä yhteistyössä hyvinvointialueen, kuntien, järjestöjen, kulttuurikentän ja muiden toimijoiden kuten seurakuntien kanssa.

KATSO ESIMERKKEJÄ SEURAAVALTA Sivulta

PERUSTERVEYDENHUOLTO

kulttuuri osana hyvinvointilähetettä, kulttuurilähete, Kaikukortti, kulttuurin puhekesiotto elintapa-, asiakas- ja palveluohjauksessa

ERIKOISSAIRAANHOITO

musiikkiterapia ja kuvataidepsykoterapia, sairaalaklovnit ja -muusikot, musiikki kivun hoidossa ja kuntoutuksessa, sairaaloiden taidekokoelmat

KUNTOUTUS

musiikkiterapia, kuvataidepsykoterapia taidelähtöiset menetelmät kuntoutuksessa, taideterapiat

HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN

yhdyssintäytö kuntien ja järjestöjen kanssa, hyvinvointiohjauks- ja lähteet ennaltaehkäisy, järjestöavustukset, viestintä, osallisuus

TIEDOLLA JOHTAMINEN

hyvinvointialuestrategia, toiminta- ja taloussuunnittelu, hyvinvointisuunnitelmat ja -kertomukset, lasten ja nuorten sekä ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelma, kulttuuri-hyvinvointisuunnitelma

IKÄÄNTYNEET

kulttuurinen vanhustyö kulttuurikirjaaminen asiakassuunnitelmaan kulttuuri-ohjaajat, taide- ja kulttuuritoiminta asumisyksiköissä, kulttuurivastaavat

SOSIAALI- JA PERHEPALVELUT

Kaikukortti, perhekeskusten kohtaamispaikat, taide- ja kulttuurineuvolat, kulttuuri- ja harrastelähteet, neuvolan kirjassit, taitelija lastensuojelussa

MIELENTERVEYS- JA PÄIHDEPALVELUT

taideterapiat, taidetyöpajat, Kaikukortti, taidelähtöiset menetelmät hoitotyössä

ESIMERKKEJÄ KULTTUURIHYVINVOINNISTA HYVINVOINTIALUEILLA

- **Kulttuurihyvinvoinnin puhekesioto malli** auttaa hylje- ja sotealan ammattilaisia ottamaan puheeksi luovuuden, kulttuuritoiminnan ja taiteen asiakas-, palvelu- ja elintapaohjauksessa. Kolmen kysymyksen mini-interventiomallin tarkoituksena on motivoida asiakasta kulttuuriin ja taidetoiminnan pariin. Malli on kehitetty **Helsingissä.**
- Oman kulttuurihyvinvointisuunnitelmansa ovat tehneet muun muassa **Pirkanmaan, Vantaan, Keski-Pohjanmaan, Kymenlaakson, Etelä-Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueet.** Suunnitelma voi olla joko oma erillinen suunnitelma tai osa alueellista hyvinvointisuunnitelmaa.
- **Varsinais-Suomen hyvinvointialueella** (Varha) toimii Varhan kulttuurihyvinvoinnin yhdyspintayöryhmä. Ryhmään kuuluu edustajia alueen kunnista, järjestöistä, ammattikorkeakoulusta, maakuntaliitosta sekä hyvinvointialueita. Ryhmän tehtävänä on muun muassa edistää kulttuurihyvinvointitoiminnan ja palveluiden kehittämistä Varhassa sekä yhdyspintatyönä.
- **Vaasassa** eri yhdistykset toimivat palvelutalojen tai sairaalan osastojen kulttuurikummeina ja järjestävät ohjelmaa kummikohteissaan. Vastaavaa toimintaa on myös **Turussa ja Oulussa.**
- **Kulttuuri-ohjaajat ovat taiteen ammattilaisia, jotka** työskentelevät hyvinvointialueilla ikääntyneiden asumisyksiköissä, hoivakodeissa ja palvelutaloissa. Kulttuuri-ohjaaja vahvistaa henkilökunnan osaamista, varmistaa ikääntyneiden kulttuuristen oikeuksien toteutumisen ja tuo taiteen osaksi asukkaiden ja hoitajien hyvää arkea. Kulttuuri-ohjaajia on muun muassa **Pirkanmaan hyvinvointialueella ja Helsingissä.**
- **Musiikkiterapeutit** työskentelevät hyvinvointialueilla joko työntekijöinä tai yksityisinä ostopalveluiden tuottajina kaikenikäisten asiakkaiden parissa toteuttaen tavoitteellisia terapia- ja kuntoutuspalveluita. Musiikkiterapeutit tuottavat hyvinvointialueiden lähetillä myös KELAn vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen ja nuorten kuntoutuspsykoterapian palveluita. Myös muita taideterapian muotoja kuten tanssi-liiketerapiaa ja kuvataidepsykoterapiaa hyödynnetään kuntoutuksessa ja hoidossa.
- **Sairaalaklovnit** ovat lapsen tukena sairaalassa. He tuottavat iloa hoitotilanteissa, joihin liittyy pelottavia tai kiviäitaita toimenpiteitä. Sairaalaklovnit luovat myönteistä potilaskokemusta ja edistävät viihtyvyyttä koko työyhteisössä. Sairaalaklovnit on kaikissa yliopistollisissa sairaaloissa ja useissa keskussairaloissa.
- **Satakunnassa** Satapsykiatrian Kulttuurifoorumi järjestää voimauttavaa kulttuuri- ja taidetoimintaa mielenterveystoipuille. Toimintaa suunnittelevat ja toteuttavat yhdessä mielenterveystoipujat, sotehenkilökunta sekä kulttuurin ja taiteen ammattilaiset. **Satakunnassa** on käytössä myös kulttuuriresepti.
- **Seinäjoella** tarjotaan kohdennettua kulttuuritoimintaa ikääntyville. Jokaisessa ympärivuorokautisen palveluasumisen yksikössä on hoitohenkilökuntaan kuuluva kulttuurivastaava, jonka tehtävänä on suunnitella yksikön kulttuuritoimintaa ja kannustaa koko henkilökuntaa toteuttamaan kulttuuritoimintaa arjessa. Toimintaa toteutetaan hyvinvointialueen ja kunnan tiiviissä yhteistyössä.
- **Tampereella** kaupunki hankki valtionperintörahoilla Tanssikummi®- ja taitelijakummi-toimintaa Tampereen alueen ikäihmisten asumispalveluihin. Toiminta räätälöidään asukkaiden kunnan mukaan: Tanssikummi® ja taitelijakummit voivat pitää asumisyksikössä yhteisiä kulttuurihetkiä sekä kulttuurihetken niiden asukkaiden huoneissa, jotka eivät pääse yhteisiin tiloihin. Tanssikummi® toimintaa tuottavat Läntinen tanssin aluekeskus ja Pirkanmaan tanssin keskus.

LUE LISÄÄ

- [Edistämekö terveyttä vai sairautta?, Patja, K. 2023](#)
- [Elintapaohjaus on kunnan ja hyvinvointialueen yhteinen tehtävä, THL, 2023](#)
- [Harrastamisen Suomen malli lisää koululaisten harrastamista ja tavoittaa heikommassa asemassa olevia, OKM, 2024](#)
- [Hyvinvointi- ja terveyserot, THL, 2024](#)
- [Kaikukortti, Kulttuuria kaikille -palvelu](#)
- [KULTA ry:n kunta- ja aluevaaliohjelma 2025](#)
- [Kulttuurikirjaukset hyvinvointisuunnitelmissa, Taiteen edistämiskeskus, 2024](#)
- [Kunta elää kulttuurista –vaalimateriaali 2025, Kulttuuria yhteistuumin](#)
- [Lastenkulttuuriystävällinen kunta, Lastenkulttuuriitto, 2025](#)
- [Maailman terveysjärjestön raportti 2019 taiteen ja kulttuurin vaikutuksista hyvinvointiin, Fancourt, D. & Finn, S. 2019](#)
- [MIELI ry:n kunta- ja aluevaalitavoitteet 2025](#)
- [Päätösten vaikutusten ennakoarviointi, THL, 2024](#)
- [Ratkaisuja kestäväen yhteiskunnan rakentamiseen : Väestön terveys- ja hyvinvointikatsaus 2025, THL](#)
- [Terve Suomi -tutkimus: Suurin osa aikuisista käyttää kirjasto- ja kulttuuripalveluja vuosittain – ikääntyessä osallistuminen vähenee, OKM, 2023](#)

Oppaan toimitus

Anu Merenlahti, YAMK-opiskelija, Kulttuurihyvinvointi ja Anna-Mari Rosenlöf, erityisasiantuntija.

Opasta on kehitetty Kulttuurihyvinvointipoolin jäsenten kanssa 11/24-01/25.

Kiitos työstön osallistuneille kunta- ja aluepäätäjille sekä Turun ammattikorkeakoulun Kulttuurihyvinvoinnin YAMK 2024-2025-kurssille ja Taikusydän-alueverkostokoordinaattoreille kommentteista ja esimerkeistä ympäri Suomen.

Liite 4. Vaalioppaan lähdekirjallisuus

Aluevaltuutetun opas 2021. Päivitetty versio 03/2025. Valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö & opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 15.4.2025. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-758-4>

Dufva, M. & Rekola, S. 2023. Megatrendit 2023. Ymmärrystä yllätysten aikaan. Sitran selvityksiä 224. Helsinki: Sitra. Viitattu 23.10.2024. https://www.sitra.fi/wp/wp-content/uploads/2023/01/sitra_megatrendit-2023_ymmarrysta-yllatysten-aikaan.pdf

Elintapaohjauksen tarkistuslista kunnille. Terve kunta 2023. Helsinki: THL. Viitattu 3.11.2024. <https://thl.fi/documents/155392151/190140704/Elintapaohjauksen+tarkistuslista+kunnille.pdf/2fbc1cf2-e886-98e3-b43b-201fa7d7640c/Elintapaohjauksen+tarkistuslista+kunnille.pdf?t=1693806498752>

Etelä-Pohjanmaan kulttuurihyvinvointisuunnitelma. Viitattu 28.10.2024. <https://epliitto.fi/wp-content/uploads/2022/08/Kulttuurihyvinvoinnin-liite-7.3.2022-fonttia-muokattu.pdf>

Haapalainen A. 2020. 100 minuuttia taidetta -toimintamalli. Helsinki: Taiteen edistämiskeskus. Viitattu 14.11.2024. <https://www.taike.fi/fi/julkaisut/100-minuuttia-taidetta-toimintamalli>

Heikkilä, R. 2016. Suomalainen kulttuoriosallistuminen ja eriarvoisuus: Ei-osallistujien jäljillä. Kulttuuripolitiikan tutkimuksen vuosikirja, 6–19. Viitattu 20.10.2024. <https://journal.fi/kultpol/article/view/60095>

Houni, P.; Turpeinen, I.; Vuolasto, J. & Mäki-Reinikka, K. 2020. Taidetta!: Kulttuurihyvinvoinnin käsikirja. Helsinki: Taiteen edistämiskeskus TAIKE. Viitattu 4.11.2024. <https://www.taike.fi/fi/julkaisut/taidetta-kulttuurihyvinvoinnin-kasikirja>

Kaikukortti 2024. Kulttuuria kaikille -verkkosivut. Viitattu 13.12.2024. <https://kaikukortti.fi/>

Kivelä, A.; Backman, J.; Hyssälä, L.; Vuolasto, J.; Virta, S. & Norppa, L. 2023. Kulttuurin ja liikunnan hyvinvointivaikutukset osaksi päätöksenteko- ja ohjausjärjestelmää 2023:16. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 28.10.2024. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164740>

Kippo, S., Koivisto, T., Mäki-Opas, T., Lehikoinen, K., Lehtimäki, A., Lavikainen, P. & Martikainen, J. 2023. Kulttuurihyvinvointitoiminnan taloudellinen arviointi: Arviointimenetelmien jatkokehitystarpeet Suomessa. Helsinki: Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto. Viitattu 7.12.2024. [VNTEAS_2023_26.pdf](https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-216-616-6)

Kunta elää kulttuurista. Vaalitavoitteet 2025. Viitattu 14.1.2025. <https://kuntaelaakulttuurista.fi/>

KULTA ry. 2025. KULTA ry:n kunta- ja aluevaaliohjelma 2025. Viitattu 14.1.2025. <https://kulttuurijataide.fi/kuntavaalit-aluevaalit/>

Laitinen, L. 2017. Vaikuttavaa! Taiteen hyvinvointivaikutusten tarkastelu. Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia. Tampere: Juvenes Print. Viitattu 4.11.2024. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-216-616-6>

Lehikoinen, K. 2021. Sosiaalisesti osallistava taide terveys- ja sosiaalialan ympäristöissä: Näkökulmia kulttuurihyvinvointiin. Suomen Semiotiikan Seura ry. Viitattu 10.11.2024.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022022420729>

MIELI ry. 2025. MIELI ry:n kunta- ja aluevaalitavoitteet 2025. Viitattu 13.1.2025.
<https://mieli.fi/yhteiskunta/vaalit/kunta-ja-aluevaalit-2025/>

OKM 2023. Harrastamisen Suomen malli lisää koululaisten harrastamista ja tavoittaa heikommassa asemassa olevia. Tiedote 10.12.2024. Viitattu 12.12.2024. <https://okm.fi/-/harrastamisen-suomen-malli-lisaa-koululaisten-harrastamista-ja-tavoittaa-heikommassa-asemassa-olevia>

OKM 2025. Suurin osa aikuisista käyttää kirjasto- ja kulttuuripalveluja vuosittain – ikääntyessä osallistuminen vähenee. Uutinen 1.6.2023. Viitattu 16.1.2025. <https://okm.fi/-/suurin-osa-aikuisista-kayttaa-kirjasto-ja-kulttuuripalveluja-vuosittain-ikaantyyessa-osallistuminen-vahenee>

Oulu. Laaja hyvinvointikertomus 2022. Oulun kaupunki. Viitattu 13.12.2024.
<https://www.ouka.fi/sites/default/files/attachments/Laaja%20hyvinvointikertomus%202022.pdf>

Oulun hyvinvointisuunnitelma 2023–2025. Oulun kaupunki. Viitattu 13.12.2024.
<https://www.ouka.fi/sites/default/files/attachments/Hyvinvointisuunnitelma%202023%202025.pdf>

Oulun kaupungin kulttuurihyvinvointisuunnitelma 2021–26, 2021. Jaana Potkonen (toim.) 2021. Viitattu 20.10.2024.
https://www.ouka.fi/sites/default/files/attachments/Kulttuurihyvinvointisuunnitelma%202021_2026.pdf

Patja K. 2023. Edistämmekö terveyttä vai sairautta? Helsingin yliopisto: Clinicum. Viitattu 20.1.2025. <https://kasvuntuki.fi/wp-content/uploads/2023/11/20231108-patjak-itla.pdf>

Pirkanmaan alueellinen hyvinvointisuunnitelma 2023. Laakso, S.; Kuitu, P. & Nissilä, P. 2023. (toim.) Pirkanmaan tulevaisuuden sote-keskus -hanke (PirSOTE) ja Tampereen kaupunki. Tampere: Pirkanmaan liitto. Viitattu 20.10.2024. <https://innokyla.fi/sites/default/files/2023-10/Pirkanmaan%20alueellinen%20kulttuurihyvinvointisuunnitelma.pdf>

Pirkanmaan hyvinvointialue. Taiteella ja kulttuurilla lisää hyvinvointia Kulttuurihyvinvointisuunnitelma sairaalapalveluihin 2023–2025. Viitattu 17.12.2024.
https://www.tampere.fi/sites/default/files/2023-06/sairaalapalveluiden_kulttuurihyvinvointisuunnitelma.pdf

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihyvinvointisuunnitelma. Pohde. Viitattu 20.10.2024.
https://pohde.fi/wp-content/uploads/2024/10/Hyvinvointisuunnitelma_Liite-8_Kulttuurihyvinvoinnin-suunnitelma.pdf

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointikertomus. Pohde. Viitattu 13.12.2024. https://pohde.fi/wp-content/uploads/2023/08/Pohjois-Pohjanmaan-hyvinvointikertomus_Valtuusto-hyvaisuus-12.6.2023_Final.pdf

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointisuunnitelma 2024–2025. Miten edistämme asukkaiden hyvinvointia? Viitattu 13.12.2024. https://pohde.fi/wp-content/uploads/2024/10/Pohjois-Pohjanmaan-hyvinvointisuunnitelma-2024-2025_Aluvaluuston-hyvaisuus.pdf

Rosenlöf, A-M 2022. Kulttuurihyvinvoinnin rahoitus vakiinnutetaan vain toimintakulttuuria muuttamalla. Teoksessa Kleimola, P.; Lehtinen, S-L.; Mikkonen, T.; Vahtokari & Alaniska P. (toim.) Rahapuhetta taide- ja kulttuurikentältä, 16–25. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu ja Kulttuurin paikka. Viitattu 21.10.2024. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-422-5>

Rotko, T.; Kilpeläinen, K.; Kauppinen, T.; Cresswell-Smith, J.; Tamminen, N.; Solin, P.; Suvisaari, J.; Laaksoharju, T.; Wahlbeck, K.; Rissanen, P.; Jalava, J.; Palmroos, S. & Pakarinen, M. 2023. Mielenterveysvaikutusten ennakoarviointi – MIVA käyttöön 2023. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:18. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. Viitattu 21.10.2024. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-181-0>

Selin, M. & Siponkoski S. 2023. Etsivä kulttuurinen vanhustyö. Toimintamallin kuvaus ja vinkkejä soveltamiseen. Rovaniemen kaupunki: Rovaniemi. Viitattu 15.11.2024. <https://www.expressmagnet.eu/pub/135/Etsiva-kulttuurinen-vanhustyo/#p=1>

Suomen lastenkulttuuriliitto 2025. Lastenkulttuurin kunta- ja aluevaaliohjelma 2025 <https://kuntaelaakulttuurista.fi/>

Taikusydan 2022. Tietopankki: Käsitteet. Viitattu 5.11.2024. <https://taikusydan.turkuamk.fi/tietopankki/kasitteet/>

Tampereen kaupungin hyvinvointikertomus 2021–2025 ja hyvinvointisuunnitelma 2022–2025. Tampereen kaupunki. 15.12.2024. <https://www.tampere.fi/sites/default/files/2022-09/Tampereen%20laaja%20hyvinvointikertomus%202017-2020%20ja%20-suunnitelma%202022-2025.pdf>

Hyvinvointialueen valtuutetun HYTE-opas 2022. Toim. Kauppinen, T.; Hakamäki, P.; Zitting, L. & Savolainen. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen. THL. Viitattu 16.3.2025. https://thl.fi/documents/155392151/190140704/HYTE-diasetti_hyvinvointialueen_luottamushenkil%C3%B6ille_2022_01_26b.pdf/6a086f08-401a-3546-e448-4d2733f53f2c/HYTE-diasetti_hyvinvointialueen_luottamushenkil%C3%B6ille_2022_01_26b.pdf?t=1646289679581

THL 2024. Hyvinvointi- ja terveyserot. Viitattu 12.12.2024. <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointi-ja-terveyserot>

THL 2025. Päätösten vaikutusten ennakoarviointi. Viitattu 17.1.2025. <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/paatosten-vaikutusten-ennakoarviointi>

THL 2025. Elintapaohjaus on kunnan ja hyvinvointialueen yhteinen tehtävä. Viitattu 20.1.2025. <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/yhdyspinnat-hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisessa/elintapaohjaus-on-kunnan-ja-hyvinvointialueen-yhteinen-tehtava>

THL 2025. Ratkaisuja kestävästä yhteiskunnan rakentamiseen: Väestön terveys- ja hyvinvointikatsaus 2025. Viitattu 16.1.2025. <https://www.julkari.fi/handle/10024/150756>

Virolainen, J. 2015. Kulttuuriosallistumisen muuttuvat merkitykset: Katsaus taiteeseen ja kulttuuriin osallistumiseen, osallisuuteen ja osallistumattomuuteen. Cuporen verkkojulkaisu 26. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämässätiö. Viitattu 12.11.2024. https://www.cupore.fi/images/tiedostot/kulttuuriosallistumisenmuuttuvatmerkitykset_000.pdf